



VYSOKÁ ŠKOLA EKONÓMIE A MANAŽMENTU

VŠEM

**ŠTUDENTSKÝ ODBORNÝ ČASOPIS
VYSOKEJ ŠKOLY EKONÓMIE
A MANAŽMENTU V BRATISLAVE**

číslo 39, 2/2023, ročník XVIII.

ČASOPIS

2/2023

**ŠTUDENTSKÝ
ODBORNÝ
ČASOPIS**



BRATISLAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT

BUEM

**BRATISLAVA UNIVERSITY
OF ECONOMICS AND MANAGEMENT
STUDENT JOURNAL**

No. 39, 2/2023, Volume XVIII.



VYSOKÁ ŠKOLA EKONÓMIE A MANAŽMENTU

VŠEM

ŠTUDENTSKÝ ODBORNÝ ČASOPIS
VYSOKEJ ŠKOLY EKONÓMIE
A MANAŽMENTU V BRATISLAVE

číslo 39, 2/2023, ročník XVIII.

ČASOPIS

2/2023

ŠTUDENTSKÝ
ODBORNÝ
ČASOPIS



BRATISLAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT

BUEM

BRATISLAVA UNIVERSITY
OF ECONOMICS AND MANAGEMENT
STUDENT JOURNAL

No. 39, 2/2023, Volume XVIII.

Študentský odborný časopis

Časopis

Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave

Redakcia (Editorial Office):

Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave

Furdekova 16

851 04 Bratislava

E-mail: edita.kulova@vsemba.sk

Redakčná rada (Editorial Board):

Členovia:

Ľuboš Cibák, VŠEM – predseda (Chairperson of Editorial Board)

Monika Hudáková, VŠEM – šéfredaktor (Editor in Chief)

Lucia Balajová, VŠEM

Edita Kulová, VŠEM

Vydavateľ (Publishing House):

Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave

Furdekova 16

851 04 Bratislava

IČO vydavateľa: 35 84 70 18

Náklad: 100 ks

Dátum vydania: 30. decembra 2023 – 2/2023

Periodicita vydávania: 2x ročne

Tlač (Printed by):

Vytlac.online s r. o.

Žitavská 14

821 07 Bratislava

E-mail: info@vytlac.online

EV 2949/09

ISSN 1337-9593

OBSAH

Rodina a rodinná politika v globalizovanej spoločnosti 5 <i>Family and Family Policy in a Globalized Society</i> Mgr. Miroslava BECLEROVÁ	
Marketingová komunikácia vo vybranom subjekte verejnej správy 27 <i>Marketing communication in a selected subject of public administration</i> Mgr. Branislav BERNÁTEK	
Vplyv partnerstiev na rozvoj regiónu 40 <i>The impact of Partnerships on the Development of the Region</i> Mgr. Veronika BUČKULIAKOVÁ	
Vplyv verejnej správy na financovanie vzdelávania 56 <i>The Influence of Public Administration on the Financing of Education</i> Mgr. Martina HOSTAČNÁ SZABOVÁ	
Preventívne opatrenia obecnej samosprávy na predchádzanie krízových javov – teória a prax 64 <i>Preventive measures of territorial self-government to prevent crisis phenomena – theory and practice</i> Ing. et. Mgr. Július PAPIK, MBA	
Ekonomická efektívnosť ako determinant úspešnosti podnikateľského subjektu 82 <i>Economic efficiency as a determinant of the success of a business entity</i> Mgr. Viktória RYBÁROVÁ	
Bytová politika v SR a jej vplyv na migráciu za prácou do vzdialených regiónov 90 <i>Housing Policy in the Slovak Republic and its Impact on Migration for Work to Remote Regions</i> Mgr. Lucia ŠIMIÁK	
Nové bezpečnostné hrozby (COVID-19) v manažmente BOZP podnikateľských subjektov 101 <i>New security threats (COVID-19) in the management of health and safety of business entities</i> Mgr. Martina VOZÁROVÁ	

Faktory ovplyvňujúce správanie sa klientov pri kúpe poistného produktu	114
---	------------

***Factors that influence decision of clients of insurance companies
to purchase insurance***

Mgr. Peter ZÁVODSKÝ

Esej rigoróznjej práce na tému:

Rodina a rodinná politika v globalizovanej spoločnosti

Family and Family Policy in a Globalized Society

*Mgr. Miroslava BECLEROVÁ**

Abstract

The final thesis focuses on identifying family and family policy in global society. The family is perceived as the most important element of society. There are creating mutual ties and relation in it. It responds to developments and changes in society. The final thesis assesses the family from various points of view, the influence of social factors on its life. It is also assesses selected factors of family policy in the examined countries. The survey assesses satisfaction with family policy in one of the regions of Slovakia. The survey results point to the importance of the family and the quality family policy. It is necessary to pay attention to the family as such and family policy, which should create favorable conditions for the development and to keep family.

Keywords: *family, family politics, social politics, demographic progress, unemployment, migration, poverty, school, parental allowance, health care, pension system*

Úvod

Rodina je najmenšou sociálnou skupinou, ktorá plní mnoho funkcií nielen voči sebe samej, ale rovnako aj voči celej spoločnosti. Je ovplyvňovaná rôznymi faktormi. Je miestom, kde vznikajú vzťahy medzi jej členmi. Podieľa sa na formovaní jedinca od jeho narodenia a sprevádza ho celým životom. Má rôzne podoby, ktoré sa neustále formujú. Je pôvodcom ľudského kapitálu a významným prvkom ekonomického systému spoločnosti. V rámci rodiny sa identifikujú rôzne subsystemy ako je manželstvo, rodič-dieťa, súrodenecký. Ako rodina funguje je predovšetkým v rukách jej členov. Rodinná politika je pevnou súčasťou sociálnej politiky. Predsta-

* Mgr. Miroslava Beclerová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: beclerova.miroslava@gmail.com

vuje to, čo verejná politika realizuje vo vzťahu k nej. Každá krajina si vytvára rodinnú politiku podľa vlastných tradícií a aktuálnej situácie rodiny. Vďaka globalizácii dochádza k zmenám potrieb a priorít spoločnosti, a tým aj k zmenám ponímania rodiny. Základné teoretické poznatky, pojmy a definície o rodine, rovnako aj faktory ovplyvňujúce rodinu ako sú demografický vývoj, nezamestnanosť, migrácia, chudoba, škola a vývoj počtu dôchodcov nás viedli ku komparácii rodinnej politiky v Slovenskej, Českej republike, Francúzsku a Nemecku. Bližšie sme opísali ukazovatele rodičovský príspevok, dávka v nezamestnanosti, zdravotná starostlivosť a dôchodkový systém. Prostredníctvom dotazníka sme zisťovali spokojnosť s rodinnou politikou v Žilinskom kraji.

Rodinná politika

Rodinné politiky v skúmaných krajinách majú spoločný cieľ podporiť rodiny. Všetky krajiny sa snažia o to, aby prinášali nástroje a mechanizmy, ktoré zodpovedajú očakávaniam rodín. Rodinná politika na Slovensku sa vyznačuje svojimi špecifikami, ktoré sa vytvorili počas formovania sociálno-politického systému v 90. rokoch minulého storočia. Rodinnú politiku na Slovensku charakterizuje široká škála pomoci vo forme finančných transferov. Rodinná politika v Českej republike zahŕňa rôzne oblasti spoločenského života. V septembri 2017 bola schválená nová koncepcia rodinnej politiky. Zameriava sa na funkcie rodiny, posilňovanie medzigeneračnej solidarity, všetko pre dobro dieťaťa, na zosúladenie pracovného a rodinného života, znižovaniu rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, posilňovanie rodičovských kompetencií, prispievanie k skvalitňovaniu rodinných vzťahov, pomáhanie rodinám predchádzať a riešiť krízové situácie. Jej cieľom je vytváranie plnohodnotných podmienok pre rozvoj rodiny a posilňovať význam rodiny pre spoločnosť. Prostredníctvom Fóra rodinnej politiky organizuje debaty ohľadne smerovania rodinnej politiky. Rodinná politika vo Francúzsku je postavená na základoch Kódexu o rodine, ktorý bol schválený v roku 1939. Francúzsko pozná hodnoty rodiny. Štát má hlavnú úlohu v rodinných zvykoch. Vyjadruje neviditeľný súhlas k povýšeniu spoločnosti na prirodzenej realite, ktorou je rodina. Vyzdvihuje myšlienku potreby nezávislých, stabilných a plodných rodín. Pre rodinný život je dôležitá verejná sloboda. Spoločnosť je závislá na demografických faktoroch. Rodina je pre ňu miestom, kde sa sadia zrníčka budúcnosti, vytvára výchovné polia a priestor pre solidaritu. Cieľom dobrej rodinnej politiky je podpora rodín, aby si mohli svoj život formovať podľa vlastných predstáv. Nemecko v súčasnej dobe žije problémom, ktorý sa môže nazvať demografická kríza alebo starnutie spoločnosti, existencia rodiny ako takej. Je potrebné zosúladiť zamestnanosť žien s materstvom. Zamestnané ženy nechcú mať deti. Netýka sa to prisťahovalcov, čo môže postupne spôsobiť zmenu sociálno-kultúrneho charakteru krajiny. Prejavuje sa tu

konflikt ekonomickej racionality s racionalitou prežitia spoločnosti. Zaujímavosťou je porovnanie vybraných nástrojov rodinných politík v skúmaných krajinách, ktoré podporujú rodiny a sú prispôsobené na podmienky krajín.

Rodičovský príspevok

Rodičovský príspevok slúži na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa, jeho fyzického a psychického vývinu. V Slovenskej republike poskytovanie rodičovského príspevku upravuje zákon 571/2009 Z. z. Ide o štátnu sociálnu dávku, ktorú štát poskytuje oprávnenej osobe na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa. Dĺžka poberania rodičovského príspevku je do 3 rokov dieťaťa. Na Slovensku je rovnaká mesačná výška rodičovského príspevku. V Českej republike poskytovanie rodičovského príspevku upravuje zákon 117/1995 Sb. o štátní sociální podpoře. Predstavuje dávku rodiča, ktorý celý kalendárny mesiac sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa, ktoré je v rodine najmladšie. Česká republika má jednu z najvyšších rodičovských dovoleniek 4 roky. Všetky okolité štáty majú približne o 1 rok nižšie a v južných štátoch EÚ je výraznejšie kratšia. V Českej republike sa táto výška líši od toho ako dlho sa bude rodičovský príspevok vyplácať a je možné výšku meniť každé 3 mesiace. Vo Francúzsku je dieťa považované za závislé od rodičov, ktorí sa rozhodli prevziať za dieťa emocionálnu, výchovnú a finančnú zodpovednosť. V takomto prípade môžu byť poberateľmi rodinných dávok. CAF sú hlavným poskytovateľom finančných prostriedkov pre starostlivosť o deti. Výška rodičovského príspevku v tejto krajine závisí od skrátenia pracovnej činnosti. Najvyšší rodičovský príspevok je vyplácaný v prípade úplného ukončenia pracovnej činnosti. Dĺžka poberania príspevku záleží od poradia dieťaťa. Maximálne sa môže poberať 24 mesiacov. Rodičovský príspevok v Nemecku (Elterngeld) upravuje Federálny zákon o rodičovskom príspevku a rodičovskej dovolenke (BEEG). Predstavuje dávku pre rodičov dojícať a batoliat. Zabezpečuje ich ekonomickú situáciu počas starostlivosti o svoje dieťa. Je určený pre matky a otcov. Rodičovský príspevok v Nemecku je možné poberať iba v prípade, že rodič nepracuje, alebo pracuje maximálne 32 hodín týždenne. Taktiež si vyplácanie základného rodičovského príspevku môžu rodičia podeliť. Rovnako je umožnené si rodičovský príspevok rozložiť na 28 mesiacov s polovičnou výškou vyplácania. Rodičovský príspevok je oslobodený od dane z príjmu a započítava sa do príjmu rodiča, ktorý ho nepoberá.

Dávka v nezamestnanosti

Dávka v nezamestnanosti slúži na náhradu príjmu uchádzačom o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie a sú evidovaní na príslušných úradoch. Slúži na preklenutie ťažkého obdobia pri strate príjmu a nezamestnaný si hľadá prácu. Podpora

nezamestnanosti sa poberá na nevyhnutnú dobu. V Slovenskej republike občania najmenej prispievajú na poistenie v nezamestnanosti, avšak dĺžka poberania dávky v nezamestnanosti je najkratšia. Naopak vo Francúzsku je výška poistenia najvyššia. Dĺžka poberania dávky v nezamestnanosti v tejto krajine závisí od rokov uchádzača v čase skončenia pracovnej zmluvy. Najkratšia doba je poskytovaná uchádzačom mladším ako 53 rokov. V prípade, že nezamestnanosť v krajine stúpne na 9 % bude uchádzačovi predĺžená doba poberania dávky maximálne o 6 mesiacov. Francúzsko patrí medzi krajiny s najvyššou mierou nezamestnanosti. Francúzska vláda navrhla novú reformu poskytovania dávok v nezamestnanosti, s ktorou viacerí obyvatelia nesúhlasia. Najvyššiu dávku v nezamestnanosti je možné poberať v Nemecku. Jej výška závisí, či v rodine je aspoň jedno nezaopatrené dieťa. Dĺžka vyplácania dávky závisí od dosiahnutého veku a doby poistenia za posledných 5 rokov.

Zdravotná starostlivosť

Inovácie a konkurencia robia zdravotnú starostlivosť kvalitnejšou, dostupnejšou a bezpečnejšou. Slobodné rozhodnutie v oblasti zdravotnej starostlivosti patrí medzi základné ľudské práva. Zdravníctvo a ním poskytovaná zdravotná starostlivosť je jednou z najčastejších tém v skúmaných krajinách. Zdravotná starostlivosť predstavuje súbor pracovných činností, ktoré vykonávajú zdravotnícki pracovníci, vrátane poskytovania liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín s cieľom predĺženia života osoby, zvýšenia kvality jej života a zdravého vývoja budúcich generácií. Zahŕňa prevenciu, dispenzarizáciu, diagnostiku, liečbu, biomedicínsky výskum, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu. Neodkladná zdravotná starostlivosť sa poskytuje osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, pri bezprostrednom ohrození jej života. Z hľadiska organizácie zdravotnej starostlivosti a jej poskytovania je francúzsky zdravotný systém veľmi efektívny. V Nemecku v prípade práceneschopnosti zamestnávateľ počas prvých šiestich týždňoch uhrádza zamestnancovi 100 % čistej mzdy za predpokladu, že bol zamestnaný viac ako štyri týždne. Následne nemocenské dávky vypláca zdravotná poisťovňa vo výške 70 % hrubej mzdy. V tejto krajine zamestnanci odvádzajú najvyššie percento do zdravotnej poisťovne. Nemecko je považované za krajinu s vysokou životnou úrovňou a s kvalitným systémom zdravotníctva. V zdravotníctve sú využívané najnovšie metódy, zdravotnícke pomôcky a terapie. Poskytujú sa viac ako 100 000 schválených liekov. Snaží sa o zvyšovanie zdravotnej gramotnosti, ktorá má veľký vplyv na zdravie občanov. Digitálne zdravotné informácie sú k dispozícii na zdravotnom portáli alebo prostredníctvom zdravotných poisťovní. Zdravotný systém je financovaný zo základného zdravotného poistenia a zo súkromného zdravotného poistenia. V Nemecku je to takmer štvrtina obyvateľov, ktorí si volia súkromné po-

istenie. Bežná zubná liečba je v Nemecku plne hrazená zdravotnými poisťovňami. Raz za štvrtrok musí dospelá osoba zaplatiť osobitný poplatok. Za väčšinu zdravotníckych služieb sa neplatí vopred. V prípade liečby, ktorá nebola pacientovi predpísaná, alebo mu bola poskytnutá nadštandardná služba, si pacient zaplatí. Poplatky sa zvyčajne nevracajú. Francúzsko patrí medzi štáty s najvyšším podielom súkromného poistenia na celkových výdavkoch zdravotníctva a s najvyšším počtom ľudí poistených v súkromnom poistení. Zhruba 92 % Francúzov má doplnkové zdravotné poistenie. V rámci systému fungujú tri úrovne starostlivosti. Prvú úroveň predstavuje základný systém zdravotného poistenia. Táto úroveň pokrýva 75 % nákladov na zdravotnú starostlivosť, je spracovávaná Národným fondom zdravotného poistenia pre platených pracovníkov. Je určený pre ľudí pracujúcich v obchode a v priemysle a ich rodiny. Druhá úroveň je pre ľudí pracujúcich v poľnohospodárstve. Tretia úroveň predstavuje doplnkový systém zdravotného poistenia pre samostatne zárobkovo činné osoby. Všetci zamestnaní sú povinní odvádzať do zdravotného poistenia. Najmenej do zdravotnej poisťovne odvádzajú zamestnanci vo Francúzsku, ale naopak zamestnávateľia odvádzajú najvyššiu sadzbu spomedzi skúmaných krajín. Slovenská republika a rovnako aj Česká republika sú známe kúpeľnou liečbou. Svojimi minerálnymi a termálnymi prameňmi prispievajú ku regenerácii občanov. Kúpeľné miesta sú často navštevované a vyhľadávané aj občanmi zo zahraničia.

Dôchodkový systém

V dôsledku meniacich sa ekonomických, demografických a sociálnych podmienok, kedy ľudia žijú dlhšie a pôrodnosť je na nízkej úrovni dochádza k zmenách v dôchodkových systémoch. V súčasnosti je 37 ľudí v dôchodkovom veku na 100 ľudí v produktívnom veku. Predpokladá sa, že v roku 2050 bude 49 ľudí v dôchodkovom veku. Táto skutočnosť má vplyv na úroveň dôchodkov. Preto je potrebné dôchodkové systémy prehodnocovať a prispôbovať sa meniacim podmienkam, tak aby boli vyvážené záujmy staršej a mladšej generácie, a ktoré by im ponúkali bezpečnú perspektívu. Priemerná dĺžka poberania starobného dôchodku je v súčasnosti 20,5 roka. Predpokladá sa, že ešte bude rásť. Dôchodkové poistenie vo všetkých skúmaných krajinách zahŕňa starobný, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok a pozostalostné dôchodky. Dôchodkový systém v Slovenskej republike a v Nemecku je tvorený tromi piliermi. I. pilier predstavuje povinné, zákonom stanovené dôchodkové poistenie aj v Českej republike. V Slovenskej republike je II. a III. pilier dobrovoľný. V Nemecku II. pilier predstavuje podnikové zabezpečenie a III. pilier súkromné dôchodkové zabezpečenie. V Českej republike II. dôchodkový pilier, tak ako na Slovensku pozostával zo sporenia vo fondoch. Keďže bol veľmi nízky záujem o tento pilier, bol v roku 2016 zrušený. III. pilier

predstavuje dobrovoľné sporenie. Dôchodkový systém vo Francúzsku má len dve úrovne a to povinné dôchodkové a doplnkové dôchodkové poistenie.

Výška invalidných dôchodkov závisí od stupňa zníženia práceneschopnosti. V Českej, Slovenskej republike a vo Francúzsku invalidita môže byť charakterizovaná v troch kategóriách. V Nemecku sa rozlišuje čiastočná a úplná invalidita. Každoročne odchádza niekoľko poistencov pred dovŕšením dôchodkového veku do invalidného dôchodku. Dôvodom sú predovšetkým problémy s kĺbmi, chrbticou, ale v posledných rokoch sa zvyšujú psychické ťažkosti. Tieto zdravotné problémy znemožňujú dotknutým osobám vykonávať zárobkovú činnosť. Pozostalostné dôchodky zahŕňajú vdovský, vdovecký a sirotský. Vo Francúzsku, ak bol zosnulý niekoľkokrát ženatý alebo vydatá, pozostalostný dôchodok sa delí medzi žijúcich manželov, manželky úmerne podľa trvania každého manželstva.

Spokojnosť s rodinnou politikou v Žilinskom kraji

Žilinský kraj sa rozprestiera v severozápadnej časti Slovenska na rozlohe 6 809 km². Podľa posledného sčítania obyvateľstva z roku 2021 má 691 613 obyvateľov, 50,73 % žien a 49,27 % mužov. Je tretím najväčším krajom na Slovensku. Na jeho území sa rozprestiera 5 regiónov (Horné Považie, Kysuce, Liptov, Orava, Turiec), 11 okresov, 19 miest, 296 obcí. Sídлом kraja je mesto Žilina.

Cieľ výskumu

Úlohou prieskumu bolo zistiť subjektívne vnímanie miery rodinnej politiky. Vybrali sme si oblasť Žilinského kraja. Cieľom prieskumnej práce bolo zistiť, preskúmať a zhodnotiť mieru súhlasu a nesúhlasu s výrokmi týkajúcimi sa rodinnej politiky. Paralelne bolo cieľom zistiť a zhodnotiť vnímanie stratégií rodinného správania a nastavenia rodinnej politiky.

Výskumné otázky

Vzhľadom k teoretickým i empirickým faktom sme sa rozhodli sformulovať tieto výskumné otázky:

- VO1: Existujú vhodné podmienky pre založenie rodiny v Žilinskom kraji?
- VO2: Existuje stratégia rodinného správania, ktorá zabezpečí vytrvanie a rast rodiny?
- VO3: Prejavuje sa výraznejšia dôležitosť niektorej z funkcií rodiny?

VO4: Mal by sa uplatňovať princíp prelínania rolí v rodine?

VO5: Môžeme považovať opatrenia rodinnej politiky za postačujúce pre všetkých jej členov?

Výskumný súbor

Výskumný súbor tvorili participanti z regiónov Žilinského kraja, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt. V 179 (100 %) členom výskumnom súbore tvorili 65,4 % ženy a 34,6 % muži. Z celkového výskumného súboru pochádzalo 84,9 % participantov z regiónu Turiec, 6,7 % z Horného Považia, 3,9 % z Kysúc, 2,8 % Oravy a 1,7 % z Liptova. Vysokoškolské vzdelanie dosiahlo 55,9 % participantov, úplné stredné vzdelanie 38,5 %, stredné odborné vzdelanie 4,5 %, základné vzdelanie 1,1 % a ani jeden participant nebol bez vzdelania. Podľa rodinného stavu 63,7 % participantov žilo v manželstve, 23,5 % bolo slobodných, 10,6 % rozvedených a 2,2 % boli ovdovení (Graf 1). Väčšina opýtaných participantov malo pracovné zaradenie zamestnanec, tvorilo ich 78,8 %, 9,5 % participantov pracovali ako podnikatelia alebo živnostníci, 7,8 % boli žiaci alebo študenti, 5,6 % dôchodcovia a iba 0,6 % participantov bolo nezamestnaných.

Metódy

V našom prieskume bol administrovaný neštandardizovaný dotazník, ktorý bol zameraný na zisťovanie:

- a) subjektívneho vnímania miery rodinnej politiky, zistenia a zhodnotenia vnímania stratégií rodinného správania a nastavenia rodinnej politiky s uplatnením Likertovej škály a numerická posudzovacia škála. Participanti vo frekvencii subjektívneho vnímania miery rodinnej politiky sa budú vyjadrovať na päťbodovej odpovedovej stupnici s možnosťami úplne nesúhlasím (1) – nesúhlasím – ani súhlasím/ani nesúhlasím – súhlasím – úplne súhlasím (5).
- b) informácií o participantoch (pohlavie, veková kategória, najvyššie dosiahnuté vzdelanie, región, v ktorom má participant trvalý pobyt, rodinný stav a pracovné zameranie).

Dotazník obsahoval otázky s možnosťou výberu a polouzatvorené otázky, najskôr otázka bola uzavretá a potom bolo možné vysvetlenie, prostredníctvom voľnej odpovede. Dotazník bol distribuovaný on-line formou. Metódou štatistického spracovania bola deskriptívna štatistika.

Výsledky

Na základe výsledkov získaných pomocou dotazníka sme dospeli k nasledovným zisteniam. V rámci výskumnej otázky, či existujú vhodné podmienky pre založenie rodiny v Žilinskom kraj sme zisťovali súhlas prostredníctvom niekoľkých výrokov.

S výrokom, či Žilinský kraj vytvára dostačujúce podmienky pre to, aby ľudia mohli dôstojne žiť súhlasilo 33,5 % participantov. Najviac participantov 45,3 % nevedelo posúdiť vhodnosť podmienok, a preto pre svoju odpoveď vybrali možnosť ani súhlasím/ani nesúhlasím. Úplne nesúhlasilo s výrokom 1,68 % opýtaných participantov. Podľa pohlavia s výrokom súhlasilo 37 žien a 23 mužov. 45 % z participantov, ktorí súhlasili s výrokom spadalo do vekovej kategórie 41–50 rokov. Najviac participantov s výrokom súhlasilo v regióne Kysuce 67 %. S výrokom nesúhlasili participant z regiónu Turca a Oravy. Z výsledkov možno konštatovať, že participant viac menej súhlasia, že Žilinský kraj vytvára podmienky pre dôstojný život.

S výrokom, či ľudia v Žilinskom kraji, ktorí potrebujú pomoc sa majú na koho obrátiť súhlasilo 31,28 % a nesúhlasilo 19,55 %. S výrokom súhlasilo 38 žien a 18 mužov. Takmer 70 % participantov, ktorí súhlasili s výrokom malo ukončené vysokoškolské vzdelanie a 62,5 % participantov bolo vydatých/ženatých a 76,79 % spadalo do pracovného zaradenia zamestnanec. S výrokom ani súhlasilo a ani nesúhlasilo 46,93 % participantov. V rámci výskumu bolo zistené, že obyvatelia Žilinského kraja sa majú na koho obrátiť, aj keď väčšina participantov sa nevie úplne presne vyjadriť k tomuto výroku.

S výrokom „Žilinský kraj poskytuje svojim obyvateľom dostatočné pracovné príležitosti“ z výskumného súboru súhlasilo takmer 50 % participantov a nesúhlasilo 17,88 % participantov. Daný výrok nevedelo posúdiť vzhľadom ku Žilinského kraju 30,17 % participantov. Podľa vzdelania väčšina participantov 44, ktorí súhlasili s daným výrokom mali vysokoškolské vzdelanie. S výrokom nesúhlasilo 32 participantov z regiónov Horné Považie, Kysuce, Orava a Turiec. Výsledky preukázali, že Žilinský kraj poskytuje svojim obyvateľom dostatočné pracovné príležitosti.

Ďalej nás zaujímalo, či Žilinský kraj poskytuje mladým rodinám dostatočné podmienky pre vlastné bývanie. Takmer polovica opýtaných participantov nesúhlasilo s daným výrokom. S výrokom súhlasilo 10,06 %. Úplne nesúhlasili s výrokom participant z Turca, Horného Považia a Oravy. 11 z nich bolo z vekovej kategórie 31-40 rokov S výrokom ani súhlasím/ani nesúhlasím odpovedalo 53 participantov, väčšina spadala do vekovej kategórie 41–50 rokov. Úplne súhlasil iba jeden participant z regiónu Horné Považie. Týmto sa preukázalo, že obyvatelia Žilinského kraja nepociťujú podporu mladým rodinám pre zabezpečenie si vlastného bývania.

Takmer polovica 43,02 % opýtaných participantov súhlasila s výrokom „Žilinský kraj disponuje s dostatočnou kapacitou predškolských a školských zariadení“. Štvrtina participantov 25,14 % s výrokom nesúhlasila. Väčšina participantov, ktorí súhlasili s výrokom spadala do vekovej kategórie 41–50 rokov. Najmenej opýtaných participantov súhlasilo vo vekovej kategórii 27–30 a do 18 rokov. Z výsledkov je zrejmé, že Žilinský kraj neposkytuje dostatočnú kapacitu predškolských a školských zariadení.

S výrokom „Žilinský kraj disponuje dostatočnou kapacitou zariadení pre seniorov (denných stacionárov, zariadení sociálnych služieb) súhlasilo iba 16,76 % participantov. Úplne nesúhlasilo 12,85 % participantov. Temer 60 % vyjadrilo negatívny postoj k výroku. Ani jeden participant neoznačil možnosť, že s výrokom úplne súhlasí. Bezmála štvrtina participantov 24,58 % nevedela posúdiť situáciu s kapacitou zariadení pre seniorov, a tak označili možnosť ani súhlasím/ani nesúhlasím. Získané výsledky sú uvedené. Všetci participant, ktorí si vybrali možnosť „úplne nesúhlasím“ pochádzali z regiónu Turiec. Z regiónu Horné Považie s výrokom nesúhlasilo 66,67 %, čo predstavuje viac ako polovicu opýtaných. Po jednom participantovi súhlasilo s výrokom z regiónov Horné Považie, Kysuce a Orava. S výrokom súhlasilo 100 % participantov so základných vzdelaním, 50 % so stredným odborným vzdelaním (bez maturity). Vo všetkých kategóriách rodinného stavu okrem rozvedených väčšina participantov s nesúhlasila alebo úplne nesúhlasila. 70,5 % opýtaných participantov nesúhlasilo alebo úplne nesúhlasilo s výrokom spadajúcich do vekovej kategórie 61 a viac. Viac ako 60 % zaujalo negatívnych postoj k výroku z vekových kategórií 31–40, 41–50, 51–60. Najmenej 14 % negatívny postoj mali participant z vekovej kategórie do 18 rokov. Výsledky preukazujú, že v Žilinskom kraji je nedostatok zariadení pre uspokojenie potrieb seniorov.

V ďalšej našej výskumnej otázke sme zisťovali, či existuje stratégia rodinného správania, ktoré zabezpečí vytrvanie a rast rodiny.

Participantov sme sa opýtali, do akej miery súhlasia s dôvodom odkladania založenia rodiny. Poskytli sme im sedem dôvodov, ktoré môžu zapríčiniť odkladanie založenia rodiny. Prvým z dôvodov bol problém zabezpečiť si vlastné bývanie. Väčšina participantov 56,97 % vyznačilo súhlas. Tento dôvod považuje za problém, ktorý bráni k založeniu rodiny. Druhým dôvodom bola nedostatočná finančná podpora mladých ľudí štátom. Tento dôvod považuje za príčinu odkladania založenia rodiny 47,49 % opýtaných participantov a úplne súhlasilo 31,84 %. Ďalším dôvodom bol zodpovednejší prístup mladých k zakladaniu rodiny. S týmto dôvodom súhlasilo 43 % a úplne súhlasilo 17,8 %. S dôvodom uprednostňovania kariéry pred založením rodiny súhlasilo 50,28 % participantov, zároveň tento dôvod participant určili ako najzávažnejší, ktorý bráni k založeniu rodiny. Iné záujmy, ktoré môžu brániť nezaloženia rodiny považuje 43,58 % participantov za dôvod.

S týmto dôvodom úplne súhlasilo 11,73 % opýtaných. Dôvod nedostatočnej zdravotnej starostlivosti nepovažuje 55,31 % participantov za príčinu nezaloženia rodiny. Z nich nesúhlasí s týmto dôvodom 83,84 % opýtaných participantov. Nestabilné zamestnanie v mieste bydliska považuje za dôvod odkladania založenia rodiny 49,16 % participantov. Z dôvodom problému zabezpečenia si vlastného bývania úplne nesúhlasil iba jeden participant z Kysúc a nevedeli posúdiť túto problematiku participant z Horného Považia a participant z Turca. Všetci participanti súhlasili alebo úplne súhlasili s dôvodom odkladania založenia rodiny zapríčineného z nedostatočnej finančnej podpory mladých ľudí štátom. Za najzávažnejší dôvod odkladania založenia rodiny považujú participant z vekovej skupiny do 18 rokov uprednostnenie kariéry. S týmto dôvodom súhlasilo 85,71 % z nich. Takmer vo všetkých vekových skupinách považujú tento dôvod za závažný, a preto ich vyjadriť súhlas viac ako 58 %. Z dôvodom nedostatočnej zdravotnej starostlivosti úplne nesúhlasili participant z Horného Považia, Kysúc a Turca. Takmer vo všetkých regiónoch prevyšuje súhlas s odkladaním rodiny z dôvodu nestabilného zamestnania v mieste bydliska okrem Liptova, kde dochádza k zhode súhlasu a nesúhlasu.

S tým, že manželstvo je len papierom svoj nesúhlas vyjadriť 48,6 % participantov a úplne nesúhlasilo 24,58 % . Iba 2,79 % s týmto výrokom úplne súhlasí. Všetci participanti, ktorí odpovedali, že úplne súhlasia s tým, že manželstvo je len papier pochádzali z regiónu Turiec a 60 % z nich malo vysokoškolské vzdelanie. Výsledky, ktoré sme výskumom zisťovali, tak poukazujú na to, že manželstvo je stále dôležitým krokom v našom živote a väčšina ho nepovažuje len za nejaký papier.

62,57 % opýtaných participantov vyjadriť súhlas so stratégiou plánovania rodiny „najskôr sa finančne zabezpečiť, vybudovať si postavenie v zamestnaní a potom si založiť rodinu. Nemalý počet súhlasil so stratégiou „najskôr si založiť rodinu a kariéru sa venovať až neskôr“, čo predstavovalo 37,43 %. 100 % participantov, ktorí súhlasili s prvou stratégiou spadali do vekovej skupiny 27–30 rokov. Najmenej participantov 41 % súhlasilo s touto stratégiou z vekovej skupiny 61 a viac rokov. A z regiónu najviac so stratégiou súhlasili participant z Horného Považia, nasledovali z Kysúc a Oravy. Z výsledkov možno dedukovať, že finančné zabezpečenie a kariéra sa uprednostňujú pred založením rodiny.

K dvom deťom ako ideálny počet v rodine sa priklonilo 70,95 % participantov. Nasledovali tri deti, ktoré sa zdajú byť ideálnym počtom pre 22,91 %. 3,35 % opýtaným participantom postačuje mať jedno dieťa. Iba 5 participantov považuje za ideálne štyri a viac detí v rodine. Žiaden z participantov si nepredstavuje rodinu bez dieťaťa. Ideálny počet detí v rodine štyri a viac si myslia participant z Horného Považia a Turca. Ideálne je mať jedno dieťa označili iba participant v Turci. Výsledky nám poukazujú na to, že ideálny počet detí v rodine sú dve a bez detí zase nie je

rodina úplná.

Ďalej sme zisťovali aký význam z aspektu zabezpečovania vytrvania a rastu rodiny majú jednotlivé funkcie rodiny. Frekvencia významnosti jednotlivých funkcií bola v intervale od 3,68-4,28. Boli zistené nepatrné odlišnosti. Najvyššie percento úplnej dôležitosti bolo zistené u emocionálnej funkcie. Výskum preukázal, že všetky zmienené funkcie sú dôležité pre rodinu. Ani jednej funkcii nebola pridelená nižšia vážnosť. Ako preukázali výsledky výskumu, ani jedna funkcia rodiny nie je nedôležitá v raste a vytrvaní rodiny. Takmer pri všetkých funkciách prevyšovala úplná dôležitosť. Jedine pri Kultúrno-hodnotovej funkcii výsledky preukázali, že došlo k zhode v bodovom ohodnotení. V rámci škály dosiahli 29,61 % úplná dôležitosť a ani nedôležitá/ani dôležitá. Úplnú dôležitosť má emocionálna funkcia pre účastníkov najvyššiu vo veku 41–50 rokov a vysokoškolsky vzdelaným účastníkmi. Napätie a konflikty v rodinách negatívne vyplývajú na jej rast a zotrvanie. Spôsobujú narušenie jej väzieb. Emóciám účastníci pripísali najvyšší význam, neustále zohrávajú v našich rodinách dôležitú úlohu.

S výrokom „Starostlivosť o dieťa a domácnosť je výhradne rola ženy, muž má ekonomicky zabezpečiť rodinu“ súhlasilo 4,47 % a nesúhlasila viac ako polovica opýtaných účastníkov. Zo 100% mužov s výrokom nesúhlasilo 46,77 % a 14,52 % úplne nesúhlasilo. S druhým výrokom „Muž by mal viac participovať na starostlivosti o dieťa a domácnosť, a ponechať priestor pre kariérny rast ženy“ Najviac účastníkov 39,66 % nevedelo úplne presne posúdiť úlohu muža. Súhlasilo 35,75 % opýtaných, z toho bolo 39,06 % mužov. Muži boli z regiónu Horné Považie a Turiec. Zo 100% účastníkov, ktorí úplne nesúhlasili s výrokmi boli muži. S ďalším výrokom „Má sa skôr uplatňovať princíp prelinania rodinných rolí“ súhlasilo 55,87 % účastníkov. Z toho bolo 58,06 % mužov a 54,70 % žien. S výrokmi nesúhlasili 4 účastníci (dvaja muži a dve ženy). S posledným výrokmi „Muži by mali využiť otcovskú dovolenku.“ Súhlasilo 46,37 % a úplne súhlasilo 17,32 % účastníkov. Negatívny postoj zaujalo 8,94 % z Oravy a Turca. Zo zistených výsledkov vyplýva, že rozdelenie rolí v rodine by sa malo uplatňovať. Podľa známok spokojnosti s opatreniami rodinnej politiky účastníci sú najviac spokojní s dĺžkou materskej, rodičovskej a otcovskej dovolenky. Menej spokojní sú s výškou dávok dôchodkového poistenia a výškou príspevku na opatrovanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. Považujú ich len za dostatočné. Podľa percentuálneho zhodnotenia spokojnosti s opatreniami rodinnej politiky v Žilinskom kraji sú účastníci spokojní s dĺžkou materskej dovolenky. Známkou výborne jej vyjadrilo 39,66 % opýtaných. Naopak podľa subjektívnych výpovedí známku nedostatočne najviac prideliť výške príspevku na opatrovanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. S týmto opatrením nie sú spokojných 41,34 % účastníkov.

Účelom výskumu bolo zhodnotiť mieru spokojnosti s rodinnou politikou a vnímanie rodinného správania v Žilinskom kraji. Pokúsime sa o zhrnutie našich výsledkov a ich následnú komparáciu s výsledkami podobne zameraných výskumov. Na základe nami realizovaného výskumu môžeme zaujať k našim výskumným otázkam nasledovné stanoviská. Vo výskumnej otázke 1 sme zisťovali, či existujú vhodné podmienky pre založenie rodiny v Žilinskom kraji. Z výskumu nám vyplynulo, že participanti súhlasia s výrokom, že Žilinský kraj vytvára dostačujúce podmienky pre dôstojný život. Vo výskume IVPR v roku 2020 s dostatočnými podmienkami súhlasila takmer polovica opýtaných. Na výrok, či ľudia sa vedia na koho obrátiť z výsledkov nevyplýval ani pozitívny ani negatívny postoj participantov. Niektorí z participantov majú povedomie o inštitúciách pomoci, ale sú aj takí, ktorí to nevedia. A to z dôvodu, že takúto pomoc nepotrebovali alebo je malá informovanosť o možnostiach. Hlavný problém vidia v zdĺhavých procesoch vybavovania, byrokratickosti a v nízkej miere pomoci. Najviac je pomoc vyhľadávaná pre starších občanov a psychicky chorých ľudí. Niektorí z participantov stavajú rodinu na prvotné miesto, kde hľadať pomoc. Podobne vo výskume, ktorý bol realizovaný IVPR v roku 2020 bolo zistené v Slovenskej republike je chýbajúca pomoc pre najslabších. Ďalším výrokom, sme zisťovali, či sú obyvateľom ŽK poskytované dostatočné príležitosti. Nezanedbateľná časť participantov vyjadrila svoj súhlas s tým, že v Žilinskom kraji sú dostatočné pracovné príležitosti. Avšak takmer štvrtina opýtaných nevedela posúdiť príležitosti zamestnania a iba nepatrná časť nevidí vhodné príležitosti pre zamestnanie. Išlo prevažne o vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Negatívny postoj k možnostiam vlastného bývania pre mladých ľudí vyjadrila takmer polovica opýtaných. Celkové stanovisko u participantoch k tejto otázke je veľmi skeptické. Problém môže byť v prísnejších podmienkach hypotekárnych úverov. V mestách a obciach je často problém s mestskými nájomnými bytmi. Bytová politika je jednou aj z dôvodov prečo sa mladí ľudia osamostatňujú neskôr a tým dochádza k odkladaniu si založenia rodiny. Ďalej sme výskumom zisťovali, aké sú kapacity predškolských a školských zariadení v ŽK. Takmer polovica participantov považuje kapacitnú situáciu s predškolskými a školskými zariadeniami za priaznivú, ale celkovo výsledok bol neutrálny. Pretrvávajú problémy s nedostatočným počtom miest v predškolských zariadeniach. Svoj nesúhlas vyjadrili participanti z Turca, Kysúc a Horného Považia. Podľa nášho výskumu na výrok, či ŽK disponuje s dostatočnou kapacitou zariadení pre seniorov bolo zistené, že situácia je dosť nepriaznivá. Chýbajú zariadenia pre seniorov, a tak je problém umiestňovania starých a nevládnych ľudí do takýchto zariadení. Ďalšou výskumnou otázkou sme zisťovali, či existuje stratégia rodinného správania, ktorá zabezpečí jej vytrvanie a rast. V rámci tejto výskumnej otázky sme sa spýtali participantov na dôvod odkladania založenia rodiny. Participanti posudzovali každú z predložených možností. Za najdôležitejší faktor odkladania rodiny podľa nášho výskumu bol označený problém so zabezpečením vlastného bývania. Za nim nasledovali dôvody nedostatočná finančná

podpora mladých ľudí štátom, zodpovednejší prístup mladých k zakladaniu rodiny. Nasledovali uprednostňovanie kariéry a nedostatočná zdravotná starostlivosť. Pri uprednostňovaní kariéry je možno trochu prekvapivé, že sa tento dôvod ocitol až na treťom mieste v poradí. V poslednom rade boli ako dôvody uvedené iné záujmy a nestabilné zamestnanie. V rámci výskumu boli participantmi spomínané aj ďalšie dôvody. V súčasnosti majú mladí ľudia trochu odlišne nastavené priority v živote. Ich prioritou je štúdium, cestovanie. Často sa spytujú samých seba, či chcú mať vôbec deti. Majú strach z budúcnosti. Nepociťujú stabilitu v spoločnosti. Vyskytujúce sa zdravotné problémy s počatím, ktoré sa už netýkajú len žien, ale aj mužov. Taktiež sa vyskytuje problém s nájdením si partnera. Rovnako vo výskume IVPR z roku 2020 bol najvýraznejší dôvod odkladania rodiny do vyššieho veku zabezpečenie si vlastného bývania, nasledovali nedostatočná finančná podpora mladých rodín. Z toho vyplýva, že sa počas troch rokov v zakladaní rodiny nič výrazné nezmenilo. Rovnaké problémy pretrvávajú nielen v rámci celého Slovenska, ale aj v rámci Žilinského kraja. Ďalej sme v súlade s touto otázkou zisťovali mieru súhlasu s výrokom, či manželstvo je považované len za nejaký papier. Výsledky preukázali, že manželstvo nie je považované len za papier. Je to vzťah ľudí založený na dôvere, rešpektovaní, zameraný na výchovu detí, a tak zabezpečení ďalšej populácie. Manželstvo prináša so sebou viac zodpovednosti, spolupatričnosti a tiež tradície. Predstavuje stabilitu v živote človeka. Možno ho považovať za vyšší status života. Taktiež nás zaujímalo, ktorá stratégia plánovania rodiny je opýtaným participantom bližšia. Z dvoch odlišných stratégií, z ktorých si mohli vyberať sme zistili rozdielne výsledky. Výraznú prevahu mala stratégia najskôr sa finančne zabezpečiť, vybudovať si postavenie v zamestnaní a až potom si založiť rodinu. Týmto sa potvrdil výsledok výskumu odkladania rodiny a až neskôr sa venovať kariére, čo bolo druhou stratégiou v rámci nášho výskumu. Zvláštnosťou je aj zistenie, že vo všetkých vekových kategóriách bola menej zelená stratégia prednostného založenia rodiny. Vo výskume IVPR z roku 2020 mali obe stratégie rovnakú podporu u opýtaných respondentov v rámci Slovenskej republiky. Čo sa týka vekových kategórií, tak stratégia odloženia založenia rodiny bola preferovaná u mladých ľudí. Výskumom sme ďalej zistili, že ideálnym počtom detí v rodine sú dve. Každý by mal mať toľko detí, koľko dokáže vychovať. Dať deťom všetko potrebné, aby sme ich pripravili na život, ale zároveň im svojou štedrosťou neublížili. Viackrát zaznel názor, že jedno dieťa je málo, pre strach. Je dobré mať súrodenca, aby sa naučili tolerancie. Každý rodič by mal mať svojho nasledovníka. Nejde len o sociálne hľadisko, ale aj finančného zabezpečenia v starobe. V rámci nášho výskumu nebola preukázaná výrazná dôležitosť ani jednej z funkcií rodiny. Všetky funkcie spomínané v dotazníku sú považované za dôležité v živote rodiny. Neplnenie aspoň jednej z nich narúša stabilitu a sociálne väzby v jej vnútri. Výskumnou otázkou 4 sme zisťovali uplatňovanie princípu prelínania rolí v rodine. Bolo preukázané, že prelínanie rolí v rodine je žiadúce. Rovnako by mala by mali muži využiť otcovskú

dovolenku. Nie je úplne jednoznačné, či má muž viac participovať na výchove dieťa a starostlivosti o domácnosť a ponechať priestor na kariérny rast pre ženu. Z výskumu vyplynulo, že v spoločnosti ešte stále nie je úplne žiadúce, aby žena pracovala na vyššej kariére ako muž. Poslednou našou výskumnou otázkou sme zisťovali, či opatrenia rodinnej politiky pre všetkých členov rodiny sú vyhovujúce. Výskumom bolo preukázané, že dĺžka materskej, rodičovskej a otcovskej dovolenky sú pre spoločnosť vyhovujúce. Výška dávok dôchodkového poistenia a výška príspevku na opatrovanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím boli hodnotené iba dostatočne. Z čoho vyplýva, že spoločnosť nie je spokojná s týmito dávkami a vyžaduje si ich prehodnotenie. Pokúsime sa ešte opísať limity a dôsledky nášho výskumu i odporúčania pre budúci výskum. Vzhľadom na to, že náš výskum bol spracovaný na území Žilinského kraja, nedostatkom nášho výskumu bolo nerovnomerné zastúpenie participantov z hľadiska regiónov. V budúcom výskume by sme túto premennú zohľadnili a pracovali s ňou ako s tou, ktorej musíme venovať väčšiu pozornosť. Nakoľko výskum bol prierezom rodinnej politiky, nemožno z neho vyvodit' nejaké zovšeobecňujúce výsledky. V budúcom výskume by bolo vhodné sa povenovať komplexnejšie jednej z jej oblastí. Tento výskum poukázal na existujúce nedostatky rodinnej politiky v Žilinskom kraji, a preto by bolo vhodné na ich zmierení popracovať.

Záver

Sústredili sme sa na komparáciu rodinných politík v skúmaných krajinách. Rodičovský príspevok, jeho výška a podmienky jeho vyplácania výrazne ovplyvňujú rozhodovanie pri zakladaní rodín. Je to dávka, ktorá napomáha rodinám zabezpečiť riadnu starostlivosť o dieťa. Dávka v nezamestnanosti je poskytovaná v každej skúmanej krajine avšak za rôznych podmienok. Systém zdravotnej starostlivosti je najvýraznejšie prepracovaný vo Francúzsku a Nemecku. V Českej a Slovenskej republike je značne rozšírená kúpeľná liečba, kde sa ľudia môžu regenerovať nielen po chirurgických operáciách, ale kúpele navštevujú aj ako samoplátelia, aby sa zregenerovali po psychickej a fyzickej záťaži v zamestnaní. Výrazne dochádza k zmenám dôchodkových systémov. Tieto zmeny sú vyvolávané v dôsledku demografických, ekonomických a sociálnych podmienok. Narastajúci počet dôchodcov na počet produktívnych ľudí má vplyv na výšku dôchodkov a dôchodkový vek. Z výskumu spokojnosti s rodinnou politikou v Žilinskom kraji nám vyplynulo, že sú vytvárané dostačujúce podmienky na dôstojný život. Kraj poskytuje dostatočné množstvo pracovných miest pre svojich obyvateľov. Pretrváva problém s umiestňovaním starých a nevládných ľudí do takýchto zariadení. Za najvýraznejší faktor odkladania rodiny podľa nášho výskumu bol označený problém so zabezpečením vlastného bývania. Často sa spytujú samých seba, či chcú mať vôbec deti.

Majú strach z budúcnosti. Nepociťujú stabilitu v spoločnosti. Dôležitosť manželstva z výsledkov výskumu preukázali, že manželstvo nie je považované len za papier. Je vnímané ako vzťah založený na dôvere, rešpektovaní, zameraný na výchovu detí. Z výskumu ďalej vyplynulo, že je potrebné sa najskôr finančne zabezpečiť, vybudovať si postavenie v zamestnaní a až potom si založiť rodinu. Tento typ stratégie založenia rodiny preferovali prevažne mladší účastníci. Ideálnym počtom detí v rodine sú dve. Každý by mal mať toľko detí, koľko dokáže vychovať. Dať deťom všetko potrebné, aby sme ich pripravili na život, ale zároveň im svojou štedrosťou neublížili. V rámci výskumu nebola preukázaná výraznosť niektorej z funkcií rodiny. Všetky spomínané funkcie sú dôležité pre fungovanie rodiny. Taktiež je dôležité prelínanie rolí v rodine. Výskumom bolo preukázané, že dĺžka materskej, rodičovskej a otcovskej dovolenky sú pre spoločnosť vyhovujúce. Naopak s výškou dávok dôchodkového poistenia a výškou príspevku na opatrovanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím obyvateľa kraja nie sú spokojní.

Literatúra

Knihy:

- [1] ACKERMAN, N. 1966. Treating the troubled family. New York: Basic books, 1989. INC. PUBLISHERS, 1966.
- [2] ALAN, J. 1989. Etapy života očima sociologie. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-044-6.
- [3] BÁČIK, M. 2015. Základy demografie. Ružomberok: Verbum, 2015. ISBN 978-80-561-0242-8.
- [4] BÁNHEGYI, F. 1967. Sociológia súčasnej rodiny. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1967.
- [5] BELLING, V. – MALÍŘ, J. – PITROVÁ, L. 2010. Kontrola dělby pravomocí v EU se zřetelom ke kompetenčním excesum. Praha: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. ISBN 978-8087-439-012.
- [6] BOČÁKOVÁ, O. – HRNČÁRIK, A. 2022. Sociálne zabezpečenie. Nemšová: Tlačiareň J+K s.r.o., 2022. ISBN 978-80-89788-64-4.
- [7] CABANOVÁ, V. 2017. Renewal of the society through education in the work of j. a. Comenius and its reflection in Slovakia in the 20th century. SIEDLCE: UNIWERSYTET PRZYRODNIECZO-HUMANISTYCZNY, 2017. ISBN 978-83-7051-867-7.
- [8] CINTULOVÁ, L. 2022. Systém sociálneho zabezpečenia v línii sociálneho poistenia a dávkového systému na Slovensku. Bratislava: Tlačiareň VŠZaSP sv. Alžbety, 2022. ISBN 978-80-8132-246-4.
- [9] CUBER, F. 1948. Marriage counseling practice. New York: APPLETON-CENTURY-CROFTS, 1948.

- [10] DRBOHLAV, D. 1999. Hlavní důvody a důsledky mezinárodní migrace obyvatelstva, IN: Geografie. Sborník české geografické společnosti. Praha: Česká geografická společnost, 1999. ISSN 1212-0014.
- [11] DUDOVÁ, I. – STANEK, V. – POLONYOVÁ, S. 2018. Sociálna politika. Bratislava: WOLTERS KLUWER SR, s.r.o., 2018. ISBN 978-8168-866-9.
- [12] DUNOVSKÝ, J. 1981. Chronicky nemocné dítě a jeho rodina. IN: ČS. Pediatrie 36, Č.11, 1981.
- [13] DUNOVSKÝ, J. 1986. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.
- [14] GABURA, J., 2012. Teória rodiny a proces práce s rodinou. Bratislava: IRIS, 2012. ISBN 978-80-89256-95-2.
- [15] GJURIČOVÁ, Š. – KUBIČKA, J. 2003. Rodinná terapie. Praha: GRADA, 2003. ISBN 978-80-247-2390-7.
- [16] GOLEMA, M. – DOBRÍK, Z. 1996. Sociologický slovník. Banská Bystrica : Metodické centrum, 1996. ISBN 80-8041-132-8.
- [17] GOLEMAN, D. 2017. Emocionálna inteligencia. Bratislava: Citadella, 2017. ISBN 978-80-8182-086-1.
- [18] GURÁŇ, P. – FILADELFIOVÁ, J. – RITOMSKÝ, A. 1997. Tradičné verzus moderné: Zmeny a život súčasných rodín. IN Sociológia – Slovak sociological review, VOL. 29. NO. 1, P. 5-20.
- [19] HRONCOVÁ, J. 1996. Sociológia výchovy. Banská Bystrica: PF UMB. 1996. ISBN 80-88825-37-7.
- [20] HUDECOVÁ, A. a kol., 2008. Sociálna práca s rodinou. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Občianske združenie Pedagóg, 2008. ISBN 978-80-8083-597-2.
- [21] DŽAMBAZOVIČ, R. a kol. 2015. Rodina ana slovensku v teórii a vo výskume. Bratislava: Stimul, 2015. ISBN 978-80-8127-151-9.
- [22] JURČOVÁ, D. 2005. Slovník demografických pojmov. Bratislava: Akty. 2005. ISBN 80-85659-40-9.
- [23] JUSKO, P. 2002. Základy sociálnej politiky. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2002. ISBN 80-8055-575-3.
- [24] KLABOUC, J. 1962, Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962.
- [25] KOMENSKÝ, J. A. 2019, Infomatorium školy mateřské. Praha: Academia, 2019, s. 136. ISBN 978-80-2001-451-1.
- [26] KOTEKOVÁ, R. – ŠIMOVÁ, E. – GECKOVÁ, A. 1998. Psychológia rodiny. Michalovce: Pegas s.r.o.,1998. ISBN 80-967901-0-2.
- [27] KRAUS, B. 2008. ZÁKLADY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY. PRAHA: PORTÁL, 2008 ISBN 80-7367-383-3.
- [28] KREBS, V. a kol. 2010. Sociální politika. Praha: WOLTERS KLUWER ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- [29] LACA, S. 2011. Základy sociálnej pedagogiky. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, 2011. ISBN 978-80-8132- 014-9.

- [30] LACA, S. – MICHEL, R. – LACA, P. 2011. Základy sociálnej pedagogiky. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, 2011. ISBN 978-80-8132- 014-9.
- [31] LENCZOVÁ, T. 2004. Rodinná politika v SR po vstupe do EÚ: Otázniky a smery: Zborník referátov z konferencie 26. marca 2004. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo, 2004. ISBN 978-80-968891-1-7.
- [32] LEVICKÁ, J. a kol., 2004. Sociálna práca s rodinou In. Trnava: Mosty, n. f. a Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce TU, 2004. ISBN 80-89074-93-6.
- [33] MACKOVÁ, Z. 2001A. Princíp solidarity v práve sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 2001. ISBN 978-80-7160-141-1.
- [34] MATLÁK, J. A KOL., 2009. Právo sociálneho zabezpečenia. Plzeň: Čeněk Alex, 2009. ISBN 978-80-7380-212-7.
- [35] MATOUŠEK, O. 1997. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-24-9.
- [36] MATOUŠEK, O. a kol., 2003. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- [37] MAŘÍKOVÁ, H. 1999. Muž v rodině: Democratizace sféry soukromé. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. ISBN 80-85950-69-3.
- [38] MENDELOVÁ, E. 2014. Súčasná postmoderná rodina a vnútorodinná deľba práce. In: Sociálna pedagogika. 2014. VOL. 2, NO. 1. P. 11-21 Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. ISSN: 1805-8825.
- [39] MICHNIK, Ľ. – ŠÍBL, D. – SMREKOVÁ, M. 1995. Ekonomická encyklopédia. Bratislava: SPRINT, 1995, ISBN 80-967122-2-5.
- [40] MOŽNÝ, I. 1990. Moderní rodina. Brno: BLOK, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- [41] MOŽNÝ, I. 2002. Základy sociologie. Praha: SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9.
- [42] ORAVCOVÁ, J. – ĎURICOVÁ, L. – BINDASOVÁ, O. 2007. Psychológia rodiny. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných vied, 2007. ISBN 978-80-8083-490-6.
- [43] PARSONS, T. 2005. The social system. England: Taylor & Francis group, 2005. ISBN 0-203-99295-4.
- [44] PLZÁK, M. 1982. Matrimoniopatologie. Bratislava: ZSKNV, 1982.
- [45] RIEVAJOVÁ, E. a kol. 2006. Sociálne zabezpečenie. Bratislava: SPRINT, 2006. ISBN 80-89085-62.
- [46] STANEK, V. a kol. 2011. Sociálna politika teória a prax. Bratislava: SPRINT DVA, 2011. ISBN 978-80-89393-82-27.
- [47] STOROŠKA, M. 2009. Migrácia a sociálna práca (učebné texty). Prešov: ISM, 2009. ISBN 978-80-89372-10-2.
- [48] STRIEŽENEC, Š. 1996. Slovník sociálneho pracovníka. Trnava: AD, 1996. ISBN 80-967589-0-X.

- [49] ŠÍBL, D. 2002. VELKÁ encyklopédia. Bratislava: SPRITN, 2011. ISBN 80-89085-66-0.
- [50] ŠÍBL, D. 1996. VELKÁ ekonomická encyklopédia. Bratislava: SPRINT, 1996 ISBN 80-88848-02-4.
- [51] TAMÁŠOVÁ, V. 2006. teória a prax rodinnej edukácie. Bratislava: Sapientia, 2006. ISBN 80-89229-01-8.
- [52] TOMEŠ, I. 2010. Úvod do teórie a metodologie sociální politiky. Praha: Univerzita Karlova Praha. 2010. ISBN 978-807367-6.
- [53] VRÁNOVÁ, Z. a kol. 1995. OSN a rodina. Bratislava: Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 1995. ISBN 80-967419-1-8.
- [54] VEČEŘA, M. 1996. Sociální stát. Východiska a přístupy. Praha: SLON, 1996. ISBN 80-85850-16-8.
- [55] VYMĚTAL, J. 1995. Duševní krize a psychoterapie. Hradec Králové: Konfrontace, 1995. ISBN 80-901773-4-4.
- [56] WALSH, F. 1993. Conceptualizations of normal family processes. NEW YORK: GUILDFORD PRESS, 1993.

Časopisy a zborníky:

- [1] KONCEPCIA ŠTÁTNEJ RODINNEJ POLITIKY, 1997, Bratislava: MPSVA R SR, 1997.
- [2] BAKOŠ, T. Rekordne veľa voľných miest nemá kto obsadiť? Kde je problém? 27.10.2021 Rekordne veľa voľných miest nemá kto obsadiť. Kde je problém? (+ tabuľka pozícií s platmi) – Ľudia – Ekonomika – Pravda.
- [3] BUREŠ, M. Finance, Ministr Jurečka CHCE ZVÝŠIŤ RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK, OD KDY? OD. 1. ledna 2024? 30.3.2023.
- [4] ČILLOVÁ, D. 2023. Zmeny v invalidných dôchodkoch: kto dostane viac peňazí?. In: ppravda, 20.7.2023, s. 13-15.
- [5] Vyhláška č. 316/2022 Z. z. o kategorizácii ústavnej starostlivosti.
- [6] Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine.
- [7] Zákon 117/1995 Z. z. o štátnej sociálnej podpore.
- [8] Zákon 155/1995 Sb. o dôchodkovém pojištění.
- [9] Zákon 187/2006 Z. z. o sociálnom postení.
- [10] Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [11] Zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření.
- [12] Zákon 435/2004 Sb. zákon o zamestnaní.
- [13] Zákon 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.
- [14] Zákon 471/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku.
- [15] Zákon č. 480/2002 z 20. júna 2002 o azyle a o zmene a doplnení niektorých

zákonov.

- [16] Zákon 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [17] Zákon 576/2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [18] Zákon 589/1992 Sb. o poisťovním na sociálnom zabezpečení a príspevku na štátnu politiku zamestnanosti.
- [19] Zákon o rodičovskom príspevku a rodičovskej dovolenke.
- [20] Sociálny zákonník (sgb) tretia kniha (iii) – podpora zamestnanosti.
- [21] Zákonník sociálneho zabezpečenia.

Elektronické zdroje:

- [1] CAF Základný príspevok (Ab) [online] [citované 9.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.caf.fr/allocataires/aides-et-demarches/droits-et-prestations/vie-personnelle/l-allocation-de-base-ab>.
- [2] CENTRUM ZAMESTNANOSTI [online] [citované 10.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.pole-emploi.fr/candidat/mes-droits-aux-aides-et-allocati/lessentiel-a-savoir-sur-lalocat.html>.
- [3] ČSSZ Životní situace Důchody [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete <https://www.cssz.cz/web/cz/duchody-snadne-a-prehledne>.
- [4] ČSSZ Životní situace Dlouhodobé ošetřovné [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobе-osetrovne>.
- [5] ČSSZ Životní situace Mateřství [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete <https://www.cssz.cz/web/cz/materstvi-snadne-a-prehledne>.
- [6] ČSSZ Životní situace Nemocenské [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.cssz.cz/web/cz/nemoc-snadne-a-prehledne>.
- [7] ČSSZ Životní situace Ošetřovné [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>.
- [8] ČSSZ Životní situace Starobní [online] [citované 28.8.2023] Dostupné na internete <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-ducnod>.
- [9] Demografická politika [online] [citované 10.4.2023]. Dostupné na internete: <https://sk.economy-pedia.com/11036052-demographic-policy>.
- [10] EDUWORLD, Večný nedostatok miest v škôlkach – čo s tým?, [online] [citované 25.7.2023] Dostupné na interne: <https://eduworld.sk/cd/ts/10343/vecny-nedostatok-miest-v-skolkach-co-s-tym>
- [11] EDUWORLD, Večný nedostatok miest v škôlkach – čo s tým?, [online] [citované 25.7.2023] Dostupné na interne: <https://eduworld.sk/cd/ts/10343/vecny-nedostatok-miest-v-skolkach-co-s-tym>.
- [12] EMPLOYMENT.GOV.SK [online], [citované 4.3.2023] Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/ak>

- tuality/vznikol-novy-poradny-organ-vlady-zodpovedny-za-rodinnu-politiku.html.
- [13] Erwerbs-minderungs-rente [online], [citované 5.9.2023] Dostupné na internete: https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/a261-erwerbsminderungsrente.pdf?__blob=publicationFile&v=5.
 - [14] Európska komisia [online], [citované 30.5.2023]. Dostupné na internete: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/nezamestnanost-mladych-ludi-absolventov-akosucasny-socialny-problem-spolocnosti>.
 - [15] Európska komisia [online], [citované 30.5.2023]. Dostupné na internete: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_sk.
 - [16] EURÓPSKA KOMISIA, Zamestnanosť, sociálne veci a začlenenie, Nemeccko, Dôchodky a iné starobné dávky [online], [citované 5.9.2023] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1111&langId=en&intPageId=4554>.
 - [17] EURÓPSKA KOMISIA, EÚ a rovnosť LGBTI osôb. [online], [citované 15.6.2023] Dostupné na internete: <https://op.europa.eu/webpub/com/fact-sheets/lgbti/sk/>.
 - [18] European Parliament [online], [citované 16.5.2023]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/infographic/asylum-migration/index_sk.html#filter=2021.
 - [19] Eurostat [online], [citované 14.4.2023]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/search/-/search/estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J?p_auth=SBhBrDbI&text=unemployment&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_collection=&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_theme=.
 - [20] EUROSTAT. Starnúca Európa – pohľad na život starších ľudí v EÚ – vysvetlenie štatistiky (europa.eu) [online], [citované 25.5.2023] Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=A-going_Europe_-_looking_at_the_lives_of_older_people_in_the_EU.
 - [21] Eurostat, online: [5.6.2023] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate.
 - [22] Eurostat, online: [citované 19.6.2023] Dostupné na internete <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/statistical-themes>.
 - [23] Familien portal. Rodičovský príspevok online [citované 4.9.2023] Dostupné na internete: <https://familienportal.de/familienportal/familienleistungen/elterngeld/faq/wie-lange-kann-ich-elterngeld-bekommen--124728>.
 - [24] I-health. online [citované 12.8.2023] Dostupné na internete: https://www.i-health.sk/121_francuzsko.
 - [25] INTERPRÁCA, Sociálne zabezpečenie v Nemecku – Financovanie. online: [citované 5.9.2023] Dostupné na internete: <https://www.interpraca.sk/sk/info/>

- socialne-zabezpecenie-v-nemecku-financovanie-1443..
- [26] La sécurité sociale. online [citované 12.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.securite-sociale.fr/home/dossiers/actualites/list-actualites/l-assurance-maladie-renforce-son.html>
 - [27] MAJERČÍKOVÁ, J. 2011. Pedagogika.SK, Rodina a jej výchova v škole. [online]. 2011, roč. 2. č.1. s.9-27 [citované 5.6.2023]. Dostupné na: <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-2/cislo-1/Majercikova.pdf>.
 - [28] MAJERČÍKOVÁ, J. Pedagogika.SK. Rodina a jej výchova v škole online: [citované 25.7.2023], <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-2/cislo-1/Majercikova.pdf>.
 - [29] MPSVaR SR, Starobné dôchodkové sporenie [online].[citované 2023-21-7]. Dostupné z. <https://www.mpsvr.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/>.
 - [30] NEOTAX, Rodičovský príspevok z Nemecka (Elterngeld), 14. januára 2023 online [citované 4.9.2023] Dostupné na internete: <https://neotax.eu/sk/blog/rodicovsky-prispevok-z-nemecka-eltern geld>.
 - [31] Národné centrum zdravotných informácií, Kúpeľná liečba online [citované 17.7.2023] https://www.nczisk.sk/statisticke_vystupy/tematicke_statisticke_vystupy/Kupelna_starostlivost/Pages/default.aspx.
 - [32] Podpora v nezamestnanosti. Nezamestnanosť na Slovensku. Rok 2023[online], [citované 14.4.2023]. Dostupné na internete: <https://www.podporavnezamestnanosti.sk/nezamestnanost.php>.
 - [33] Podpora v nezamestnanosti. Miera nezamestnanosti v EÚ [online], [citované 14.4.2023]. Dostupné na internete: <https://www.podporavnezamestnanosti.sk/nezamestnanost-v-eu.php>.
 - [34] Ratgeber zur Rente [online], [citované 5.9.2023] Dostupné na internete: https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/a815-ratgeber-zur-rente-258.pdf?__blob=publicationFile&v=7.
 - [35] Retraitesdeletat.gouv.fr. Plný dôchodkový vek. [online], [citované 15.8.2023] Dostupné na internete: <https://retraitesdeletat.gouv.fr/actif/lage-de-depart/age-taux-plein>.
 - [36] Service-Public.fr. Príspevkové minimum: revidovaný mesačný stop pre osobné dôchodky z 6. januára 2023. [online], [citované 15.8.2023] Dostupné na internete: <https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A15703>.
 - [37] Situácia utečencov Ukrajiny. [online], [citované 25.7.2023] Dostupné na internete: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
 - [38] Sociálna poisťovňa [online], [citované 17.7.2023] Dostupné na internete: <https://www.socpoist.sk/news/sp-vyplatila-vlani-o-400-tisic-pandemickych-davok-viac-nove-ziadosti-o-dochodky-stupli->
 - [39] Sociálna poisťovňa, Invalidný dôchodok [online], [citované 17.7.2023] Dostupné na internete: <https://www.socpoist.sk/kto-som/dochodca/ziada->

tel-o-dochodok/ako-poziadat-o-invalidny-dochodok.

- [40] Spravodajstvo, Európsky parlament, Akú sú najčastejšie dôvody migrácie [online], [citované 5.6.2023]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/priorities/imigracia/20200624STO81906/ake-su-najcastejsie-dovody-migracie>.
- [41] Štatistický úrad Slovenskej republiky Zomretí podľa mesiaca úmrtia, veku, pohlavia a príčiny smrti – SR-oblasť-kraj (mesačne) [om3801mr] – DATA-cube. (statistics.sk) [online], [citované 7.4.2023]. Dostupné na internete: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN2/om3801mr/v_om3801mr_00_00_00_sk.
- [42] Vznikol nový poradný orgán [online], [citované 7.4.2023]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/vznikol-novy-poradny-organ-vlady-zodpovedny-za-rodinnu-politiku.html>.
- [43] Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Nezamestnanosť [online], [citované 26.7.2023] Dostupné na internete: https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2023.html?page_id=1247162.

Esej rigoróznejskej práce na tému:

Marketingová komunikácia vo vybranom subjekte verejnej správy

Marketing communication in a selected subject of public administration

*Mgr. Branislav BERNÁTEK**

Abstract

In our work, we deal with marketing communication and its tools at a local action group called the Association of Municipalities of the Bielokarpatsko-Trenčiansky Microregion and the Bošáčka Microregion. In the first chapter, we define marketing communication in the position of public administration and the communication mix tools provided by it. The content of the second chapter is the characteristics of the researched subject, the choice of a quantitative research method through a questionnaire survey, and, based on the defined problems, the choice of three hypotheses. Consequently, in the next chapter, we analyze in more detail the communication tools used by the selected subject and evaluate them through a SWOT analysis. At the same time, it analyzes the evaluated questionnaire survey based on which we present an opinion on the hypotheses. In the final chapter, we proposed measures to make marketing communication more efficient and eliminate possible shortcomings from the obtained data, information, outputs and starting points from individual analyses and hypotheses.

Keywords: *marketing communication, communication mix, local action group*

Úvod

Súčasnú dobu je charakterizované turbulenciami, častými zmenami a neistotou, ktoré sa dotýkajú skrz celého verejného sektora. Permanentne meniace sa požiadavky, podmienky, nespokojnosť občanov voči ľahkovážnemu spravovaniu regiónu sú obrovskou výzvou pre subjekty záujmovej samosprávy, ktoré poskytujú viaceré služby pre dosahovanie a ochraňovanie spoločenského záujmu. Presadzovanie subjektov záujmovej samosprávy ako produktu alebo značky na trhu

* Mgr. Branislav Bernátek, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: branislavbernatek@gmail.com

voči cieľovým skupinám, kreatívna komunikácia, tvorba imidžu regiónu, jej optimalizácia a skvalitňovanie vzťahov medzi obyvateľmi a zamestnancami združení, podporovanie identifikácie obyvateľov so združením a zakladanie vhodných platforiem pre participáciu na regionálnom rozvoji. Pre jej dosiahnutie je nevyhnutné zabezpečiť kvalitnú marketingovú komunikáciu. V spolupráci so všetkými aktérmi rozvoja územia je cieľom spoločné úsilie riešiť problémy spojené s poskytovaním služieb. Primárnym cieľom marketingovej komunikácie vo vybranom subjekte verejnej správy je pomocou komunikačných nástrojov ovplyvniť postoje, správanie, vedomie u ľudí. Adekvátnym použitím opodstatnených inštrumentov marketingovej komunikácie si združenie udrží svojich stálych záujemcov a zároveň priláka veľké množstvo potenciálnych záujemcov.

Miestna akčná skupina – Združenie obcí Bielokarpatsko-trenčianskeho mikroregiónu a Mikroregiónu Bošáčka

Objektom skúmania marketingovej komunikácie je občianske združenie s názvom Združenie obcí Bielokarpatsko-trenčianskeho mikroregiónu a Mikroregiónu Bošáčka so štatútom MAS a sídlom v obci Štvrtok, ktoré je situované z hľadiska administratívneho členenia vo vyššom územnom celku Trenčín a bližšie pod NUTS 4 okres Nové Mesto nad Váhom a Trenčín, ktoré spĺňa všetky podmienky udeľného štatútu MAS. Územie združenia predstavuje okraj Bielych Karpát patriace medzi chránené oblasti, ktoré zo značnej časti zasahuje do jedného významného veľkoplošného chráneného územia – CHKO Biele Karpaty s druhým stupňom ochrany. MAS je združenie spolupracujúcich troch rôznych sektorov (verejný, súkromný a tretí). Na slovenské pomery ide o relatívne mladú, ale už dostatočne početnú formu spolupráce. Základom MAS je prístup LEADER „zdola nahor“ ako aj partnerská dohoda medzi členmi združenia zameraná na rozvoj vidieckeho regiónu, spoločná participácia na príprave stratégií a realizácii projektov k ich úspešnému vyhotoveniu.

MAS využíva nasledujúce marketingové komunikačné nástroje získané na základe vykonanej detailnej analýzy.

Reklama

Hlavnou funkciou reklamy združenia je naviazať vzťah s potencionálnymi alebo existujúcimi žiadateľmi a regionálnymi aktérmi pôsobiacimi v území združenia. Cieľom informačnej reklamy je vzbudiť záujem o služby, organizáciu, myšlienku, filozofiu a samotnú podstatu fungovania MAS a systému CLLD. Ide o podporu nového združenia so štatútom MAS v oblasti poskytovania nenávratného finančného

príspevku. Prostredníctvom reklamy a s vhodne zvolenými mediálnymi nástrojmi sa združenie snaží efektívne informovať, vzdelávať a presvedčať cieľovú skupinu o nových výzvach na poskytnutie nenávratného finančného príspevku, aktivitách združenia, organizovaní podujatí, propagácii remeselníkov a ďalších regionálnych aktérov v území. Združenie využíva k šíreniu reklamných informácií niekoľko druhov médií, ako je napríklad vonkajšia reklama a internetová televízia.

Direct marketing

Priamy marketing ako komunikačnú disciplínu združenie používa z dôvodu, že umožňuje presné zacielenie, výraznú adaptáciu oznámenia s prihliadnutím na individuálne potreby aktérov zo zvolenej cieľovej skupiny a vyvolanie okamžitej reakcie daných aktérov. Prostredníctvom jeho nástrojov sa združenie zameriava na užšiu cieľovú skupinu, niekedy dokonca na jednotlivcov. Prevažne sa používa vtedy, keď potrebuje z masy žiadateľov o nenávratný finančný príspevok identifikovať tých, ktorí sú pre danú výzvu oprávnení. Hlavným cieľom je vyvolať okamžitú reakciu od osloveného žiadateľa, ktorý si následne napríklad pozrie webovú stránku, dohodne schôdzku s projektovým manažérom združenia, zatelefonuje, zapojí sa do výzvy alebo sa stane fanúšikom facebookovej stránky. Na základe kvalitne spracovaných databáz oprávnených žiadateľov a analýzy ich potrieb združenie dokáže presne informáciu zacieliť. Databázy obsahujú usporiadané dáta o potencialných a existujúcich aktéroch v území (ide prevažne o obce, mikro, malé a stredné podniky), na základe ktorých združenie identifikuje oprávnených žiadateľov s najväčším potenciálom zapojenia sa do výziev. Základom každej databázy sú pravidelne aktualizované kontaktné informácie ako napríklad meno subjektu, adresa, IČO, telefónne číslo, e-mailová adresa a meno starostu/konateľa. Každý subjekt, ktorému je informácia poskytovaná združením ako po stránke obsahu, tak aj po stránke formy, je personalizovaná. Najpoužívanejší nástroj priameho marketingu v združení je e-mailing, telemarketing a mobilný marketing.

Podpora predaja

Hlavným cieľom vecných odmien, ktoré združenie poskytuje ako podporu predaja je vyvolať určité chovanie u cieľovej skupiny. Podstatou je, aby prostredníctvom nástrojov podpory predaja si združenie upevňovalo dlhodobé vzťahy s aktérmi v území. Animačné materiály majú za svoju úlohu motivovať k tomu, aby lepšie propagovali samotnú filozofiu MAS, ako aj samotné združenie u žiadateľov o nenávratný finančný príspevok a ostatných aktérov. Propagačné materiály sú cieľovej skupine darované bez akejkoľvek protihodnoty. Miesta, kde združenie najčastejšie

daruje reklamné predmety sú také, kde je veľká koncentrácia ľudí, ako napríklad veľtrhy cestovného ruchu v Trenčíne, Agrokomplex v Nitre a na ďalších drobných výstavných miestach, podujatiach organizovaných v území MAS. Kanceláriou MAS boli zvolené predmety ako napríklad zapalovač, osviežovače vzduchu do auta, perá, papierové a plátenné tašky a zrkadlá. Každý z menovaných predmetov obsahuje minimálne logo združenia a jeho názov. Ich výber bol zvolený na základe toho, aby sa dosiahol dlhodobý vplyv na vnímanie združenia ako značky a aby okamžite stimulovali chovanie verejnosti a samozrejme, aby boli atraktívne.

Public relations

Prostredníctvom PR združenie dlhodobo a cielene prezentuje svoje zámery, snaží sa prispievať k dobrej povesti združenia a informuje o svojich výsledkoch a cieľoch. Zameriava sa na jednotlivých stakeholderov z rôznymi typmi aktivít ako napríklad komunikácia s členmi združenia, remeselníkmi, podnikateľmi, neziskovými organizáciami, riadiacimi orgánmi, zamestnancami a s médiami. Komunikácia je prispôbená potrebám jednotlivých cieľových skupín. Cieľom je dosiahnuť vzájomné pochopenie medzi oboma stranami a následne zaistiť úspešnú a dlhodobú existenciu združenia na jej území. Združenie prostredníctvom PR svoje argumenty stavia na objektívnych informáciách ako napríklad zákony, štatistiky, strategické dokumenty, metodické usmernenia, fakty a výskumy. Medzi najpoužívanejšie PR nástroje, ktoré združenie používa sú: Vzťahy so zamestnancami, Firemná identita, Spoločenská zodpovednosť firmy a Eventy.

Sponsoring

Združenie získava prostredníctvom sponzoringu možnosť spojiť svoju značku MAS s iným produktom, obcou, podnikom prevažne pri jednorazovej akcii. Za toto spojenie združenie poskytuje druhej strane nefinančnú podporu. Zväčša ide o športové, kultúrne a zábavné akcie organizované obcou alebo firemné akcie pre zamestnancov, kedy združenie sponzoruje podujatia prostredníctvom párty stanu o veľkosti 6 m x 12 m. Sponzoring je poskytovaný iba pre členov združenia a iba pre podujatia organizované v jej území. Združenie, ako sponzor, sa zviditeľňuje hlavne uvedením jeho loga na stane a na ostatných komunikačných platformách (na webe organizátora podujatia a na plagátoch/letákoch, ktoré sú distribuované pre jej propagáciu). Cieľom sponzoringu združenia je propagovať svoju MAS ako značku, zvýšiť počet sledovateľov na FB, čo by mohlo mať dopad na lepšie čerpanie nenávratného finančného príspevku a posilniť jej prítomnosť v území.

Osobný predaj

Dôvodom, prečo združenie používa osobný predaj ako komunikačný nástroj, je priamy kontakt so žiadateľmi o NFP, ktorý poskytuje okamžitú spätnú väzbu a zároveň sa buduje medzi oboma stranami väčšia dôvera. Intenzívny a priamy kontakt so žiadateľmi prináša lepšie pochopenie ich potrieb, prání a individuálnych očakávaní. Vďaka tomu následne kancelária MAS je schopná pripraviť, spracovať, aktualizovať stratégiu CLLD alebo samotnú výzvu na predkladanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok podľa individuálnych potrieb jednotlivých žiadateľov a ostatných aktérov v území združenia. Pozitívnym výstupom využívania osobného predaja je docieľiť efektívne a rýchle čerpanie finančných zdrojov z Európskych štrukturálnych a investičných fondov alokovaných v združení bez akýchkoľvek významných zmien a zásahov do stratégie CLLD alebo výziev o NFP. Dané vstupy do už schválenej stratégie alebo výziev ohrozujú jej implementáciu a plnenia merateľných ukazovateľov stanovených samotnou MAS.

Osobný predaj, kedy zákazník je žiadateľ o NFP a predajný sortiment je služba vo forme poskytnutia nenávratného finančného príspevku, tvorí proces, ktorý začína ešte pred kontaktovaním potencionálneho žiadateľa a končí až po finančnom ukončení projektu. Proces začína vytipovaním žiadateľov, ktorí sú v danej vyhlásenej výzve o NFP oprávnení predkladať žiadosť. Pri ich výbere sa vychádza z databáz, ktorými združenie disponuje z obdobia analýzy územia. Zamestnanci združenia buď kontaktujú vytipovaných potencionálnych žiadateľov prostredníctvom e-mailovej a následne telefonickej komunikácie, kedy si stanovujú miesto a termín stretnutia alebo žiadatelia oslovujú zamestnancov na základe verejne dostupných informácií o vyhlásenej výzve. Osobný kontakt so žiadateľmi zabezpečuje projektový manažér združenia alebo odborný administratívny asistent a to z dôvodu ich vysokej odbornosti v danej problematike a eliminácii poskytnutia nepravdivých, zavádzajúcich informácií. Miesto osobného rokovania sa prevažne koná v kancelárii združenia. V prípade nutnosti vizuálneho kontaktu predmetu projektu (napr. rekonštrukcia objektu a zmena jeho účelu na penzión) sa miesto rokovania stanoví na mieste realizácie projektu. Predmetom rokovania je poskytnutie všetkých informácií k podmienkam poskytnutia príspevku a to tak, aby si žiadateľ vedel nastaviť svoj projektový zámer do formy spĺňajúcej kritériá výberu projektu, čoho výsledkom je získanie nenávratného finančného príspevku. Rokovania so žiadateľmi sa opakujú v pravidelných časových intervaloch, kedy zamestnanci s nimi pracujú a prechádzajú s nimi prierezom všetkých úkonov až do finančného ukončenia projektu. I po skončení posledného kroku združenie udržuje kontakt so žiadateľom prostredníctvom posielania newsletterov zameraných na nové výzvy a na ostatné aktivity združenia.

Online komunikácia

Online komunikácia je úzko previazaná s ostatnými nástrojmi marketingovej komunikácie. Prostredníctvom internetu združenie zvyšuje povedomie o MAS, informuje o výzvach a aktivitách v území, zavádza nové služby mimo implementácie stratégie CLLD, komunikuje s kľúčovými skupinami, posilňuje image združenia a pod. Najpoužívanejšie online komunikačné nástroje, ktoré združenie používa je webová stránka a online sociálne médiá (Facebook a Instagram).

Samostatná existencia združenia zabezpečujúca poslanie a úlohy MAS ustanovené v jej stanovách registrovaných podľa právneho postavenia občianskych združení upraveného zákonom č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov nezaručuje efektívne fungovanie a vykonávanie ich úloh. Združenie sa v dôsledku nedostatočných finančných prostriedkov a nedostatočnej vedomosti o jej existencii dostávalo v určitých obdobiach na hranicu svojich schopností počas plnenia svojich úloh, potrieb a požiadaviek obyvateľov žijúcich v jej území. Pri efektívnom nastavení marketingových komunikačných nástrojov je možné zvýšiť a zrýchliť čerpanie nenávratných finančných príspevkov, znížiť výdavky na chod kancelárie a zvýšiť kvalitu služieb.

Obyvatel' združenia je zákazníkom a zároveň aj dodávateľom tovarov a služieb, ktorý by mal celkom jasne poznať tvár združenia, jeho ciele a služby, ktoré poskytuje. A to z dôvodu na vnútornú a osobnú skúsenosť obyvateľov, ktorí sú s územím v najbližšom kontakte a majú najlepšie vedomosti o ňom. Je nevyhnutné zdôrazniť, že kvalita imidžu združenia v prevažnej miere závisí od kvality každého jedného obyvateľa žijúceho v ňom.

Za účelom zistenia spokojnosti obyvateľov a subjektov žijúcich a podnikajúcich v území združenia s existenciou a fungovaním združenia sme realizovali kvantitatívny výskum. Predmetom výskumnej vzorky sú obyvatelia z územia združenia, t.j. z katastrálneho územia 13 obcí, ktoré sú členmi združenia. Z dôvodu, že ide o sociálny druh výskumu, tak sme zvolili kvótny výber výskumnej vzorky, ktorý vychádzal na základe početnosti výskytu jednotlivých znakov vo vybranej populácii. Pre metódu získavania dát sme zvolili formu dotazníka, ktorý bol vyhotovený a distribuovaný online cez Google Forms.

Prostredníctvom výstupov a východísk z jednotlivých analýz, kvantitatívneho výskumu a hypotéz realizovaných na vybratom subjekte sme zistili, že najväčšie nedostatky v marketingovej komunikácii združenia sú ich neefektívne použité nástroje. Absencia znalosti územia, laxné využívanie sociálnych sietí ako jedného z najpoužívanejších komunikačných nástrojov v súčasnej modernej dobe, nedostatočné využívanie inovatívnych spôsobov komunikácie, neefektívne využívanie súčasných nástrojov a nereflektovanie kancelárie združenia na druhy komunikačných kanálov

prichádzajúcich od obyvateľov územia a subjektov pôsobiacich v území spôsobujú ohrozenia s implementáciou stratégie CLLD, ako aj samotnú existenciu združenia. Pre elimináciu menovaných nedostatkov a nespokojnosti obyvateľov a subjektov pri poskytovaní marketingovej komunikácie sme navrhli a rozdelili odporúčania do šiestich kategórií:

1. Stratégia spojenectva

Napriek dostatku prichádzajúcich príležitostí združenie identifikuje obmedzenia, ktoré im bránia ich naplniť, ako napr.: nedostatok personálnych kapacít, odborných znalostí s marketingovou komunikáciou, detailná analýza o vnútornom rozvojovom potenciály územia a podobne. Opatreniami, na ktoré sa bude musieť združenie zamerať je zväčšenie svojej vnútornej sily, podieľať sa a participovať na ponúkaných príležitostiach s overenými spojencami – obcami, podnikateľmi a ostatnými kľúčovými aktérmi v území. Zároveň bude nevyhnuté rozšíriť územie združenia o ďalšie obce, ktoré svojim katastrálnym územím a počtom obyvateľov pomôžu naplniť výberové kritériá plánované do nového programového obdobia PRV 2023-2027.

2. Rozšírenie reklamných médií

Združenie má viacero možností a typov médií ako šíriť jej reklamné posolstvo. Nevyužitú príležitosť vidíme v televíznej reklame, tlačenej, rádiovnej, rozhlasovej a reklame v letných kinách. I keď sa využíva internetová reklama, jej početnosť a aktuálnosť je veľmi nedostatočná. S každým typom reklamných médií bude vedieť združenie osloviť určitú cieľovú skupinu, pričom ako súbor všetkých využívaných médií bude mať reklama dopad na celé obyvateľstvo žijúce v území MAS. Na základe vytipovaných nepoužívaných reklamných médií odporúčame zahrnúť do svojej marketingovej komunikácie nasledovné reklamné médiá: Televízia, rádio, rozhlas, reklama v letných kinách a tlačaná reklama

3. Organizovanie zážitkových aktivít

Cieľom zážitkového marketingu je sprostredkovať cieľovej skupine emocionálny zážitok so svojou značkou. Pôžitky, ktoré prostredníctvom danej aktivity dosiahnu by mali vzbudiť pozitívne pocity, čím sa môže dosiahnuť zvýšenie obľúbenosti značky MAS. Odporúčame zorganizovať združením eventy a ich predvedené zážitky zo značkou MAS v spojitosti s územnou kultúrou. Môžu byť zamerané napríklad na gastronomický, športový alebo umelecký, spoločenský a zábavný program. Eventy je vhodné dopĺňať s novými modernými technológiami, ako napríklad online a virtuálne akcie s pomocou virtuálnej alebo rozšírenej reality. Výstupom organizovania zážitkového eventu je, aby sa u účastníkov (napríklad gastronomického podujatia na regionálne produkty, ktorých spoločnosti sú buď členmi združenia, alebo boli podporení finančným príspevkom cez MAS) vyvolala pozitívna emócia, ktorá sa následne odzrkadlí v pozitívnom hodnotení podujatia a potom v pozitívnom hodnotení samotnej značky MAS. Je nutné, aby sa združenie zameralo

na aktivity takého zážitkového druhu, aby sa zvýšila obľúbenosť MAS, čo bude mať dopad na posilnenie emocionálneho postoja cieľovej skupiny k MAS. Ďalším prínosom daného komunikačného nástroja môže byť zvýšenie lojality zákazníkov k MAS. Územie MAS spolu s kľúčovými aktérmi má ideálne podmienky na organizovanie zážitkových eventov zameraných na agroturistiku a športové cyklistické podujatie.

4. Rozvoj činností v podpore predaja

V rámci vykonaného prieskumu trhu vidíme enormný záujem respondentov (až 64.8%) o vyhlásenie výzvy na drobný projekt (do 5 000 € napr. detské ihrisko, verejné priestranstvo, výsadbu zelene, vybudovanie pódia a pod.), kde si občania z územia MAS sami určia, čo a kde sa bude realizovať. Na základe uvedeného faktu odporúčame združeniu zmanažovať takto zameranú výzvu. Alokáciu na danú výzvu bude možné zabezpečiť z členských príspevkov a darovaním 2% z daní združeniu, o ktoré sa pravidelne každý rok uchádza, čím sa podporí chod MAS, ako aj jej marketingové aktivity s pozitívnym dopadom pre obyvateľov jej územia. O konkrétnom účele použitia rozhodnú občania z územia MAS, t.j. sami sa rozhodnú o svojich daniach. Mechanizmus prípravy výzvy a jej implementácie bude zabezpečený kanceláriou združenia, pričom jednotlivé čiastkové výstupy by mala schvaľovať správna rada a celkové výstupy, ako napríklad finálna verzia výzvy so zadefinovanými podmienkami, administratívna kontrola vyhodnotenej výzvy, schválenie projektu by malo schvaľovať valné zhromaždenie. Zároveň odporúčame, aby aj zostavila zoznam projektových zámerov s definovaným predmetom projektu a miestom realizácie (napríklad: výstavba detského ihriska v obci Beckov, úprava námestia v obci Ivanovce a pod.), ktoré budú odzrkadľovať plnenia potrieb zo schválenej stratégie CLLD. Takýto zoznam bude združenie distribuovať prostredníctvom Facebooku, pričom súčasne vyhlási súťaž, ktorej hlavnou podmienkou účasti bude hlasovanie za realizáciu projektového zámeru. Dôvodom, prečo odporúčame súťaže na sociálnej sieti je, že stále výborne fungujú a hlavne preto, že povedomie o združení bude rásť samo. Nebude potrebné investovať ďalšie dodatočné náklady do reklamy. Zdieľanie a lajkovanie bude vhodné len odporúčať v príspevku z dôvodu dodržania legislatívy. Reklamnou kampaňou bude možné podniknúť súťažiach, aby súťaž o projektový zámer odporučili svojim priateľom, a to nenásilným spôsobom vo forme, ako napríklad „Odporučte nás priateľom v komentári, ak sa vám naša súťaž páči a zdieľajte nás“.

5. Implementovanie modernej online komunikácie

Z dôvodu nedostatočného využívania modernej online komunikácie a ich nástrojov odporúčame v prvom rade zaškoliť personál kancelárie MAS na ich používanie. Obyvatelia z územia prevažne reagujú na sociálne siete, virálny marketing, banery, zážitkový marketing a youtube. Na základe daného výstupu odporúčame

zaviesť do svojej marketingovej komunikácie nasledovné moderné komunikačné nástroje: Blog, Virálny marketing – Youtube, Banery, Chatbot, Influencer marketing, Virtuálna realita a Kontextové reklamy.

6. Posilnenie vzťahov s verejnosťou – Event

I keď združenie vyvinulo aktivitu v oblasti organizovania eventov, ten počet je vysoko nedostatočný pre jeho úspešnú propagáciu v území. Z toho dôvodu odporúčame, aby pokračovalo v nastolenom zaujímavom evente na hrade Beckov zameraného na regionálnych výrobcov a remeselníkov. Na základe výstupov zrealizovaného dotazníkového prieskumu je zjavné, že široká verejnosť odporúča združeniu pre jej propagáciu organizovať podujatia ako napríklad letné kino. Počas usporiadania menovaných aktivít sa premietne pred samotným filmom krátky propagujúci spot o združení, jeho cieľoch, činnosti, zrealizovaných projektoch, plánovaných podujatiach, možnostiach získavania finančného príspevku a ostatných ponúkaných službách. Napriek tomu, že daný premietaný spot bude mať dopad iba pre malú skupinu ľudí, tak sprievodné komunikačné nástroje k samotnej propagácii podujatia môžu zvýšiť povedomie u obyvateľov z územia združenia o jeho existencii.

Záver

Domnievame sa, že hlavný cieľ v problematike marketingovej komunikácie v subjekte verejnej správy sa naplnil poukázaním na efektívnosť poskytovaných marketingových komunikačných nástrojov a poskytnutí eventuálnych odporúčaní na elimináciu nedostatkov. Pri niektorých návrhoch a odporúčaníach sme presvedčení, že združenie ich bude aplikovať a prinesú mu želateľné pozitívne zmeny v oblasti efektívnosti marketingovej komunikácie zabezpečovanom v subjekte verejnej správy. Prínos výskumu z hľadiska praxe spočíva v tom, že problematiku marketingovej komunikácie a komunikačného mixu prospeje nielen samotnej MAS, ale po aplikovaní odporúčaní a propagovaní príkladov dobrej praxe poslúžia informácie aj ostatným miestnym akčným skupinám v rámci Slovenska, čím sa môže vybudovať efektívny systém odporúčaní vhodných na rozvoj prístupu LEADER.

Literatúra

- [1] BELCH, G. E. – BELCH, M. A. 2020. *Advertising and Promotion An Integrated Marketing Communications Perspective*. New York: McGraw-Hill Education, 2020. 848 s. ISBN 978-1-260-57099-1.
- [2] CIBÁKOVÁ, V. a kol. 2016. *Výkladový slovník pre verejnú správu*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2016. 188 s. ISBN 978-80-8168-544-6.

- [3] DARÁZS, T. – ŠALGOVIČOVÁ, J. 2022. *Procesy v marketingu a marketingovej komunikácii*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2022. 361 s. ISBN 978-80-572-0292-9.
- [4] DRÁBIK, P. a kol. 2021. *Marketingová komunikácia a digitálne médiá*. Bratislava: Ekonóm, 2021. 326 s. ISBN 978-80-225-4913-4.
- [5] FORET, M. 2016. *Marketingové řízení místního rozvoje*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2016. 82 s. ISBN 978-80-7418-266-2.
- [6] FORET, M. – MELAS, D. 2021. *Marketingový výzkum v udržitelném marketingovém managementu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2021. 168 s. ISBN 978-80-271-1723-9.
- [7] GODIN, S. 2018. *This is marketing*. London: Penguin Books Ltd, 2018. 288 s. ISBN 978-0-241-37014-8.
- [8] GÚČIK, M. a kol. 2018. *Marketing podnikov cestovného ruchu*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018. 248 s. ISBN 978-80-8168-812-6.
- [9] HALADA, J. 2015. *Marketingová komunikace a public relations: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015. 118 s. ISBN 978-80-246-3075-5.
- [10] HAMALOVÁ, M. – BELAJOVÁ, A. – GECÍKOVÁ, I. – PAPCUNOVÁ, V. 2014. *Teória, riadenie a organizácia verejnej správy*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2014. 454 s. ISBN 978-80-8168-140-0.
- [11] HOLOMEK, J. 2018. *Vedecký výskum vo verejnej správe*. Trenčín: Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. 140 s. ISBN 978-80-8075-829-5.
- [12] HOLOMEK, J. – KLIEROVÁ, M. 2015. *Verejná správa (organizácia, kompetencie, elektronizácia)*. Trenčín: Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2015. 214 s. ISBN 978-80-8075-727-4.
- [13] HUBBARD, L. R. 2018. *Komunikácia*. Glostrup: New Era Publications International ApS, 2018. 56 s. ISBN 978-87-7968-544-4.
- [14] JESENSKÝ, D. a kol. 2018. *Marketingová komunikace v místě prodeje (POP, POS, in-store, shopper marketing)*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2018. 512 s. ISBN 978-80-271-0252-5.
- [15] JESENSKÝ, D. a kol. 2020. *Marketingová komunikace v místě prodeje (POP, POS, in-store, shopper marketing – 2.vydání)*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2020. 512 s. ISBN 978-80-271-1724-6.
- [16] KARLÍČEK, M. a kol. 2016. *Marketingová komunikace, Jak komunikovat na našem trhu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016. 224 s. ISBN 978-80-247-5769-8.
- [17] KARLÍČEK, M. a kol. 2023. *Jak na marketingovou komunikaci*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2023. 280 s. ISBN 978-80-271-5013-7.
- [18] KLIMOVSKÝ, D. 2014. *Základy veřejnej správy*. Bratislava : Wolters Kluwer, s.r.o., 2014. 455 s. ISBN 978-80-8168-002-1.

- [19] KOVÁČOVÁ, E. 2014. *Teória a prax verejnej správy v podmienkach Slovenskej republiky*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2014. 236 s. ISBN 978-80-557-0735-8.
- [20] KOVÁČOVÁ, N. – KRÁLIK, J. 2017. *Úvod do štúdia verejnej politiky*. Sládkovičovo : Vysoká škola Danubius, 2017. 166 s. ISBN 978-80-8167-061-9.
- [21] KOŽIAK, R. – FLAŠKA, F. – KRNÁČ, J. 2016. *Teória a prax municipálnej ekonomiky v Slovenskej republike*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2016. 157 s. ISBN 978-80-7204-878-6.
- [22] KÜHN, R. – FUHRER, U. 2017. *Marketing: Analysis and strategy*. Gwatt : Werd & Weber Verlag AG, 2017. 156 s. ISBN 978-3-85932-871-9.
- [23] KÚTIK, J. – JAKUBČINOVÁ, M. – KRÁLIKOVÁ, K. 2018. *Dejiny verejnej správy na území Slovenska (Vybrané časti a kapitoly)*. Bratislava : VEDA – vydavateľstvo SAV, 2018. 264 s. ISBN 978-80-224-1640-5.
- [24] MATÚŠOVÁ, G. J. 2014. *Využitie jednotlivých nástrojov marketingovej komunikácie pri tvorbe novej značky*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2014. 68 s. ISBN 978-80-8105-602-4.
- [25] MESEŽNIKOV, G. – STREČANSKÝ, B. 2017. *Občianska spoločnosť na Slovensku Krízy, krízovatyky, výzvy*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 112 s. ISBN 978-80-89345-61-8.
- [26] MIŠÚN, J. 2014. *Kontrolovanie: vybrané subjekty externej kontroly*. Bratislava : Ekonóm, 2014. 92 s. ISBN 978-80-225-3942-5.
- [27] PERTOLDI, M. a kol. 2022. *Handbook of Territorial and Local Development Strategies*. Luxembursko: Publications Office of the European Union, 2022. 192 s. ISBN 978-92-76-58445-2.
- [28] PŘIKRYLOVÁ, J. a kol. 2019. *Moderní marketingová komunikace 2*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2019. 344 s. ISBN 978-80-271-0787-2.
- [29] SEBERÍNI, A. 2021. *Psychológia trhu*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2021. 236 s. ISBN 978-80-557-1896-5.
- [30] SMITH, P.R. – ZOOK, Z. 2019. *Marketing communications*. London: Kogan Page Ltd, 2019. 672 s. ISBN 978-0-7494-9864-1.
- [31] SVĚTLÍK, J. a kol. 2017. *Reklama (Teorie, koncepce, modely)*. Rzeszow : Vysoká škola informatiky a managementu v Rzeszowě, 2017. 623 s. ISBN 978-83-64286-71-1.
- [32] ŠTOFKOVÁ, J. a kol. 2019. *Manažment verejnej správy*. Žilina : Žilinská univerzita v Žiline, 2019. 200 s. ISBN 978-80-554-1586-4.
- [33] TAHAL, R. a kol. 2017. *Marketingový výzkum (Postupy, metody, trendy)*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2017. 264 s. ISBN 978-80-271-0206-8.
- [34] TAHAL, R. a kol. 2022. *Marketingový výzkum (Postupy, metody, trendy – 2. vydání)*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2022. 296 s. ISBN 978-80-271-3535-6.

- [35] TOMŠIK, R. 2017. *Kvantitatívny výskum v pedagogických vedách*. Nitra : Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2017. 505 s. ISBN 978-80-558-1206-9.
- [36] VAŠTÍKOVÁ, M. 2014. *Marketing služieb – efektívne a moderné 2., aktualizované a rozšírené vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. 272 s. ISBN 978-80-247-5037-8.
- [37] VITÁLIŠOVÁ, K. – KOŽIAK, R. – LIPTÁKOVÁ, K. – KRŇÁČ, J. 2017. *Verejná politika a úloha občana v nej*. Banská Bystrica: Belianum, 2017. 166 s. ISBN 978-80-557-1248-2.
- [38] VODÁK, J. – SOVIAR, J. – VARMUS, M. 2016. *Marketing Vybrané kapitoly*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2016. 171 s. ISBN 978-80-554-1242-9.
- [39] VYSEKALOVÁ, J. a kol. 2014. *Emoce v marketingu*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. 296 s. ISBN 978-80-247-4843-6.
- [40] WOSKA, M. – ZACKO, J. 2021. *Budget cut*. Bratislava: TRIAD s.r.o., 2021. 168 s. ISBN 978-80-973941-0-3.
- [41] ŽÁRSKA, E. a kol. 2016. *Verejná správa*. Bratislava: Ekonóm, 2016. 356 s. ISBN 978-80-225-4228-9.
- [42] ŽÁRSKA, E. – PAPCUNOVÁ, V. 2021. *Komunálna politika*. Bratislava: Ekonóm, 2021. 182 s. ISBN 978-80-225-4927-1.
- [43] BERNÍKOVÁ, E. 2022. *Ústavné limity všeobecne záväzných nariadení obce*. In *Teória a prax verejnej správy*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Vydavateľstvo Šafárik Press, 2022. 367 s. ISBN 978-80-574-0100-1.
- [44] CÍBIK, M. 2021. *Základní funkce politických stran*. In *K čemu potřebujeme politické strany*. Praha : Středisko společných činností AV ČR, 2021. 46 s. ISBN 978-80-200-3329-1.
- [45] GAJDOŠOVÁ, M. 2022. *Vývoj konceptu záujmovej samosprávy – inštitucionalizácia slobody*. In *HISTORIA ET THEORIA IURIS*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. 164 s. ISSN 1338-0753.
- [46] KUKLIŠ, P. 2018. *K problematike ústavnoprávnych základov verejnej správy*. In *Verejná správa na rázcestí: zborník z vedeckej konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2018. 195 s. ISBN 978-80-7160-459-4.
- [47] MARTOŠOVÁ, A. – ŠKROVÁNKOVÁ, K. – LETKOVÁ, N. 2017. *Aplikácia marketingových nástrojov vo verejnej správe*. In *Medzinárodná vedecká konferencia EKONOMICKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ SLOVENSKA efektívnosť verejnej správy – malé a stredné podnikanie – európske hospodárstvo*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2017. 386 s. ISBN 978-80-89654-39-0.
- [48] Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020. verzia 9.0.

- [49] KALIŇÁK, M. 2020. *Národný projekt. Modernizácia miestnej územnej samosprávy. Efektivita a výkonnosť súčasného stavu medziobecnej spolupráce na úrovni vnútroštátnych a prihraničných regiónov*. Bratislava : Združenie miest a obcí Slovenska, 2020. 130 s.
- [50] Slovakia – Rural Development Programme (National). verzia 12.1.
- [51] Stanovy Združenia obcí Bielokarpatsko-trenčianskeho mikroregiónu a Mikroregiónu Bošáčka.
- [52] Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou CLLD. Verejno – súkromného partnerstva. Združenie obcí Bielokarpatsko – trenčianskeho mikroregiónu a Mikroregiónu Bošáčka. Verzia: 2.1.
- [53] Zákon č. 34/2002 Z. z. Zákon o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.
- [54] Zákon 308/1991 Zb. Zákon o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností.
- [55] European Network for Rural Development. 2023. *LEADER/CLLD explained*. [online]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en.html.
- [56] GAVAROVA, P. – KOLDEOVÁ, L. – DVORSKÁ, D. – PEKÁROVÁ, J. – MORAVČÍK, M. 2023. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Dostupné na internete: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>.
- [57] Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. 2023. *Cirkvi a náboženské spoločnosti*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/>.
- [58] Národná sieť rozvoja vidieka SR. 2023. *LEADER*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.nsrv.sk/?pl=69>.
- [59] Národná sieť rozvoja vidieka SR. 2023. *Čo sú MAS*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.nsrv.sk/?pl=19>.
- [60] Roundcube. 2023. *About the Roundcube webmail project*. [online]. Dostupné na internete: <https://roundcube.net/about/>.

Esej rigoróznjej práce na tému:

Vplyv partnerstiev na rozvoj regiónu

The impact of Partnerships on the Development of the Region

Mgr. Veronika BUČKULIAKOVÁ*

Abstract

In our work, we deal with the issue of the impact of partnership cooperation on the development of the region and regional policy. In the first part, we deal with theoretical knowledge, characteristics of the region, and endogenous resources as tools of regional development. We focus on the breakdown and classification of partnership models and the issue of active cooperation of citizens in the development of the region. In the second part, we deal with the characteristics of the selected self-governing region, including methodology. In the application part, we focused on obtaining comprehensive information about individual aspects of partnership and partnership cooperation in the Žilina self-governing region through a survey. Based on the survey results, we formulated proposals to improve regional partnerships.

Keywords: *partnerships, regional development, regional policy, region, self-government, clusters, microregion, higher territorial units*

Úvod

S pojmom partnerská spolupráca sa stretávame denne. Má svoje postavenie v každodenných životných situáciách, s ktorými sa ako spoločnosť, ale aj ako jednotlivci stretávame dennodenne od nášho ranného detstva či už je to v čase školských povinností alebo v dospelosti, v pracovnom prostredí, kde sme zväčša zapojený do partnerskej kooperácie medzi kolegami, klientami, obchodnými partnermi, zamestnávateľmi a podobne. Partnerské prostredie sa vyskytuje v ľudskej spoločnosti ponímanej ako medziľudské vzťahy, ale aj v podmienkach partnerskej kooperácie verejnej a štátnej správy s vplyvom na rozvoj regiónov.

* Mgr. Veronika Bučkuliaková, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdeková 16, 851 04 Bratislava, e-mail: nika.buckuliakova@gmail.com

Problematiku partnerstiev a ich vplyvu na rozvoj regiónu považujeme v dnešnej dobe za aktuálnu. Jej pramene nájdeme už v počiatkoch vývoja Slovenskej republiky, ako samostatnej krajiny od roku 1993, kedy prechádzala viacerými sociálnymi, ekonomickými a legislatívnymi zmenami. Zmeny boli implementované hlavne pred vstupom krajiny do Európskej únie dňa 1.5.2004. Štrukturálne a procesné zmeny štátnej a verejnej správy spoločne s legislatívnymi zmenami mali vplyv na samosprávy, kde bol presun originálnych kompetencií, ale i prenesený výkon štátnej správy implementovaný na regionálnu úroveň. Dané zmeny viedli k aktívnejšiemu využívaniu partnerskej spolupráce v prospech regionálneho rozvoja a regionálnej politiky. Na základe partnerskej spolupráce si jednotlivé regióny spoločne naplňujú svoje vytýčené ciele, s hlavným zámerom rozvoja regiónu na základe poznania endogénnych zdrojov. Do partnerskej spolupráce vo významnej miere zasahuje i postavenie súkromného sektora, ktorý má v nej svoje nezastupiteľné miesto. Základné poslanstvo partnerstva vo všeobecnej rovine je tvorené z poznania spolupráce a hľadania najvýhodnejšieho riešenia na základe vytýčenia cieľov, metodológie postupu naplňovania cieľov a následne samotnej aplikačnej časti, ktorá môže spätne obsahovať i kontrolnú fázu partnerskej spolupráce. Partnerstvo ako súbor je ponímané na základe trojsektorovej štruktúry: štátny, verejný sektor, súkromno-podnikateľský sektor, neziskový tretí sektor. Postavenie a dôležitosť partnerstva a partnerskej spolupráce v ponímaní regionálneho rozvoja zaraďujeme medzi priority problematiky súčasnej politickej a ekonomickej situácie. Presne definovaná a vymedzená partnerská spolupráca dokáže mať efektívny vplyv na rozmach regiónu v ekonomicko-hospodárskej a sociálnej oblasti. Jednotlivé regióny v Slovenskej republike sú postavené na základoch partnerskej kooperácie. Napríklad cezhraničné regióny na základe turistického ruchu, ktorý následne ekonomicky posilňuje postavenie regiónu, alebo je to využívanie spolupráce takzvanej Miestnej akčnej skupiny. Aktuálnou problematikou s nastupujúcimi žiakmi a študentmi do povinnej školskej dochádzky je vytváranie školských zariadení na území jedného regiónu pre susediace regióny. V neposlednom rade môžeme poukázať na čerpanie fondov z Európskej únie na podporu rozvoja regiónu. Dôležitosť postavenia témy vplyvu partnerskej spolupráce je aktívna spolupráca a začleňovanie občanov, súkromného sektora do procesu partnerstva na regionálnej úrovni. K danej problematike môžeme zaraďovať i proces vzdelávania, komunikácie, efektívneho žiadania partnerskej podpory v reálnych podmienkach. Partnerská spolupráca je pre rozvoj regiónu nevyhnutná. V dnešnom postavení regionálnej politiky, ale aj podnikateľského sektora môžeme sledovať, že bez efektívnej partnerskej spolupráce, by jednotlivé regióny a ich primárne potreby pre chod a rozvoj regiónu, boli ťažko uskutočnené. Následkom by bol negatívny vplyv na občanov žijúcich a podnikajúcich v danom regióne. Medzi negatívne vplyvy môžeme zaraďovať demografickú krivku, vplyv podnikateľského prostredia a podobne.

Ku základným prioritným problémom ovplyvňujúcim vplyv partnerstva na regionálny rozvoj patrí najmä vymedzenie legislatívneho rámca, ktorý je všeobecne postavený a v mnohých prípadoch je pre niektoré regióny ťažko aplikovateľný v praxi, ako sú napríklad menej rozvinuté regióny. Následne s tým súvisí problematika legislatívy na úrovni Európskej únie. Problematika partnerskej spolupráce je úzko spätá s tretím sektorom v rámci ekonomicko- sociálnej ekonomiky a jeho aplikovateľnosti. Angažovanosť obyvateľov, predstaviteľov miestnej a regionálnej samosprávy je nevyhnutá pri partnerskej kooperácii. Odbornosť, prehlbovanie informácií o využiteľnosti partnerskej spolupráce majú svoje nezastupiteľné miesto pri určení problematiky vplyvu partnerstva na regionálny rozvoj a regionálnu politiku.

Medzi prioritné ciele práce vytyčujeme zistenie stavu postavenia a vymedzenia vplyvu regiónu v podmienkach rozvoja regiónu a regionálnej politiky. Následne endogénne faktory a zdroje ako nástroj pre rozvoj regiónu. Charakteristiku partnerstva a jeho základné atribúty ovplyvňujúce rozvoj regiónu. Opodstatnenosť a využiteľnosť podpory multisektorového partnerstva (MAS) v podmienkach regionálneho rozvoja regiónu, vrátane klastrov. Charakteristika modelov partnerstiev a následne formy spolupráce samosprávy s občanmi patria medzi ďalšie ciele rigorózneho práce. Konkrétne sa zameriame na charakteristiku, členenie, klasifikáciu a modely partnerstiev v podmienkach rozvoja regiónu. Na základe SWOT analýzy poukazujeme na prínosy a riziká partnerskej spolupráce štátnej správy, podnikateľského sektora a mimovládnych neziskových organizácií. Vymedzujeme postavenie aktérov ovplyvňujúcich vplyv regionálneho rozvoja. Na základe dotazníka zosumarizujeme komplexné informácie o aktuálnej problematike vplyvu partnerstva na rozvoj regiónu v Žilinskom samosprávnom kraji, konkrétne región Turiec. Zameriavame sa na teoretický pohľad súčasného poznania problematiky, vymedzujeme opodstatnenosť aktuálnosti témy, ako i vedecké poznanie. Venujeme sa naformulovaniu kľúčových pojmov, ktoré budú dôkazom o najnovších získaných poznatkoch. Následne sa oboznamujeme s charakteristikou vybraného samosprávneho kraja, ktorý je objektom nášho skúmania v poznání partnerskej spolupráce, ktorá má dosah na rozmach vybraného regiónu. Zosumarizujeme vybrané čiastkové ciele podpory regionálneho rozvoja a regionálnej politiky. Formulujeme výskumné otázky, ktoré využívame v aplikačnej časti výskumného dotazníka. Následkom výskumu sa venujeme metodológii a technike zberu dát na základe preštudovanej vedeckej literatúry a odborných dostupných materiálov.. Dotazník je zameraný na charakteristiku územnej jednotky a vplyv partnerskej spolupráce na rozvoj regiónu na základe naformulovaných otázok.

Interpretácia výsledkov z hľadiska rozvoja regiónov

V teoretickej časti sme definovali regionálny rozvoj ako súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré prebiehajú v regióne, a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi jednotlivými oblasťami tak, ako ho vymedzuje zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Regionálnu politiku a partnerstvá na úrovni štátnej, verejnej správy a ich prepojenie so súkromným a neštátnym sektorom s cieľom rozvoja regiónov, sú obsiahnuté v Európskych a slovenských legislatívnych normách, ktoré tvoria legislatívny rámec ich funkcionality. Vychádzajúc z tejto základnej charakteristiky, v ktorej sú obsiahnuté oblasti pôsobenia procesov a vzťahov, ako aj ich ciele, sme sa zamerali vo výskume na oblasť partnerstiev a ich praktické využitie na rozvoj regiónov. Prostredníctvom dotazníka sme oslovili vybranú vzorku dvanástich predstaviteľov samospráv a pracovníkov pracujúcich v oblasti implementácie projektov priamo v regiónoch, mestách a obciach Žilinského samosprávneho kraja, osobitne regiónu Turiec. Na základe prieskumu sme zistili, že z hľadiska sídelnej štruktúry najväčšiu skupinu v počte 5 tvoria obce s počtom obyvateľov od 501 do 1000 obyvateľov. Štyri samosprávy uviedli nad 2000 obyvateľov, dvaja respondenti predstavovali zástupcov obcí od 1001 do 2000 obyvateľov a jeden respondent uviedol obec do 500 obyvateľov. Aj z danej vzorky respondentov je možné vidieť, že región Turiec je prevažne tvorený z obcí. Prieskumná vzorka zahŕňala kategórie malých samospráv, stredne veľkých samospráv, veľkých obcí a dvoch miest. Štruktúru miest a obcí podľa počtu obyvateľov uvádzame v tabuľke číslo 18. Tabuľka 18 Štruktúra miest a obcí podľa počtu obyvateľov

Obce podľa počtu obyvateľov	Názov obce/mesta	Aktuálny počet obyvateľov
Do 500 obyvateľov	Trnovo	264
Od 501 do 1000 obyvateľov	81	
Turčiansky Peter	Trebostovo	Podhradie
Lipovec	519	597
654	948	
Od 1001 do 2000 obyvateľov	Žabokreky	Košťany nad Turcom
1166	1210	
Nad 2000 obyvateľov	Sučany	Mesto Martin
Mesto Vrútky (primátor)	Mesto Vrútky (oddelenie projektového manažmentu a cykloturistiky)	4664
57	023	7645
7645		

Prameň: vlastné spracovanie

Na otázku s akým druhom partnerstva v oblasti regionálneho rozvoja sa samosprávy stretli? zistili sme, že 45% opýtaných sa v praxi stretlo s verejno-verejnými partnerstvami v rámci spolupráce s VÚC, štátnou správou a organizáciami, alebo obcami. Na druhom mieste s 33%-ným podielom skončili multisektorové partnerstvá, pri ktorých respondenti vyzdvihli hlavne spoluprácu verejného, súkromného a mimovládneho sektora s cieľom získania zdrojov z Európskej únie. Na treťom mieste s 15%-ným podielom skončili verejno-súkromné partnerstvá. Aj na základe tejto prieskumnej vzorky možno konštatovať, že v praxi to teda znamená, že rozvoj regiónov je zabezpečovaný najmä formou verejno-verejného a multisektorového partnerstva. Takéto

partnerstvá umožňujú zabezpečiť regionálny rozvoj a rozvoj regionálnej politiky získaním verejných financií formou dotácií, grantov a iných finančných zdrojov, ako aj zdrojov na realizáciu rozvojových projektov z fondov Európskej únie. Tento spôsob partnerstva predstavuje až 78%-ný podiel. Z prieskumu ďalej vyplynulo, že podľa účelu vzniku partnerstiev je najdôležitejšia spolupráca na rozvoji technickej infraštruktúry, kde sú pri získavaní prostriedkov uprednostňované regionálne záujmy pred individuálnymi, a ktoré spĺňajú požiadavky cieľov stanovených v základných smerovaniach a zameraniach regionálnej politiky v Slovenskej republike. Takéto smerovania sú stanovené v národných stratégiách, ako napríklad Národný rozvojový plán (NDP), ktorý je základný strednodobý strategicko-plánovací dokument nástroj realizácie regionálnej politiky v Slovenskej republike. Regionálny operačný program (ROP) je na úrovni regiónov a obsahuje rozvojové stratégie Sektorový, operačný program (SOP) zahŕňajúci napríklad sektory – ľudské zdroje, ekonomický rozvoj, poľnohospodárstvo, rybníctvo, rozvoj vidieka, dopravu a telekomunikácie a životné prostredie. Na úrovni regiónov sú v platnosti Programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, ktorý na území kraja pokrýva jeho hlavné vývojové smery, určenie cieľov a prvoradých potrieb. Z neho vyplývajú aj stratégie a ciele rozvoja rozpracované v dokumentoch ako je Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, ktorého vypracovanie nariaďuje obciam zákon číslo 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. V týchto dokumentoch sú stanovené aj úlohy a prvoradé potreby v rozvoji technickej infraštruktúry, sociálnej infraštruktúry, v starostlivosti o životné prostredie, vo vzdelaní, kultúre a ďalších oblastiach. Podľa našich zistení, až 37% samospráv spolupracuje na rozvoji technickej infraštruktúry (napríklad kanalizácia, vodovody, inžinierske siete). Podstatnú časť 30% tvorí spolupráca v oblasti zabezpečenia verejných služieb prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev (napríklad podpora vzniku detských jasí, súkromných materských škôl, denný stacionár pre seniorov a podobne). Na treťom mieste respondenti označili koncipovanie, prípravu a realizáciu rozvojových stratégií a projektov s multisektorovým prístupom partnerstiev (napr. budovanie cyklistických trás, náučných chodníkov a podobne). Na poslednom mieste sa umiestnil rozvoj bytovej výstavby. Ako zdroje informácií a vedomostí o projektoch partnerstva (partnerskej spolupráce) 34% opýtaných za hlavný zdroj informácií uviedlo verejne dostupné informácie (napríklad výzvy ministerstiev k jednotlivým oblastiam na možnosť čerpania prostriedkov formou dotácií alebo fondov Európskej únie a podobne). Ako druhý hlavný zdroj informácií 31% respondenti uviedli informácie z mikroregiónu (napríklad stratégie Území mestského rozvoja so zahrnutím okresných miest a jednotlivých obcí okresu). Na treťom mieste skončili informačné aktivity VÚC. Nesmieme však zabudnúť aj na zdroje, ktoré sú sledované a spracovávané Združením miest a obcí Slovenska. Podľa dostupných informácií práve prvotné upozornenia na pripravované projekty sú práve z tohto Združenia. Následne samotní predstavitelia

samospráv podľa ich konkrétnych potrieb vyhľadávajú informácie o možnostiach a podmienkach jednotlivých výziev. Informácia je základným impulzom. K jej praktickej realizácii je potrebné mať aj vedomosti a zručnosti o skutočnom zrealizovaní jednotlivých výziev. V oblasti vzdelávania sú v spracovaní a kvalitnom napínaní podmienok realizácie projektov podľa 84 jednotlivých výziev značné rezervy. V súčasnosti nie je realizovaná žiadna cielená príprava predstaviteľov samospráv so zameraním na získavanie vedomostí o podmienkach úspešného uchádzania sa o zdroje financovania na rozvoj regionálneho rozvoja formou dotácií, grantov a zdrojov z fondov európskej únie. Celá príprava je na samotných starostoch a samoštúdiu potrebných noriem. Obsahovú stránku vzdelávania predstaviteľov samosprávy vrátane potreby implementácie legislatívy sme zisťovali v dotazníku, kde výsledkom bolo, že respondenti považujú obsah vzdelávania nevyhovujúci. Za priemerný obsah vzdelávania považovalo 6 respondentov, za podpriemerný 5 respondentov, teda obsahové zameranie vzdelávania nedostatočne reaguje na potreby predstaviteľov samospráv, ktoré sú nevyhnutné v procese implementácie. K tomuto hodnoteniu sa prikláňajú predstavitelia miest aj obcí. Až v samotných výzvach sú konkrétne špecifikované podmienky potrebné k úspešnému zrealizovaniu projektu. Prihlásené projekty sú často hodnotiteľmi vyradené pre formálne pochybenia zapríčinené nedostatočnou úrovňou znalostí a zručností predkladateľov projektov, ale aj komplikovanou legislatívou. Toto jednoznačne ukázal aj prieskum, kde otázka č. 8 požadovala respondentov o zhodnotenie právneho rámca v aplikačnej časti rozvoja projektov. Väčšina respondentov hodnotí právny rámec pre zabezpečenie realizácie projektov ako podpriemerný. Predstavitelia miest, hodnotili tento právny rámec ako priemerný, alebo vyšší priemer. Prostredníctvom otázky č. 9 sme sa respondentov pýtali na kvalitu prijímaných legislatívnych zmien umožňujúcich realizáciu projektov. Zistili sme, že respondenti vo väčšej miere považujú kvalitu prijímaných legislatívnych zmien za podpriemernú. Len 33% respondentov hodnotí kvalitu prijímaných legislatívnych zmien za priemernú, až vyšší priemer. Medzi nimi boli hlavne predstavitelia miest. Znalosti z oblasti úspešnosti sú komunikované len prostredníctvom už úspešných uchádzačov. Z toho vyplynulo aj následné zistenie, ktoré sme v prieskume sledovali, že najväčším prínosom a zdrojom potrebným pre spoluprácu je komunikácia formou osobných stretnutí, digitálnych informácií a online komunikácia. Rezervy vidíme v širšom zapojení verejnosti na procese regionálneho rozvoja a partnerskej spolupráce formou verejných stretnutí, verejných schôdzí a získavania informácií pomocou prieskumov. Toto potvrdili aj respondenti v otázke č. 11, ktorá sa týkala vyhodnotenia spätnej väzby a teda dopadu partnerstiev na rozvoj regiónov, a vnímanie práce samospráv z pohľadu občanov. Z výsledkov vyplýva, že občania hodnotia výsledky partnerskej spolupráce ako priemerné (5 respondentov), až vyšší priemer (4 respondenti). Toto priaznivé hodnotenie vnímajú občania v mestách aj väčších obciach. Všetci oslovení respondenti však vnímajú význam partnerstiev a hodnotia ich vplyv na rozvoj

regiónu ako veľmi dôležitý a opodstatnený. V prípade, ak sa v danom regióne uskutočnia rozvojové programy aj so zapojením partnerov nielen samotnej iniciatívy obcí, až 83% opýtaných uviedlo (na stupnici 3, 4, 5), že bola naplnená podstatá partnerskej spolupráce v projekte. K tomuto hodnoteniu sa prikláňajú respondenti aj z miest aj obcí. Každá obec je v možnostiach uzatvárania partnerstiev jedinečná, podľa sídiel partnerov, ktorí sa na danom území, prípadne v mikroregióne nachádzajú. Čo však možno zovšeobecniť pre prax je, že pre regionálny rozvoj je najdôležitejším partnerom práve partnerstvo obcí v samotnom mikroregióne, za ktorý hlasovalo 42% respondentov. Tesne za ním skončili miestne orgány verejnej správy 39%. Nasledovala regionálna samospráva 15% a súkromné partnerstvá 4%. Nemenej dôležitá je aj skutočnosť, aby zdroje financovania prešli z centralizovanej ústrednej štátnej správy na regionálnu úroveň. S prenesením zdrojov úzko súvisí aj štruktúra rozhodovacích orgánov o použití prostriedkov rozvoja na konkrétne partnerské projekty rozvoja regiónu, ktoré by boli v kompetencii regionálnych spoločenstiev reflektujúcich skutočné špecifické potreby regiónov. V súlade s líniou prijatých hlavných stratégií na všetkých úrovniach a vychádzajúc z pozitívnych skúseností z už realizovaných projektov a výsledkov partnerstiev, všetci respondenti vidia význam v uzatváraní partnerskej spolupráce a budú tieto partnerstvá presadzovať a uzatvárať aj do budúcnosti, čo sme potvrdili aj našim výskumom. VO1 je zameraná na využívanie princípu partnerskej spolupráce v obciach a mestách regiónu Turiec. Na základe dotazníku vyhodnocujeme aktívne využívanie partnerskej spolupráce na rozvoj regiónu, najmä s využitím verejno-verejných partnerstiev. VO2 86 zameraná na určenie typu využívaného verejno-verejného partnerstva v obciach / mestách regiónu Turiec. Prostredníctvom dotazníka vyhodnocujeme spoluprácu so štátom, vyššími územnými celkami, VO3 je zameraná na dosiahnutie vymedzených cieľov regionálneho rozvoja na základe partnerskej spolupráce v obciach / mestách regiónu Turiec. Ciele v prospech regionálneho rozvoja sú naplnené v rámci partnerskej spolupráce. Hypotézy H1, H2, H3 boli potvrdené.

1.1 Návrhy na zlepšenie fungovania regionálnych partnerstiev

Problematika regionálneho rozvoja je v ponímaní trhovej ekonomiky opodstatnenou témou, nakoľko prosperovanie regiónov má dopad na postavenie národného hospodárstva. Na základe dotazníka, ktorý sme uskutočňovali v Žilinskom samosprávnom kraji, konkrétne región Turiec, sme sa mali možnosť oboznámiť s negatívnymi vplyvmi regionálneho rozvoja v kontexte partnerskej spolupráce. Na základe dotazníka, ktorý patrí k metóde získavania informácií o regionálnom rozvoji, konkrétne zaoberajúci sa vplyvom partnerskej spolupráce sme dospeli k vymedzeným návrhom pre zabezpečenia prosperovania regiónu. Návrhy zlepšenia regiónu:

úprava legislatívneho rámca regionálneho rozvoja, podpora verejno-súkromných partnerstiev, rozvoj technickej infraštruktúry, rozvoj dopravnej infraštruktúry, rozvoj endogénnych faktorov regiónu, vzdelanostná štruktúra predstaviteľov miestnej a regionálnej samosprávy, rozvoj mikroregiónov, neatraktívnych regiónov a podpora miestnych akčných skupín.

Vplyv partnerskej spolupráce je veľmi náročný a zdĺhavý proces, ktorý si vyžaduje kooperáciu viacerých subjektov, medzi ktoré zaraďujeme postavenie štátu, ako primárneho aktéra. Následne v ponímaní regionálneho rozvoja patria k regionálnemu rozvoju postavenie regionálnej a miestnej samosprávy. Neodmysliteľnou súčasťou partnerskej spolupráce zaraďujeme vplyv podnikateľského sektora, ktorý nie je vo všetkých regiónoch dostatočne zastúpený, čo spôsobuje vznik disparít medzi regiónmi. Preto navrhujeme väčšiu kontrolu nad podnikateľským sektorom zo strany štátu v podobe rozmiestnenia podnikateľských subjektov. Podnikateľský sektor, ako aj ostatní aktéri, ktorý sa zapájajú do rozvoja regiónu by mali rešpektovať princípy endogénneho charakteru vybraného regiónu. Rozmach regiónu je závislý od vybudovania technickej a dopravnej infraštruktúry, taktiež na základe partnerskej spolupráce na základe PPP projektov. V Slovenskej republike, teda i v regióne Turiec je potrebné zrealizovať tunel medzi Strečnom a Vrútkami, ktorý by zatriktívnil región z ekonomického, hospodárskeho a taktiež z turistického hľadiska. Námet na zlepšenie je podpora PPP projektov na dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry. Podpora partnerskej spolupráce Miestnych akčných skupín (MAS) v regionálnom rozvoji napreduje, čo máme podložené aj prostredníctvom dotazníku, preto navrhujeme, aby sa všetky, prípadne väčšina obcí zapájala do skupín miestnej akčnej skupiny. V oblastiach mikroregiónu je potreba koordinácie pri vytváraní napríklad spoločných predškolských zariadení v rámci viacerých obcí, následkom čoho sa zefektívnia finančné prostriedky miestnej regionálnej politiky. Podstatnou bariérou v partnerskej spolupráci na rozvoji regiónu vnímame aktívne zapájanie občanov do rozvoja obce. Následkom čoho by sa mala každá územná jednotka vytvoriť vlastný systém na základe demografickej, vzdelanostnej štruktúry, ktorý bude zapájať obyvateľov v napredovaní obce. Vzdelávanie je samostatná problematika, ktorá má vplyv na vznik partnerskej kooperácií avšak je kľúčová najmä pri vzdelávaní predstaviteľom miestnej a regionálnej samosprávy o primárnych postaveniach územnej samosprávy v praktickom ponímaní, nie len na základe teoretického poznania.

Žiadanie a čerpanie fondov, dotácií, grantov a eurofondov patrí k neodmysliteľnej súčasť partnerskej spolupráce v regionálnom rozvoji, ktoré mnohé obce nevyužívajú z nevedomosti, časovej zaneprázdnenosti, zdĺhavej príprave a podobne. Preto v rámci vzdelávania aktérov, by sme zaradili problematiku žiadania podpory k samostatnej časti a základe teoretického hľadiska vrátane praktickej časti.

Vplyv partnerskej spolupráce v rozvoji regiónov zaraďujeme z nášho doterajšieho poznania na základe preštudovaných zákonov, noriem, metodík, kníh, odborných článkov a posudkov, ako veľmi aktuálnu problematiku, v ktorej je mnoho priestoru na podporu regionálneho rozvoja vplyvom partnerskej kooperácie. Preto je v prvom rade na nás občanov, aby sme si zachovali našu vnútornú identitu regiónov a neboli len pasívnymi pozorovateľmi.

Záver

Cieľom rigorózneho práce bolo zistiť stav a úroveň uzatváraných partnerstiev subjektmi štátnej, verejnej správy a ich vplyv na rozvoj regiónov a regionálnej politiky. Medzi hlavný cieľ práce zaraďujeme implementáciu partnerskej spolupráce v rámci regionálneho rozvoja. V teoretickej časti prvej kapitoly sme sa oboznámili s vplyvom partnerskej spolupráce na rozvoj regiónu. Rozvoj regiónu zaraďujeme k aktuálnej problematike regionálnej politiky. V prvej časti práce sme vymedzili pojem región, jeho atribúty, úrovne a koncepty. Oboznámili sme sa s klasifikáciou územno-štatistických jednotiek. Európska únia má svoje nezastupiteľné miesto v regionálnom rozvoji, ktoré sme si priblížili historickým prierezom a jednotlivými pomocami pre rozvoj regiónu na základe partnerskej spolupráce. Prvá kapitola je venovaná regionálnej politike, jej princípom a cieľom. Následne sa venujeme postaveniu regionálneho rozvoja v podmienkach Slovenskej republiky a vymedzujeme zameranie podpory regionálneho rozvoja. Opodstatnenosť problematiky regionálneho rozvoja súvisí s verejným sektorom, jeho členením a legislatívnym rámcom, ktorý je súčasťou prvej kapitoly. Partnerstvám v regionálnom rozvoji, ich členenie, ciele, prínosy a riziká sme rozpracovali v prvej kapitole. Dôležitosť problematiky regionálneho rozvoja súvisí s využitím endogénnych faktorov. Ich vymedzenie a jednotlivé stratégie sú rozpracované v teoretickej časti, vrátane postavenia mikroregiónu, klastrov a miestnych akčných skupín. Objektom skúmania vplyvu partnerskej spolupráce na rozvoj regiónu je Žilinský samosprávny kraj, konkrétne región Turiec. Nasledujúca kapitola je zameraná na charakteristiku vybraného samosprávneho kraja, jeho právne postavenie, vrátane zákonov, ktoré priamo ovplyvňujú rozvoj regiónov v kraji. Zameriavame sa na prenesené kompetencie zo štátu na regionálnu samosprávu. Pozornosť venujeme aktívnej partnerskej spolupráci v rámci Žilinského samosprávneho kraja. V regióne Turiec je zastúpená partnerská spolupráca na základe viacerých združení a miestnych akčných skupín. Regionálny rozvoj je naviazaný na miestny ekonomický rozvoj, ktorého poslaním je zabezpečenie ekonomickej budúcnosti a zvýšenie kvality života obyvateľov. Venovali sme sa ekonomickému rozvoju, jeho faktorom a disparitám. Účelom druhej kapitoly bolo stanovenie primárneho cieľa vrátane štruktúry parciálnych cieľov skúmanej problematiky. Metodológiu, metódu a metódy obsahovo definujeme v rámci kapitoly s využitím jednotlivých analýz.

Na zistenie skutočného stavu bola použitá metóda dotazníka, ktorou sme priamo v regióne miest a obcí regiónu Turca oslovili predstaviteľov samospráv. Vzorku nám tvorili 12 respondenti, konkrétne z okresného mesta Martin, sídelne menšieho mesta Vrútky a spektrum obcí s rôznou sídelnou štruktúrou. Veľkosť sídelnej štruktúry je dôležitá, nakoľko je odrazom aj možností samosprávy s personálnym zabezpečením realizácie samosprávnych funkcií. Sídelne menšie obce do 500 obyvateľov majú často volených predstaviteľov samosprávy na skrátený pracovný pomer. Počet zamestnancov na trvalý pracovný pomer je minimálny. Finančné možnosti menších samospráv, sú značne obmedzené, zväčša len na základné fungovanie vyplývajúce zo zákona. Tu platí pravidlo, čím viac obyvateľov má obec, tým viac má zamestnancov, ktorí môžu aj fyzicky participovať na rozvojových aktivitách samospráv. Nie každá obec má možnosť získania prostriedkov na externé zabezpečenie realizácie projektov. Zväčša ťarcha realizácie ostane na samotnom starostovi/primátorovi, ako štatutárovi obce. Vybrali sme vzorku obcí a miest regiónu Turiec, ktorej cieľom bolo získať široké spektrum informácií od rôzne veľkých samospráv. Pre praktickú výpovednú hodnotu získaných informácií o rozsahu uzatváraných partnerstiev a ich cieľov a dopade na región, sme spracovali informácie, ktoré sme prezentovali vo výskumnej časti rigorózneho práce. Zovšeobecnením zistených skutočností konštatujeme, že v regiónoch bez ohľadu na veľkosť samospráv sa uskutočňujú interakcie medzi subjektmi, tvoriacimi základ rozvoja regiónu. Väčšie samosprávy ako sú mestá a obce nad 1000 obyvateľov uzatvárali aj viac druhov partnerstiev a pre rozvojové programy využívajú v praxi aj partnerstvá nielen medzi obcami ako verejno-verejné, ale aj verejno-súkromné a multisektorové. Cieľom uzatvárania partnerstiev sú projekty budovania technickej infraštruktúry, ale aj spolupráca v oblasti zabezpečenia verejných služieb, napríklad podpora vzniku detských jasí, súkromných materských škôl, denný stacionár pre seniorov a podobne. Pozitívum je, že s partnerstvami sa koncipuje príprava a realizácia rozvojových stratégií a projektov s multisektorovým prístupom partnerstiev, a to budovanie cyklistických trás, náučných chodníkov. Na poslednom mieste sa umiestnil rozvoj bytovej výstavby. 96 Výskum nám ukázal aj miesta, ktoré si zaslúžia pozornosť a ktorým je potrebné do budúcnosti venovať pozornosť. Je to oblasť prípravy predstaviteľov samosprávy na získavanie vedomostí a zručností pri získavaní zdrojov na realizáciu projektov. Predstaviteľmi samospráv je aj prezentovaná požiadavka decentralizácie finančných zdrojov a rozhodovanie o nich priamo v regiónoch. Záverom možno konštatovať, že aj prax ukazuje dôležitosť partnerstiev vo verejnej a štátnej správe a ich priamy vplyv na rozvoj regiónov Slovenskej republiky. Do budúcnosti majú partnerstvá na miestnej a regionálnej úrovni nezastupiteľné miesto, pretože reflektujú na konkrétne požiadavky s prihliadnutím na jedinečné špecifické podmienky regiónov a vedú ovplyvniť kvalitu života ich obyvateľov. V štvrtej kapitole práce zhodnocujeme poznatky v oblasti regionálneho rozvoja, zameriavame sa na faktory ovplyvňujúce disparity regionálneho rozvoja a na základe doterajšieho poznania problematiky a dotazníka navrhujeme námety na prosperovanie regiónu.

Literatúra

Knihy:

- [1] CIBÁKOVÁ, V., MALÝ I., A KOL. 2013. *Verejná politika a regionálny rozvoj*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2013. 330 s. ISBN: 978-80-8078-657-1.
- [2] DUDOVÁ I., STANEK, V., POLONYOVÁ, S., 2018. *Sociálna politika*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2018. 400 s. ISBN: 978-80-8168-867-6.
- [3] DUDOVÁ, I. 2022. *Ekonomia vzdelávania*. 2022. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2022. 184 s., ISBN: 978-80-7676-385-2.
- [4] FERENCZ, V. – BALOG, B. – ŠKODA, B. – JOKMANOVÁ, D. – STRATENÁ, M. 2019. *Zákon o regionálnej investičnej pomoci – praktický komentár*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. 208 s. ISBN: 978-80-571-0075-1.
- [5] HAMALOVÁ, M. – BELAJOVÁ, A. – GECÍKOVÁ, I. – PAPCUNOVÁ, V. 2014. *Teória, riadenie a organizácia verejnej správy*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. 454 s. ISBN: 978-80-8168-140-0.
- [6] HAMALOVÁ, M. – BELAJOVÁ, A. – MATÚŠOVÁ, S. a kol. 2012. *Partnerstvá – významný faktor rozvoja regiónov a obcí v podmienkach trhovej ekonomiky*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2012. 168 s. ISBN: 978-80-89458-23-3.
- [7] HONTYOVÁ, K. – BEŇUŠ, O. 2014. *Rozvoj regiónov a európska integrácia*. Prvé vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 202 s. ISBN:978-80-7478-710-2.
- [8] IVANIČKA, K. a kolektív. 2014. *Trvalá udržateľnosť inovácií a rozvoji Slovenska*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. 309 s. ISBN: 978-80-8168-036-6.
- [9] IVANIČKA, K. – IVANIČKOVÁ, A. 2007. *Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Prvé vydanie. Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2007. 241 s. ISBN: 978-80-89143-46-7.
- [10] NIŽŇANSKÝ V. – CIBÁKOVÁ, V. – HAMALOVÁ, M. 2014. *Tretia etapa decentralizácie verejnej správy na Slovensku*. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. 230 s. ISBN: 978-80-8168-137-0.
- [11] NIŽŇANSKÝ, V. – RUČINSKÁ, S. 2015. *Spolupráca obcí v mestskom*

- regióny. Prvé vydanie. Vydala Únia miest Slovenska, Komunálne výskumné a poradenské centrum neziskovej organizácie Piešťany, 2015. 72 s. ISBN: 978-80-972006-2-6.
- [12] PAUHOFOVÁ, I. – STANĚK, P. – STEHLÍKOVÁ, B. Smart regióny v Slovenskej republike – možnosti a realita. 2019. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. 120 s. ISBN: 978-80-7598-419-7.
- [13] PISÁR, P. 2019. Regionálne inovácie v európskej únii a na Slovensku. Prvé vydanie. Banská Bystrica: Belianum, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2019. 250 s. ISBN: 978-80-557-1606-0.
- [14] PRUSÁKOVÁ, V. – MATÚŠOVÁ, S. 2018. Vzdelávanie dospelých v regionálnom kontexte. Zborník vedeckých štúdií. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2018. 319 s., ISBN: 978-80-89654-40-6.
- [15] PRUSÁKOVÁ, V. – MATÚŠOVÁ, S. 2019. Determinanty regionálneho vzdelávania dospelých. Vedecká monografia. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. 188 s. ISBN: 978-80-89654-49-9.
- [16] RUSNÁK, J. – KOREC, P. 2020. Teórie regionálneho rozvoja a výskum regiónov. Prvé vydanie. Bratislava: KO&KA spol. s.r.o., Univerzita Komenského v Bratislave, 2020. 211 s. ISBN: 978-80-223-5059-4.
- [17] THURZOVÁ, M., DUDOR, L., MEZEI, J., 2016. Pracovnoprávne vzťahy v územnej samospráve. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2016. 160 s. ISBN: 978-8168-369-5.
- [18] VOJTECH, F. 2021. Regionálna politika Európskej únie. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2021. 192 s. ISBN: 978-80-89654-50-5.

Časopisy a zborníky:

- [1] BELAJOVÁ, A. – GECÍKOVÁ, I. 2014. Napĺňanie manažérskej funkcie organizovania v podmienkach obecnej samosprávy na Slovensku. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. ISSN: 1337-2955, 157s. (91s. – 98s.).
- [2] DŽÍBELOVÁ, A. – MATÚŠOVÁ, S. 2022. Manažérstvo vzdelávania dospelých v kontexte rozvoja regiónov Slovenska. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2022. ISSN: 1337-2955, 129s. (87s. – 102s.).

- [3] GECÍKOVÁ, I. 2013. Štruktúra poslancov obecných zastupiteľstiev v podmienkach obcí Slovenska (Prípadová štúdia). In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2013. ISSN: 1337-2955, 232s. (100s. – 108s.).
- [4] GECÍKOVÁ, I. 2015. Kľúčové determinanty pôsobenia obce ako aktéra regionálneho rozvoja. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2015. ISSN: 1337-2955, 96s. (49s. – 67s.).
- [5] HAMAĎÁK, M. – ŠEBOVÁ, M. 2014. Participatívny rozpočet v mestskej samospráve. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. 2014. ISSN: 1337-2955, 126s. (69s. – 78s.).
- [6] HANUS, J. – HAMALOVÁ, M. – AUFRICHTOVÁ, Z. 2014. Sídlné prostredie a územný rozvoj. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. ISSN: 1337-2955, 157s. (69s. – 80s.).
- [7] KABÁT, L. – FILIP, S. 2016. Bezpečnostné aspekty ekonomického rastu, sociálneho rozvoja a kvality života obyvateľov. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2016. ISSN: 1337-2955, 144s. (57s. – 67s.).
- [8] KACHAŇÁKOVÁ, A. – STACHO, Z. – STACHOVÁ, K. 2015. Odmeňovanie zamestnancov ako významná funkcia riadenia ľudských zdrojov pri zavádzaní a udržiavaní žiadajúcej organizačnej kultúry. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2015. ISSN: 1337-2955, 96s. (14s. – 21s.).
- [9] KACHAŇÁKOVÁ, A. – STASIAK-BETLEJEWSKA, R. 2013. Cieľavedomé formovanie organizačnej kultúry – predpoklad úspešného pôsobenia zamestnancov. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2013. ISSN: 1337-2955, 232s. (36s. – 47s.).
- [10] KNEŽOVÁ, J. 2015. Perspektívy miestneho ekonomického rozvoja v podmienkach Slovenskej republiky. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2015. ISSN: 1337-2955, 96s. (78s. – 87s.).
- [11] KOČKIN, P. – TEJ, J. 2013. Výkonnosť v činnosti starostu obce s využitím časovej štúdie. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava : Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2013. ISSN: 1337-2955, 232s. (121s. – 131s.).
- [12] KOLLÁR, V. – MATÚŠOVÁ, S. 2020. Podpora udržateľného rozvoja a obehovej ekonomiky v podmienkach Slovenskej republiky. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2020. ISSN: 1337-2955, 133s. (22s. – 42s.).

- [13] KOLLÁR, V. – PALKOVÁ, G. 2022. Inovačná výkonnosť Slovenska a jeho regiónov. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2022. ISSN: 1337-2955, 160s. (14s. – 31s.).
- [14] MATÚŠOVÁ, S. 2020. Vzdelávanie dospelých a participácia verejnosti pri jeho rozvoji. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2020. ISSN: 1337-2955, 128s. (86s. – 100s.).
- [15] NIŽŇANSKÝ, V. 2013. Bariéry spolupráce v mestských regiónov na Slovensku. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava : Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2013. ISSN: 1337-2955, 232s. (132s. – 136s.).
- [16] PISÁR, P. – ĎURČEKOVÁ, I. 2018. Ekonomické opodstatnenie verejnej podpory inovácií a inovačné politiky Európskej únie a Slovenska. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2018. ISSN: 1337-2955, 142s. (58s. – 68s.).
- [17] STANEK, V. 2019. Miestny rozvoj a sociálne služby. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN: 1337 – 2955, 198s. (148s. – 152s.).
- [18] STRELCOVÁ, S. – JANASOVÁ, D. 2016. Spolupráca malých a stredných podnikov v regiónoch. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2016. ISSN: 1337 – 2955, 144s. (102s. – 109s.).
- [19] SZABÓ, N. 2020. Priestorová alokácia finančnej pomoci v najmenej rozvinutých okresoch Slovenska. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2020. ISSN: 1337 – 2955, 128s. (101s. – 109s.).
- [20] ŠTANGOVÁ, N. – VÍGHOVÁ, A. 2014., Informačný systém RIS.SAM – nový nástroj spracovania rozpočtu v samospráve. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2014. ISSN: 1337-2955, 126s. (57s. – 62s.).
- [21] VADKERTIOVÁ, S. 2020. Návrh politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 s vymedzením na regionálny rozvoj Slovenska. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2020. ISSN: 1337-2955, 128s. (110s. – 117s.).
- [22] VADKERTIOVÁ, S. 2021. Regionálny rozvoj a jeho plánovanie v SR po roku 2020. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2021. ISSN: 1337-2955, 129s. (60s. – 69s.).

- [23] VOJTECH F. – LEVICKÝ, M. – VRBINČÍK, M. 2015. Ekonomické efekty a perspektívy rozvoja euroregiónov na Slovensku. In *Verejná správa a regionálny rozvoj*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2015. ISSN: 1337- 2955, 97s. (83s. – 88s.).

Elektronické zdroje:

- [1] <https://www.mirri.gov.sk/index.html>.
- [2] Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja. [online]. Bratislava: 2020. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/Metodika_PHRSR2020.pdf.
- [3] Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky. 2020. *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030*. Prvé vydanie, Bratislava, 2020. Dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>.
- [4] Zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene doplnení niektorých zákonov. [online]. Bratislava: 2015. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-336>.
- [5] Zákon č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení. [online]. Bratislava: 1990. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>.
- [6] Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky. [online]. Bratislava: 2001. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-416#p1>.
- [7] Zákon č. 466/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov. [online]. Bratislava: 2001. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-446>.
- [8] Zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. [online]. Bratislava: 2001. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-503>.
- [9] Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. [online]. Bratislava: 2008. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-539#cast1>.
- [10] Zákon č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene doplnení niektorých zákonov. [online]. Bratislava: 2018. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2018-57>.

- [11] Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Bratislava: 2004. [cit. 2022-12-01]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-583>.

Esej rigoróznejskej práce na tému:

Vplyv verejnej správy na financovanie vzdelávania

The Influence of Public Administration on the Financing of Education

Mgr. Martina HOSTAČNÁ SZABOVÁ*

Abstract

In the thesis we deal with the issue of the influence of public administration on the financing of education. The first part is devoted to the theoretical starting points of the given issue. We present, in more detail, the principle of financing regional education and the form of investment in further education. In the second part we set the goal of the work, define the research problem and the methodology of the work. We introduce the reader to the research objects. The third part is focused on the financial flows of specific state educational institutions and the comparison of the obtained data. The fourth part presents a model of investing in education and suggestions and recommendations for practice.

Keywords: *human capital, education, school system, financing*

Úvod

Význam fungovania verejnej správy v krajine je nesmierne dôležitý, nakoľko práve ona poskytuje správu významných sektorov v ekonomike. Veľkou mierou sa podieľa na zabezpečovaní najdôležitejších zložiek, ktorými sú napr. zdravotníctvo, školstvo, sociálne služby, obrana štátu, vnútorná ochrana štátu, napomáha pri správe miest a obcí, samosprávnych krajov, štátnych úradov a ministerstiev. Verejná správa prechádza procesom reforiem od roku 1991. Dôležitá je stratégia každej reformy, v ktorej je stanovený cieľ, rozsah zmeny, časové obdobie a postupnosť jednotlivých krokov. Procesom reforiem prechádza aj školstvo. Reformami školstva žijú v podstate všetky krajiny sveta. Podstatou reforiem je reflektovať na zvýšené nároky na vzdelanie v súvislosti s rozvojom vedy, techniky, digitalizácie, či výrobných technológií. Na Slovensku majú školy množstvo problémov so

* Mgr. Martina Hostačná Szabová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: szabova.tinka@gmail.com

získavaním finančných prostriedkov, majú obmedzené možnosti financovania svojej činnosti. Štandardnými zdrojmi financovania sú hlavne finančné transfery zo štátneho rozpočtu, ako aj transfery od svojich zriaďovateľov, prípadne vytvorené príjmy, získané granty a dary. Nepostačujúce financovanie slovenského školstva má za následok zníženie jeho kvality. Na investovanie do vzdelania je potrebné sa dívať ako na investíciu s najvyšším úrokom. Rôzne prieskumy dokazujú, že investovanie do vzdelania má význam bez ohľadu na vek alebo stav.

Vplyv verejnej správy na financovanie vzdelávania v podmienkach SR

V každom štáte má vzdelávacia politika dôležité postavenie. Vzdelávacia politika je súčasťou sociálnej politiky, pretože vzdelanie a prístup k znalostiam je jednou z dimenzií sociálneho a ľudského rozvoja a predstavuje významný faktor ovplyvňujúci sociálnu štruktúru spoločnosti. Štát a ostatné subjekty ovplyvňujú vzdelanie a vzdelávaciu sústavu a rozhodovanie o vzdelávacích inštitúciách, prístupe k vzdelávaniu, obsahoch a cieľoch vzdelania a spôsobe riadenia a financovania. Vzdelávacia sústava v Slovenskej republike má rovnaké poslanie, ciele aj úlohy, ako vzdelávacie politiky iných krajín. Rozdielny je ale podiel účasti štátu na ich zabezpečovaní. Meniace sa priority vzdelávacích systémov formujú spôsob, akým sa rozvíjajú aj systémy financovania vzdelávania. Je však dôležité si uvedomiť, že ľudské zdroje sú významným faktorom, ktorý určuje ekonomický rozvoj krajiny. Proces získavania vedomostí a zručností sa ale úzko spája s nákladmi. Vo väčšine vyspelých krajín prevzal zodpovednosť za financovanie nákladov súvisiacich so vzdelávaním štát. Treba sa však zamýšľať nad tým, či existuje alternatíva štátnej intervencie.

Kvalitné vzdelávanie patrí medzi päť hlavných priorít Plánu obnovy a odolnosti SR. Zlepšenie výsledkov vzdelávania vďaka kurikulárnej reforme, lepšej príprave učiteľov a posilnenia inklúzie sociálne a zdravotne znevýhodnených detí a žiakov vo vzdelávaní pomôže reštartovať a zrýchliť ekonomický rast a približovanie sa Slovenska k priemeru EÚ. Človek počas celého svojho aktívneho života na trhu práce akumuluje ľudský kapitál, ktorý má aj neekonomické výhody. Vzdelanie vedie k zlepšeniu zdravia a vplýva na zdravie tromi smermi, keď ovplyvňuje mieru úmrtnosti, chorobnosti a výživu.

Na investovanie do vzdelania je potrebné sa dívať ako na investíciu s najvyšším úrokom. Pohľadom do budúcnosti má byť pre nás nie len „hlava plná vedomostí“, ale aj vidina lepšieho umiestnenia sa na trhu práce, naša atraktívnosť, či dosiahnutie vyšších zárobkov. Investície do ľudského kapitálu presadzujú individuálne perspektívy a zisky a v súčasnosti predstavujú výhody pre komunitu. Mnohé štúdie indikujú, že výnosnosť investície do vzdelania je pre jednotlivca často relatívne nízka. Pre jednotlivca je ťažké predvídať výnosnosť vzdelávania. Úroveň výdavkov

na školskú dochádzku a finančný tlak môžu mať vážny dosah na investície do ľudského kapitálu.

Cieľom výskumu bolo analyzovať finančné transfery v rámci regionálneho školstva a poukázať na súčasné problémy v oblasti jeho financovania. Výskumnú vzorku tvoril objekt predprimárneho vzdelávania – materská škola, objekt primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania – základná škola a objekt sekundárneho vzdelávania – stredná škola, pôsobiace v meste Topoľčany. Materská škola na ulici Janka Kráľa v Topoľčanoch je jednou z najstarších materských škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Topoľčany bez právnej subjektivity. Základná škola s materskou školou Gogoľova 2143/7, Topoľčany vznikla spojením Základnej školy Gogoľova a Materskej školy Gogoľova. Ide o subjekt s právnou subjektivitou. Súčasťou Základnej školy s materskou školou je Školský klub detí, Školská jedáleň a do 30.09.2021 bolo aj Školské výchovno-vzdelávacie zariadenie – centrum voľného času. Táto škola je jedinou školou v meste Topoľčany, kde sa kumulujú deti utečencov z Ukrajiny. Gymnázium ul. 17. novembra 1180/16, Topoľčany má jasnú profiláciu a stabilné miesto v systéme stredných škôl v okrese Topoľčany i v rámci širšieho regiónu. Toto gymnázium vytvára silnú konkurenciu ostatným gymnáziám v okolitých mestách. Gymnázium je rozpočtová organizácia s právnou subjektivitou v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Pri demografickej prognóze vývoja počtu obyvateľov mesta Topoľčany je možné vychádzať z predpokladov demografického správania sa obyvateľstva, ktoré zahŕňa napríklad migráciu, pôrodnosť, sobášnosť či rozvodovosť.

Slovensko je krajinou kde majú školy množstvo problémov so získaním finančných prostriedkov, možnosti financovanie svojej činnosti sú obmedzené. Štandardnými zdrojmi financovania sú hlavne finančné transfery zo štátneho rozpočtu, ako aj transfery od svojich zriaďovateľov, prípadne vytvorené príjmy, získané granty a dary. Na základe hlbšieho štúdia problematiky a všetkých údajov, ktoré sme mali k dispozícii, sme mohli porovnať nie len demografický vývoj, ale hlavne porovnať spôsob financovania, objem alokácie finančných prostriedkov od subjektov VS a subjektov mimo VS a mohli sme tak vyvodiť závery a odporúčania k zlepšeniu situácie v oblasti financovania regionálneho školstva a ich implementáciu do praxe.

Vybraným obdobím pre komparáciu získaných údajov o financovaní škôl bol účtovný rok 2021 a 2022. Výber tohto obdobia je zámerný, nakoľko práve v tomto čase nastávajú zmeny v spôsobe financovania vzdelávania z dôvodu pandemickej a nepriaznivej ekonomickej situácie v krajine. Zároveň sme sa okrajovo dotkli aj plánov financovania školstva v roku 2023.

Na základe údajov získaných od zriaďovateľov alebo subjektov skúmania je možné usúdiť, že finančné toky do vybraných inštitúcií vzdelávania zo strany

zriaďovateľov sú pomerne rovnaké. Výrazné odlišnosti nastávajú pri porovnaní zdrojov príjmov mimo štátneho alebo obecného rozpočtu. Materská škola J. Kráľa počas skúmaného obdobia 2021 a 2022, na rozdiel od základnej a strednej školy, nevyužila žiadnu z možností dofinancovania svojich nákladov z fondov EÚ, z operačných programov Ľudské zdroje, z prostriedkov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, projektov realizovaných prostredníctvom nadácií a z darov od súkromných subjektov. Rozdiel medzi čerpaním rozpočtu Základnej školy s MŠ Gogoľova v roku 2021 a 2022 je rozdiel z pohľadu výšky rozpočtu zanedbateľný. Výrazný rozdiel nastal v čerpaní nenormatívnych finančných prostriedkov, ktoré sa skladajú z príspevku na vzdelávacie poukazy, školu v prírode, na výchovu a vzdelávanie detí MŠ, žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, edukačné publikácie a špecifiká, nakoľko škola čerpala finančné prostriedky z príspevku na Podpora integrácie pre žiakov z Ukrajiny z EŠIF, Príspevku na školské potreby pre detí utečencov z Ukrajiny, Plánu obnovy a odolnosti, Pomocný vychovávateľ v MŠ a Kompenzácia poplatkov za školský klub detí pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a v hmotnej núdzi. Gymnázium Topoľčany prostredníctvom svojho zriaďovateľa NSK prijíma normatívne a nenormatívne finančné prostriedky, zároveň sa veľkou mierou zapája do projektov EÚ, EŠIF, Nórskeho fondov, z ktorých čerpá finančné prostriedky. V sledovanom období škola čerpala významnú výšku finančných prostriedkov z Nórskeho fondov, projektov MŠVVaŠ SR a Ministerstva životného prostredia SR. Zároveň sa snaží o vytvorenie vlastných príjmov z prenájmu priestorov.

Schopnosť škôl reagovať na stále sa meniace podmienky fungovania a spôsobu ich financovania je nevyhnutná pre ich ďalšiu existenciu. Školy čelia množstvu problémov, ktoré sa týkajú nedostatočných materiálnych, personálnych, priestorových a vo veľkej miere finančných zdrojov. To je dôvod prečo nesmú stagnovať, ale musia sa snažiť vytvárať čo najvhodnejšie podmienky pre prírív nových žiakov, ako aj pre udržanie počtu existujúcich a využívať čo najviac možností, ktoré im napomôžu v udržateľnosti v ich často neľahkej existenčnej situácii. Okrem štandardných transferov finančných prostriedkov na podporu vzdelávania zo štátneho rozpočtu, alebo z rozpočtu zriaďovateľov, je nevyhnutné využívať vo väčšej miere aj iné zdroje. V súčasnosti je viac ako potrebné vytvoriť podmienky pre ľahšiu možnosť čerpania financií z eurofondov. Vďaka projektom, grantom, môžu školy učiť z nových učebníc, kúpiť moderné didaktické učebné pomôcky, či experimentovať v novozriadených odborných učebniach. Dotácie z eurofondov, príspevky od MŠVVaŠ SR, ale aj ďalšie nové výzvy na podporu vzdelávania z iných zdrojov vychádzajú často, dostať sa k nim je však občas zložité.

Navrhovanými opatreniami v oblasti regionálneho školstva, ktorých cieľom je pokrytie deficitu finančných prostriedkov zo strany štátu, obcí, ako aj zvýšenie kvality vzdelávania je stanovenie jedného zdroja financovania. Kým prevádzku školy

zabezpečujú financie z ministerstva, ostatné súčasti školy, akými sú školský klub detí, centrum voľného času, školská jedáleň, sú financované zriaďovateľom. Každá obec si pravidlá financovania určuje sama, čo častokrát vedie k situácii, že dve susedné obce môžu mať výrazný rozdiel vo výške poplatku za školský klub detí alebo za materskú školu. Pomocou pre školy by bolo, keby bola škola, vrátane jej súčastí, financovaná z jedného zdroja. Financovanie škôl je v súčasnosti postavené na normatívnom princípe čo znamená, že prílev financií je podmienený počtom žiakov. Je dôležité, aby si školy minimálne udržali súčasný stav, alebo sa výrazne snažili o získanie nových žiakov. V trhovej ekonomike je možné žiaka pokladať za zákazníka, a tak treba aj služby vzdelávania pozeráť z pohľadu súkromného sektora. Je nevyhnutné, aby sa školy snažili prilákať nových žiakov a akýmkoľvek spôsobom pozitívne ovplyvnili rodičov, ktorí rozhodujú o tom, akú školu, materskú školu bude ich dieťa navštevovať. Škola by mala ovplyvniť rodičov a žiakov nielen prostredníctvom „ponuky svojich služieb“, ale napríklad aj tým, v akých priestoroch sa bude ich dieťa zdržiavať, do akých projektov sa škola zapája, čo všetko robí preto, aby sa odlišila od ostatných škôl. Hovoríme o takzvaných doplnkových službách, ktoré sú akousi prídavnou hodnotou ku vzdelávacím službám. Zapájanie sa do rôznych súťaží, olympiád, je tiež jednou z možností ako získať finančné prostriedky pre školu. Školy by mali inovovať svoje školské vzdelávacie programy, ktoré predstavujú záväzný národný rámec pre vzdelávanie a nebáť sa odpútať od štandardov. Byť inovatívny v pohľade na znalosti, chápať ich ako akcie, ktoré je možné transformovať na konkrétne činnosti, ktoré sú vyjadrené pojmi, ako je vlastné aktívne objavovanie, skúmanie, hľadanie, zisťovanie nových poznatkov. Okrem toho, že škola organizovaním takýchto podujatí pozdvihne svoj status, v konečnom dôsledku môže získať finančné prostriedky z rozpočtu svojho zriaďovateľa a tým si pokryť bežné výdavky. Sú však aj skutočnosti, ktoré školy nedokážu ovplyvniť a to napríklad demografický vývoj, na základe ktorého dochádza k nižšej pôrodnosti ako kedysi, čo vedie k zníženiu počtu žiakov. Navýšenie počtu žiakov v triedach však neuvítajú samotní pedagógovia. Problém môže nastať aj v priestorových možnostiach škôl. Slovensko je často kritizované za nedostatočné, zdĺhavé a neefektívne čerpanie finančných prostriedkov z európskych štrukturálnych fondov, napr. z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu, Kohézneho fondu, a to aj napriek tomu, že takéto prostriedky významne prispievajú k zmierneniu negatívnych dopadov globálnej hospodárskej a finančnej krízy. Prečo školy nečerpajú eurofondy? Prečo nevyužívajú možnosť financovania cez národné projekty? Významný problém nastáva z dôvodu extrémnej byrokracie, nedostatku špecialistov pre spracovanie podkladov a žiadostí. Školy na vypracovanie žiadostí nemajú kvalifikovaných pracovníkov. Môžu si na túto prácu najať súkromných grantových konzultantov, využívať ich služby počas celého trvania projektov, čo je zväčša niekoľko rokov, to je však v oblasti regionálneho školstva finančne záväzujúce a pre niektoré školy nereálne. Zároveň je problémom čerpania nenávratných finančných

prostriedkov aj finančná spoluúčasť, na ktorú školy málokedy majú peniaze vo svojom rozpočte. Navrhujeme, aby pokyny a metodiky boli vytvárané zjednodušene, zrozumiteľne aj pre osoby, ktoré nie sú vrcholovými manažérmi. Riešením by bolo centrálné riadenie projektov EÚ zo strany zriaďovateľov. Ďalším zdrojom financovania môže byť prenájom priestorov. Školy aj v súčasnosti svoje priestory v čase, keď ich nevyužívajú na výchovno-vzdelávací proces prenajímajú, ale vo veľmi malej miere, najčastejšie svojmu zriaďovateľovi na vykonávanie volieb. Doporučujeme prenajímanie priestorov (telocvične, multifunkčného ihriska) pre športové kluby a súkromné osoby. Triedy sa môžu v poobedných hodinách prenajímať na školenia, seminára, školská jedáleň na firemné alebo súkromné akcie. V dnešnej dobe sú všetky školy vybavené počítačovými učebňami čo dáva školám v prenajímaní priestorov perspektívu. Nakoľko neustále dochádza k zvyšovaniu cien energií, čo môže byť likvidačný faktor hlavne pre malé obecné školy, vidíme možnosť ako „ušetriť“ v implementácii úsporných opatrení. Školy majú možnosť ovplyvniť spotrebu vody napríklad regulátormi vo forme senzorických dávkovačov vody na toaletách. Spotreba elektrickej energie môže spočívať v inštalácii pohybových senzorov na svetlo na chodbách, toaletách, výmena žiaroviek za úsporné, obyčajné svietidlá za LED svietidlá. Svietiť, variť, kúriť, za pomoci obnoviteľných zdrojov sa stáva skutočnosťou. Slnéčné žiarenie je najdôležitejším a najlacnejším dostupným obnoviteľným zdrojom energie. Fotovoltické panely premieňajú slnečné žiarenie priamo na elektrickú energiu. Prebytky z fotovoltiky je možné uložiť do vlastnej batérie, alebo využiť ponuky virtuálnej batérie od dodávateľov elektrickej energie. Na trhu je dnes množstvo dodávateľov, ktorí naprojektujú, dodajú, nainštalujú, spustia a budú servisovať fotovoltické elektrárne školy. V meste Topoľčany je zatiaľ len jedna škola, kde bude v tomto roku uskutočnená montáž fotovoltických panelov z finančných prostriedkov zriaďovateľa školy. V školách zriadené centrá voľného času sú financované z originálnych kompetencií, čiže z výnosu dane z príjmov fyzických osôb. Tieto centrá však navštevujú aj deti, ktoré majú trvalý pobyt v inej obci. Školy môžu požiadať o príspevok na dieťa teda obec, v ktorej má dieťa navštevujúce centrum voľného času trvalý pobyt. Zväčša obecné zastupiteľstvá školám vídu v ústrety, schvália žiadosti škôl o finančný príspevok a po podpísaní zmluvy o poskytnutí finančného príspevku na záujmovú činnosť, uhradí školám ročný poplatok za dieťa. Tieto finančné prostriedky môžu školy použiť v súlade s uzatvorenými zmluvami. Každá škola má zriadené rodičovské združenie, prípadne občianske združenia, zriadené za účelom pomoci školám. Je žiadúce, aby školy mali úzky kontakt s týmito združeniami, adresovali im svoje požiadavky na financovanie. Taktéto združenia majú po splnení zákonných podmienok možnosť prijímať 2 % zo zaplatených daní fyzických aj právnických osôb. Takto získané finančné prostriedky zväčša nie sú vo veľkom objeme, ale školy si nimi vedia finančne zabezpečiť podporu výučby, mimoškolské aktivity, alebo nákup potrieb na bežnú prevádzku školy. Zároveň doporučujeme, aby školy sledovali databázu grantov, propagáciu

grantových programov a pokúšali sa o získanie finančných prostriedkov touto formou. Okrem deficitu verejných financií v oblasti vzdelávania nastáva v súčasnosti aj významný problém s obsadením miest pedagogickými a odbornými zamestnancami. Prečo v 21. storočí už nie je učiteľ považovaný za osobnosť? Prečo o túto profesiu mladí ľudia strácajú záujem? Záujemcov odrádza prevažne nízka mzda. Je nevyhnutné klásť dôraz hlavne na začínajúcich učiteľov, zatriktívniť povolanie učiteľa, a to aj prostredníctvom zvyšovania ich platov. Navrhujeme, aby postupné zvyšovanie platov zamestnancov školstva bolo sprevádzané postupným uplatňovaním systémových zmien. Dôležité ale je mať predstavu o tom, ako budú v konečnom dôsledku tieto zmeny vyzeráť, čo nám prinesú a aký bude cieľový stav. Všetky zmeny si ale vyžadujú aj zmenu legislatívu.

Cieľom uvedených opatrení je čiastočné odstránenie aktuálnych problémov v oblasti školstva, a to vo všeobecnosti, nie len vyplývajúcich z analýzy skúmaných objektov vzdelávania vybraného mesta Topoľčany. Tieto opatrenia však môžu dopomôcť k zlepšeniu fungovania regionálnych škôl. Vo všeobecnosti je ale potrebné sa venovať existujúcim problémom školstva, ktoré pramenia zo sociálno-politickej a ekonomickej transformácie krajiny. Je potrebné zmeniť filozofiu výchovy a vzdelávania, prípravu učiteľov pre prax, metódy vzdelávania, ako aj zmeny v riadení školstva. Zároveň je potrebné prihliadať na vývinové problémy charakteristické pre celý svet, nakoľko aj rozvoj školstva má mať vzostupný charakter. Z uvedeného vyplýva, že bez celkovej transformácie spoločnosti nie je možný perspektívny vývoj školstva.

Záver

Na základe získaných teoretických a praktických vedomostí je možné konštatovať, že 21. storočie prináša so sebou nový pohľad na vzdelávanie. Vidíme, že úlohou vzdelávania je zvýšenie kvality ľudského kapitálu a zníženie miery nezamestnanosti. Školy ako rozpočtové organizácie majú v spoločnosti špecifické postavenie a zároveň dôležitú úlohu. Význam vzdelávania stále stúpa. Slovensko, ako aj ostatné krajiny, sa venuje rozvoju školstva, výchovy a vzdelávania, lebo vyššia kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu pozitívne ovplyvňuje aj ekonomický rozvoj krajiny. Z ekonomického hľadiska školy a vo všeobecnosti vzdelávanie považujeme za jedno z dôležitých odvetví verejného sektora.

Keďže oblasť školstva nepatrí v krajinách EÚ k oblastiam, ktoré sú riadené centrálnou legislatívou, ale má v každej krajine špecifické postavenie, existujú len univerzálne princípy, ktorých implementáciu do svojho prostredia si musí zabezpečiť každá krajina sama. Venovať sa problematike vzdelávania, ako aj hľadať najefektívnejšie možnosti jeho financovania, úspory zdrojov, zvýšenie kvality, by malo byť

cieľom každej vlády v krajine, nakoľko každá vyspelá spoločnosť považuje vzdelávanie a výchovu za najvýznamnejšie a trvalé priority. Predpokladom toho, aby slovenská ekonomika napredovala, je systematicky pokračovať v začatých zmenách. Aby bolo možné stanoviť, či reformy majú svoje opodstatnenie je nevyhnutné neustále skúmanie priebehu implementácie opatrení a sledovanie dopadu reformných opatrení. Uskutočňovaním dlhodobých výskumov a testovaní môžeme ustrážiť kvalitu vzdelávania v krajine. Z dlhodobého hľadiska je to ale obtiažne, nakoľko celý proces ovplyvňuje aj politická situácia. Implementácia zmien je ohrozená neustálou výmenou osôb zodpovedajúcich za rezort školstva. Od roku 1989 stoličku ministra školstva obsadilo až 29 ministrov, z toho len dvaja na celé štvorročné funkčné obdobie. Súčasnú nestabilnú postavu vlády negatívne ovplyvňuje všetky rezorty, nevynímajúc školstvo.

Literatúra

- [1] DUDOVÁ, I. 2013. Ekonomia vzdelávania. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer 2013. 312 s. ISBN 978-80-8078-668-7.
- [2] DUDOVÁ, I. 2022. Ekonomia vzdelávania. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer ČR. 2022. 184 s. ISBN 978-80-7676-384-5.
- [3] KOTÝNKOVÁ, M. – NĚMEC, O. 2003. Lidské zdroje na trhu práce. 1. vyd. Professional Publishing. 2003. 199 s. ISBN 987-80-86419-48-7.
- [4] PRUSÁKOVÁ, V. – MATÚŠOVÁ, S. a kol. 2019. Determinanty regionálneho rozvoja. 1. vyd. Bratislava: VŠEMVS. 2019. 190 s. ISBN 978-80-89654-49-9.

Časopisy:

- [5] MERCELOVÁ, E. 2009. Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia. In.: Verejná správa. ISSN 1337-0448, 2009, č. 12-12, 112–113 s.

Elektronické zdroje:

- [6] MATLAK ekonomy. 2023. Ako využiť aktívne opatrenia na trhu práce. 2023. [online]. [cit. 28.02.2023]. Dostupné na internete: <https://matlak.sk/riesenia/ako-vyuzit-aktivne-opatrenia-trhu-prace/>.
- [7] MŠVVaŠ SR. 2022. Sprievodca školským rokom 2022/2023. s.55. [online]. [cit. 25.02.2023]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/25077.pdf>.

Esej rigorózneho práca na tému:

Preventívne opatrenia obecnej samosprávy na predchádzanie krízových javov – teória a prax

Preventive measures of territorial self-government to prevent crisis phenomena – theory and practice

*Ing. et. Mgr. Július PAPIK, MBA**

Abstract

This rigorous work has a theoretical-empirical character. The aim of this work is to point out the preventive measures of the municipal self-government to prevent crisis phenomena on a theoretical and practical level. The rigorous work defines the basic concepts of crisis management, crisis management in public administration, classifies crisis situations, civil protection and security and characterizes the tasks of crisis management of municipalities and higher territorial units under the jurisdiction of the Slovak Republic. The goal is to point out how municipalities and higher territorial units work together and to evaluate the state of their crisis staff and crisis management, pointing to the phase of preventive measures, and proposing measures to improve preventive measures of crisis management and overall crisis management of higher territorial units and municipalities.

Keywords: *crisis phenomena, crisis management, crisis staff, higher territorial unit*

Úvod

Aktuálne sa bežne stretávame s krízovými situáciami rôznych rozmerov a druhov. Tieto situácie sa môžu odohrávať na rôznych úrovniach. Krízové situácie môžu nastať na území niekoľkých štátov, na území jedného štátu, taktiež na území samosprávneho kraja alebo obce. Táto dizertačná práca sa zaoberá krízovými javmi na území Bratislavského samosprávneho kraja a mesta Senec.

* Ing. et. Mgr. Július Papík, MBA, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdokova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: julo.papik95@gmail.com

Žijeme v období, ktoré ľuďom okrem pokroku a rozvoja prináša aj biedu a utrpenie, vojny, spory, terorizmus, ekologické katastrofy či rôzne iné živly s ničivou silou. Tieto javy sú negatívneho charakteru, a spomaľujú rozvoj ľudstva. Rovnováha v prírode, ale aj s v spoločnosti je nevyhnutná pre optimálny rozvoj. Rozpory medzi človekom, spoločnosťou a prírodou so sebou prinášajú veľkú radu krízových javov a situácií, ktoré majú negatívny dopad na celé ľudstvo. Ľudia sa snažia prírodu neustále pretvárať a chcú z nej vyťažiť čo najviac, aj keď má príroda revitalizačnú schopnosť, človek svojou silou dokáže spôsobiť škody a situácie, ktoré ovplyvňujú jeho vlastnú existenciu.

V aktuálnej spoločnosti musíme rátať so vznikom krízových javov. Nevieme úplne zamedziť krízovým javom, ale snažíme sa im aspoň predchádzať a hľadať spôsoby, aby sme tieto javy eliminovali, respektíve minimalizovali ich následky. Krízy úplne nevieme vylúčiť zo života, preto je nutné hľadať rôzne postupy, ktorými sa snažíme predchádzať škodám na živote a majetku. Samotné riešenie krízových javov a situácií musí mať ešte pred svojim vznikom plánované a pripravené postupy, metódy a technológie. Pri tomto procese má významnú úlohu krízový manažment, ktorý je súčasťou riadiacej činnosti na rôznych úrovniach riadenia verejnej správy.

Krízový manažment vo verejnej správe

Krízový manažment sa zaoberá riešením krízových situácií. Môžeme ho chápať z dvoch hľadísk. Širšie hľadisko hovorí o preventívnom nástroji v rámci samotného hodnotenia rizík, ktoré môžu byť potenciálnou príčinou vzniku krízy. Užšie hľadisko chápeme ako systém nástrojov, ktoré sa aktívne aplikujú pod vedením krízového štábu obecnej samosprávy pri zvládaní krízového stavu určenej lokality, mesta alebo vyvedenia do oblasti ďalšieho rozvoja. Dôležitou súčasťou zvládnutia krízovej situácie je pochopenie zdroja krízy, jeho typológia a následná systematizácia príčiny a vzniku krízy.

Krízový manažment môžeme ponímať ako systém a proces vojensko-politických opatrení a v druhom rade ako systém opatrení štátu, orgánov verejnej správy, podnikov a ďalších organizácií, ktoré sú zamerané na zníženie, prevenciu a elimináciu zdrojov kríz, na odstraňovanie dôsledkov prírodných katastrof, ekologických havárií, technologických havárií, zdravotníckych kríz a živelných katastrof. Taktiež ho ponímame ako systém zásad a opatrení hospodárskych subjektov, zväčša sem zaraďujeme priemyselné podniky. Tieto zásady sú zamerané na riešenie situácií ohrozujúcich ich prosperitu alebo ekonomickú stabilitu.

Ak chceme charakterizovať pôsobnosť krízového manažmentu, musíme zdôrazniť že krízový manažment sa do určitej miery prelína s manažmentom verejnej

správy – organizačne aj systémovo. Úlohy krízového manažmentu riešia najmä problematiku prevencie a nie aktuálnu situáciu obdobia počas krízy. Mali by sme ho chápať ako logický, usporiadaný súbor poznatkov o vzniku možných kríz, ich príčinách a dôsledkoch. Tento vedný odbor sa zaoberá najmä riadením ľudí a jeho cieľom je vytvoriť metodológiu riadenia s dôrazom na dosiahnutie efektivity v činnosti vo vzťahu k určitému cieľu.

Činitele, ktoré sa podieľajú na vzniku krízových javov sú najmä ľudský faktor, technologické procesy a zariadenia, environmentálne činitele alebo sekundárne vplyvy krízových javov a kombinácie vplyvov.

Krízový manažment vo verejnej správe upravuje niekoľko právnych predpisov. Jedná sa najmä o Zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného a núdzového stavu. Tento zákon dopĺňujú ďalšie zákony, ktoré bližšie špecifikujú čiastkové úlohy krízového manažmentu a to nielen vo verejnej správe. Jedná sa napríklad o zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny, zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane SR alebo zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii.

Podľa zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového a núdzového stavu, je jednou z hlavných funkcií verejnej moci SR považovať realizáciu takých opatrení, ktoré slúžia na zaistenie obrany štátu a zachovanie jeho bezpečnosti, zachovanie ochrany a zdravia osôb, vlastníctva a taktiež ľudských práv a slobôd, na zamedzenie hrozieb a obnovy naštrbeného hospodárstva krajiny. Malo by byť zabezpečené najmä plnohodnotné fungovanie ústavných orgánov, dopravy a verejných služieb v obciach, a to v čase núdzového aj výnimočného stavu, ako aj v čase vojnového stavu alebo vojny.

Podľa ústavného zákona je vojna vypovedaná prezidentom štátu v súlade s rozhodnutím NRSR, a to za predpokladu, že územie republiky bolo napadnuté cudzou mocou, ktorá jej vypovedala vojnu. Ide aj o situáciu, kedy táto cudzia moc ohrozí, respektíve naruší bezpečnosť republiky aj bez vypovedania vojny. Prezident SR môže vypovedať vojnu inému štátu vtedy, ak týmto krokom plní republika záväzok, ktorý jej vypovedá z členstva v organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti alebo určitej medzinárodnej zmluvy o spoločnej obrane proti napadnutiu. Vojna začína dňom vypovedania a končí dňom uzavretia mieru.

Vojnový stav vyhlasuje prezident na základe návrhu vlády SR. Tento návrh sa predkladá prezidentovi ak v krajine hrozí vypovedanie vojny, alebo napadnutie cudzou mocou bez vypovedania vojny. Vojnový stav je teda úsek, ktorý začína dňom vyhlásenia a končí dňom pominutia času, na ktorý bol vyhlásený, respektíve dňom, kedy je vypovedaná vojna. Tak isto ako pri vojne, aj pri vojnovom stave môžu byť obmedzené ľudské práva a slobody a uložené určité povinnosti.

Výnimočný stav sa vyhlasuje za predpokladu, že hrozí, alebo prišlo k teroristickému útoku, k veľkoplošným nepokojom, ktoré sa spájajú s útokmi na orgány verejnej moci, vyrabovaním obchodov alebo skladov. Jedná sa aj o hromadné nezákonné konanie, ktoré vo veľkej miere ohrozuje verejný poriadok a nemožno mu zabrániť aktivitou orgánov verejnej moci. Vyhlásenie výnimočného stavu na rozdiel od vojny alebo vojnového stavu je v tom, že vojna a vojnový stav sa týka celého územia krajiny, zatiaľ čo výnimočný stav len v ohrozenej oblasti. Tento stav sa môže vyhlásiť maximálne na 60 dní, predĺžiť sa môže o 30 dní.

Núdzový stav sa odlišuje od výnimočného stavu, vojnového stavu a vojny najmä tým, že ho vyhlasuje vláda SR, a to vtedy, ak môže nastať alebo nastala situácia, pri ktorej hrozí ohrozenie životov a zdravia osôb, prostredia alebo majetku. Túto hrozbu spôsobí katastrofa, havária, živelná pohroma. Tento stav sa týka iba vybraného územia v ohrozenej oblasti. Tento stav sa vyhlasuje na dobu maximálne 90 dní.

Všetky vyššie spomínané stavy majú spoločný znak a to ten, že počas každého jedného stavu môžu byť v štáte do určitej miery obmedzené základné ľudské práva a slobody, a uložené určité povinnosti, ale len v rozsahu a spôsobe, akým to vymedzuje zákon, alebo ako si aktuálna situácia vyžaduje.

Dané orgány majú nezastupiteľné funkcie, ktoré sa v rámci krízového riadenia musia naplňovať. Vláda Slovenskej republiky prijíma opatrenia na predchádzanie a riešenie krízových situácií, riadi a rozhoduje pri ostatných orgánoch krízového riadenia. Má rozhodovaciu funkciu keď sa vyžaduje technická a humanitárna pomoc zo zahraničia.

Ministerstvo je ako orgán krízového riadenia kompetentný zriadiť krízový štáb, vedie prehľady zdrojov vplyvov rizika, analyzuje opatrenia na odstránenie príčin vznikov rizika. Ak už krízová situácia vznikne, ministerstvo oznámi túto skutočnosť ministrom vnútra, ako predsedovi, a to aj vtedy, ak len krízová situácia hrozí. Ministerstvo ďalej realizuje civilné núdzové plánovanie, rozhoduje o opatreniach pri riešení krízových situácií spolu s ich odstránením a zmiernením následkov pri vzniknutej situácii, spolupracuje s príslušnými orgánmi štátov v oblasti prípravy na krízové situácie a pri ich riešení, vytvára vhodné podmienky na zabezpečenie informačného systému v oblasti krízového riadenia.

Pre Národnú banku Slovenska vyplývajú také isté úlohy ako pre ministerstvá, vykonáva ich v rámci svojej pôsobnosti.

Okresný úrad v sídle kraja na svojom území zriaďuje krízový štáb, ktorý neplní úlohy len ako daný krízový štáb okresného úradu v sídle kraja, ale aj ako krízový štáb okresného úradu ako takého. Zoskupuje a zjednocuje aktivity iných

okresných úradov a obcí pri riešení prípravy na krízové situácie a ich riešenia, a taktiež zjednocuje činnosti fyzických osôb – podnikateľov a právnických osôb pri riešení civilného núdzového plánovania. Ďalej sa zaoberá realizáciou samotného civilného núdzového plánovania a dáva pozor na civilné núdzové plánovanie okresných úradov a obcí. Okresný úrad v sídle kraja spolupracuje s vyšším územným celkom a príslušnými orgánmi iných štátov pri príprave na krízové situácie ako aj pri ich riešení. Ďalej sa snaží realizovať potrebné opatrenia pri riešení krízových situácií a robí tie činnosti, ktoré mu uložila vláda a tieto činnosti súvisia s prípravou na krízové situácie a ich riešenie. Organizovanie odbornej prípravy krízových štábov okresných úradov pri príprave na krízové situácie a plnenie úloh civilného núdzového plánovania spadajú pod také činnosti, za ktoré zodpovedá okresný úrad v sídle kraja spolu s rozhodovaním o zákonných nárokoch v zmysle ústavného zákona, ktoré sa vytvorili počas vzniku núdzového stavu a poskytuje pre nich zákonné nároky. Na základe plnenia väčšiny úloh okresný úrad v sídle kraja zriaďuje osobitný útvar, ktorý plní úlohu sekretariátu krízového štábu okresného úradu v sídle kraja. Je podriadený prednostovi okresného úradu v sídle kraja.

Bezpečnostná rada kraja v čase výnimočných a núdzových stavov zastrešuje kompetencie okresného úradu v sídle kraja. Jedná sa najmä o koordináciu činností okresných úradov a obcí pri príprave na krízové situácie a riešenie týchto činností. Vykonáva opatrenia pre riešenie krízových situácií a plní úlohy, ktoré ustanovila vláda.

Bezpečnostná rada okresu, ako jeden z orgánov krízového riadenia zabezpečuje v čase výnimočného, núdzového stavu niektoré úlohy okresného úradu, napríklad koordinuje činnosti príprav na krízové situácie a plní úlohy stanovené vládou, v takom rozsahu, aký určuje vláda a ústredný krízový štáb a obvodný úrad v sídle kraja.

Obec koordinuje aktivity podnikateľov a právnických osôb pri civilnom núdzovom plánovaní a pri príprave na krízové situácie plní úlohy civilnej ochrany, dožaduje sa pomoci zo strany okresného úradu. Ďalej sa zaoberá realizáciou postupov pre riešenie krízových situácií a vytvára krízový štáb. Obec zbiera osobné údaje o totožnosti a počte osôb, ktoré sa v krízovej situácii nachádzajú v územnom obvode obce, tieto údaje odovzdáva krízovému štábu príslušného okresného úradu. Taktiež robí úlohy, ktoré jej ustanovila vláda v rozsahu ktorú určila vláda Slovenskej republiky, krízový štáb, okresný úrad v sídle kraja.

Krízový manažment vykonáva viacero úloh, ktoré sa odlišujú svojim charakterom, rozsahom ale aj významom v závislosti od jednotlivých období riadení krízových situácií. Tie obdobia delíme nasledovne:

1. Úlohy, ktoré sa plnia v prípravnom období:

- Spracovanie úplnej stratégie krízového manažmentu za podmienok rozvoja,
- Priebežná úprava krízového manažmentu,
- Analýza možnosti vzniku krízy a jej predpokladané negatívne účinky,
- Vypracovanie krízového plánu alebo viacerých plánov a podrobných prepojení týchto plánov,
- Neustála kontrola a zlepšovanie možností technického vybavenia krízového manažmentu,
- Neustále monitorovanie rizikových javov, ich eliminácia a príprava systému na možný zásah.

2. Úlohy, ktoré sa plnia počas riešenia krízovej situácie – vykonávacie obdobie:

- Na základe prvotnej informácie o vzniku danej krízovej situácie prebieha mobilizácia krízového manažmentu a všetkých záchranných zložiek tohto systému,
- V prípade potreby sa vykonávajú evakuačné opatrenia,
- Určí sa hovorca krízovej situácie pre styk s médiami a verejnosťou,
- Neustále sa získavajú informácie o danej krízovej situácii,
- Zabraňuje sa šíreniu paniky,
- V prípade závažnej krízovej situácie sa vyhlási mimoriadny stav,
- Vykonávajú sa činnosti, ktoré súvisia s lokalizačnými, záchrannými a likvidačnými prácami,
- Poskytuje sa starostlivosť a informácie obyvateľom.

3. Úlohy plnené v období po skončení krízovej situácie:

- Analýza priebehu uskutočnených záchranných, lokalizačných a likvidačných prác, vyhodnotenie dosiahnutej úrovne a prijatie opatrení,
- Posúdenie pripravených dokumentov, zabezpečenie techniky, personálu a materiálu, prijatie zmien alebo úprav,
- Materiál a technika, ktoré sa využívali je nevyhnutné vrátiť do pôvodného stavu,
- Analyzujú sa rizikové faktory na mieste, kde krízová situácia vznikla a snažia sa predísť opakovanému vzniku krízovej situácie,
- Návrat evakuovaných osôb, organizácií a orgánov, obnovenie rutinných činností.

Krízový manažment vykonáva množstvo úloh a činností, ktoré sa zaoberajú elimináciou vzniku krízových situácií. Nakoľko sme spomenuli úlohy krízového manažmentu, musíme spomenúť aj ciele krízového manažmentu, ktoré sú veľmi dôležitou oblasťou, a ich obsahom definujú význam a podstatu krízového manažmentu. Medzi tieto ciele patrí:

1. Posúdenie možnosti vzniku rizík a následná analýza podmienok vzniku kríz a krízových situácií,
2. Formovanie vývoja a priebehu krízy, kde sa vypracúvajú varianty vývoja krízy a analyzujú sa varianty zo systémového hľadiska a na základe účasti jednotlivých subjektov na kríze,
3. Prijatie riešení, ktoré sa využívajú v prípade vzniku krízy,
4. Minimalizácia strát a dostanie krízy pod kontrolu.

Dané ciele musia byť najskôr vytýčené. Tento proces môže obsahovať viacero problémov:

1. Rozpor krízového manažmentu so sociálnymi požiadavkami obyvateľstva (jedná sa najmä o rozpočet a jeho prostriedky a niekedy sa javia ako zbytočné),
2. Výška cieľov, ktoré sú krízovým manažmentom vytýčené závisí najmä od ekonomických možností štátu,
3. Nedá sa overiť v praxi určitá časť cieľa s exaktnou metódou (ciele sa nedajú korigovať na základe každodenných výsledkov plnenia).

Krízový manažment vo verejnej správe sú logicky a metodicky usporiadané základné informácie o krízovom manažmente získané z domácej a zahraničnej odbornej literatúry, z vybraných právnych predpisov na úseku krízového riadenia. Krízový manažment vykonáva viacero úloh, ktoré sa odlišujú svojim charakterom, rozsahom ale aj významom v závislosti od jednotlivých období riadení krízových situácií. Na tomto základe sme v tejto kapitole opísali, aké úlohy plní krízový manažment v prípravnom období, v období počas vzniku krízy a po skončení krízovej situácie. Na tomto základe pokračujeme klasifikáciou krízových situácií, aby sme vedeli, aké krízové situácie môžu nastať a ako ich zaradujeme.

Klasifikácia krízových situácií

Ako v minulosti, tak aj teraz sú otázky riešenia ochrany pred vznikom mimoriadnych situácií v živote každého človeka. Človek aktuálne dokáže určiť zdroje, príčiny ale aj zákonitosti priebehu prevažne väčšiny kríz. Ľudia dokážu ovplyvňovať technologické faktory a taktiež aj ľudské faktory, ktoré dokážu spôsobiť vznik krízovej situácie. Predstavuje to veľký problém v oblasti ovplyvňovania ľudstvom, najmä prírodných faktorov, ktoré sa dajú čiastočne predpovedať a eliminovať. Taktiež zdokonaľovanie techniky je čoraz dynamickejšie.

Človek má viacero individuálnych potrieb, ktoré dokážu prehlbovať rozpory medzi ním a spoločnosťou. Príčina vzniku rozporov medzi ľudskými spoločnosťami sa môže hľadať najmä v oblasti politiky, etiky, náboženstva, ekonomiky a podobne. Tieto rozpory, ale aj príroda a hospodárstvo prispievajú k vzniku kríz. Následne sa negatívne odrazia na ľudstve a jeho rozvoji.

Krízové situácie delíme na 3 oblasti:

- Krízová situácia vyvolaná prírodnými činiteľmi,
- Krízová situácia vyvolaná ľudskými činiteľmi,
- Sekundárna krízová situácia.

Krízové situácie vyvolané prírodnými činiteľmi

Zákon č. 444 / 2006, Z.z. ktorý je úplným znením zákona č. 42 / 1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, definuje že živelná pohroma je mimoriadna udalosť, pri ktorej k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok. Podľa prílohy č. 1 k vyhláške č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany živelné pohromy sú :

- povodne a záplavy,
- krupobitia,
- následky víchrice,
- zosuvy pôdy,
- snehové kalamity a lavíny,
- rozsiahle námrazy,
- zemetrasenia.

Podľa vyhlášky MV SR č. 523/2006 o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany územie postihnuté účinkami živelnej pohromy je charakterizované:

- postihnutím veľkého počtu osôb, ktoré sú bez prístrešia a základných životných potrieb, šokované, zranené alebo usmrtené,
- zničením a poškodením budov, priemyselných objektov, mostov, narušením dopravy, zničením kultúrnych pamiatok a chránených prírodných útvarov,
- miestnymi a plošnými závalmi ulíc, poškodením pozemných komunikácií,
- poškodením rozvodných sietí a ich zariadení,
- vznikom požiarov,
- zatopením objektov a zaplavením rozsiahlych území,
- postihnutím veľkého počtu zvierat, zničením a narušením porastov, lesov a pôdy,

- zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení,
- celkovým narušením života, životného prostredia a obmedzením výroby.

Povodne

Povodne boli odpradáva faktorom utvárania a premeny zemského povrchu i formovania biocenóz. Povodeň má nepravidelný rytmus výskytu, inak by sa mohla nazývať prílivom. Povodeň je prirodzený jav, ktorému nemôžeme zabrániť, môžeme len technickými a organizačnými opatreniami škodám predísť alebo ich zmenšiť. Povodne sú vždy deštruktívnym prvkom, ale je to prírodný fenomén, ktorý tu bol v minulosti a bude tu aj v budúcnosti. Vznik povodne je podmienený spoločným účinkom viacerých zložiek. Okrem jestvujúcich orografických, geografických a geologických pomerov je to takmer vždy zvláštny vývoj počasia, zrážok a teplot nad veľkou časťou povodia.

Podľa príčiny vzniku sa povodne rozdeľujú na:

- Snehové – jarné, vyvolané topením snehu alebo dažďami,
- Dažďové – letné alebo jesenné, vyvolané výdatnými dažďami,
- Ľadové – spôsobené zmenšovaním prietokného profilu koryta rieky v dôsledku plávajúceho ľadu, vytvorenie ľadových bariér a zátarás vzdúvajúcich hladinu vody,
- Zmiešané – spolupôsobenie viacerých faktorov.

Víchrice a búrky

Búrky sú charakteristické pôsobením viacerých nepriaznivých poveternostných podmienok, ktoré sú sprevádzané silným prúdom vzduchu, blýskaním a inými formami atmosférických rušení. Nízky atmosférický tlak je hlavným dôvodom vzniku búrok.

Víchrice je búrka s jedným silným vetrom alebo so silnými poryvmi vetra, kde absentuje dážď alebo je sprevádzaná veľmi slabým dažďom. Násilná víchrice s dažďom, snehom alebo krupobitím sa nazýva búrka. Na druhej strane, krátka víchrice sprevádzaná zrážkami dažďa alebo snehu sa nazýva búrková prehánka.

Krupobitie

Krupobitie jej druhu búrky, väčšinou pozorovaný v popoludnajších hodinách v lete. Ľadové kryštály, prachové častice a chladená voda vytvára krupobitie. Silný vietor počas búrky môže zaniest' krúpy do rôznych vzdialeností.

Zosuvy pôdy

Svahy sú najčastejším a zároveň najdynamickejším elementom krajinného georeliéfu. Vznikajú endogénnymi alebo exogénnymi procesmi. Svahy vzniknuté tektonickými alebo vulkanickými pochodmi sú už v čase svojho vzniku pretvárané rôznymi svahovými procesmi. Materiál pre tieto procesy pripravuje predovšetkým zvetrávanie. Ich priebeh a druh modifikuje predovšetkým podnebie. Druh, intenzita a priebeh svahových procesov je podmienený aj stavbou geologického podložia krajinného geosystému.

Pojem zosuv pôdy zahŕňa všetky druhy masových pohybov svahov kopca a môže byť definovaný ako vonkajší alebo klesajúcu pohyb materiálov.

Snehové kalamity a lavíny

Lavíny sú prírodným javom v zime v horách a ľudstvo sa s nimi stretáva odjakživa. Lavíny predstavujú najväčšie riziko pri pohybe v zimnom horskom teréne. Porozumieť procesom, ktoré vedú k vzniku lavín, nám umožňuje znížiť toto riziko. Lavína je uvoľnenie snehovej pokrývky, predstavuje jedno z najväčších nebezpečenstiev horolezcov, lyžiarov a turistov pri pohybe v horskom teréne. Podmienky pre vznik lavín vytvárajú faktory lavínového nebezpečenstva:

- terén – topografické faktory,
- počasie – meteorologické faktory,
- snehové podmienky – zloženie snehovej pokrývky.

Rozsiahle námrazy

Ľadový povlak, ktorý sa vytvára hlavne vo vysokohorských polohách na návetrnej strane podchladených predmetov, stromov a terénu, pri vlhkej hmle, silnejšom vetre a záporných teplotách sa nazýva námraza. Padajúce kusy námrazy môžu byť príčinou vzniku snehovej lavíny. Hrubá kryštalická námraza je vlastnosťami podobná zamrznutému snehu. Táto je pre pohyb turistov a horolezcov oveľa nebezpečnejšia a i po vyčášení sa na predmetoch a v teréne pomerne dlho udržiava. Námraza je hrozbou i pre lesné porasty, kde dokáže lámaním konárov, korún i vyvrácaním celých stromov spôsobiť ťažké kalamity. V doprave je námraza vážnou hrozbou najmä pre lanovky, elektrovody, tiež cestnú dopravu, ale i pre lietadlá a vrtuľníky. Usadená námraza mení váhu a celkové aerodynamické vlastnosti.

Zemetrasenia

Zemetrasenie je náhly otras zeme spôsobený lámaním a pohybom tektonických dosiek zemskej kôry. Zemetrasenie je najvýraznejším prejavom geologických síl. Prejavuje sa vo forme krátkodobých otrasov zemskej kôry. Tie sú vyvolané náhlym uvoľnením potenciálnej energie, nahromadenej v určitej oblasti zemskej kôry alebo vrchného plášťa. Z hľadiska celej ľudskej civilizácie je zemetrasenie najhrozivejšou prírodnou katastrofou. Podľa počtu obetí, podľa zasiahnutého územia, podľa škôd aj podľa problémov predpovedania a obtiažnosti ochrany. K obavám pred zemetraseniami prispieva aj psychologický faktor. Zdroj zemetrasenia nie je viditeľný na rozdiel od napr. sopky alebo mrakov ktoré prinášajú skazu vo forme uragánu.

Prírodné požiare

Podľa zákona č. 314/2001 o ochrane pred požiarimi je požiar každé nežiaduce horenie, pri ktorom vznikajú škody na majetku, životnom prostredí alebo ktorého následkom je usmrtená alebo zranená fyzická osoba alebo uhynuté zviera; požiar je tiež nežiaduce horenie, pri ktorom sú ohrozené životy alebo zdravie fyzických osôb, zvieratá, majetok alebo životné prostredie. Prírodný požiar je požiar, ktorý vznikol z akéhokolvek zdroja v prírodnom prostredí. Analýza prírodných požiarov poukazuje na skutočnosť, že pre ich vznik denne vzniká množstvo podmienok. Jedným z najzávažnejších druhov prírodných požiarov sú požiare lesné. Lesné požiare rozdeľujeme :

- požiar korunový sa šíri po korunách stromov. najnebezpečnejší je v ihličnatých lesoch, kde je veľa živice,
- podzemný požiar sa šíri obvykle sieťou korunných ciest. veľmi dobré podmienky má v rašeliniskách a ihličnatých lesných porastoch,
- nadzemné požiare sa šíria nad povrchom zeme väčšinou po trávnatých porastoch, spadnutom lístí, ihličí alebo po iných horľavých lesných materiáloch, tvoriacich požiarne mosty medzi stromami.

Krízové situácie vyvolané človekom

Krízové situácie, ktoré spôsobil človek rozlišujeme na:

- vojnový konflikt,
- civilizačné krízové situácie,
- havárie,
- terorizmus.

Vojnový konflikt

Vojnové konflikty berieme ako najvýraznejšiu ľudskú aktivitu, kde prichádza k priamym činom ozbrojených síl jednotlivých štátov. Najväčší vojnový konflikt bol I. a II. svetová vojna, počas ktorej zahynulo vyše 85 miliónov ľudí. Musíme však povedať, že ani dnes svet nie je chudobný o vojnové konflikty. Ako príklad môžeme uviesť Irak, Afganistan ale aj aktuálne vojnu na Ukrajine.

Civilizačné krízové situácie

Vznik civilizačných krízových situácií je spájaný s negatívnym vplyvom výrobnéj činnosti ľudí. Prejavy týchto situácií sú napríklad kyslé dažde, smog, používanie chemikálií rôzneho druhu a ich odpady, kontaminácia podzemných a povrchových vôd, narušenie ozónovej vrstvy a podobne.

Havárie

Haváriu definujeme ako mimoriadnu udalosť spôsobenú prevádzkou technických a technologických zariadení a stavieb v dôsledku narušenia prevádzkového procesu a následného úniku nebezpečných látok do okolia a vznik iných ničivých faktorov, ktoré majú negatívny vplyv na životy a zdravie ľudí, na majetok, zvieratá a životné prostredie. Havárie sú podľa prílohy č. 1 k vyhláške č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany najmä:

- požiare a výbuchy,
- úniky nebezpečných látok, prípravkov a odpadov, ropných produktov s následným kontaminovaním územia, ovzdušia, vodných tokov, zdrojov pitnej vody a podzemných vôd,
- poškodenie vedení rozvodných sietí, ich zariadení a diaľkovodov.
- Územie postihnuté účinkami havárie je charakterizované:
- postihnutím a ohrozením osôb, ovzdušia, zvierat, terénu, vody a potravín,
- zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení.

Terorizmus

Teroristické útoky sú podľa prílohy č. 1 k vyhláške č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany napadnutia objektov sústreďujúcich spravidla väčšie množstvo osôb s cieľom spôsobiť straty na životoch, zdraví a majetku, spôsobiť strach a paniku

obyvateľstva. Na teroristické útoky môžu byť použité konvenčné zbrane a prostriedky obsahujúce chemické, biologické a rádioaktívne látky a materiály. Priestor postihnutý účinkami teroristického útoku je charakterizovaný:

- usmrtením, zranením a ohrozením veľkého počtu osôb,
- kontaminovaním ovzdušia, vody, potravín a terénu,
- vznikom paniky postihnutého i nepostihnutého obyvateľstva,
- vznikom značných materiálnych škôd a strát a pod.

Sekundárne krízové situácie

Medzi sekundárne krízové situácie, ktoré vyvolávajú prírodné alebo ľudské faktory zaraďujeme chaos, epidémiu, hladomor a migráciu obyvateľstva.

Na svete je množstvo závažných a smrtiacich chorôb, medzi ktoré zaraďujeme choleru, lepru, maláriu ale aj chrípku. Tieto choroby spôsobujú epidémie, ktoré trvali v minulosti roky a mali na svedomí množstvo úmrtí. Aktuálne množstvo ľudí umiera na rôzne infekcie, najmä na zápaly pľúc, osýpky, čierny kašeľ a podobne. Taktiež sem radíme HIV a AIDS.

Z celosvetového hľadiska je dôležité odstraňovanie hladu a chudoby na svete. FAO – teda organizácia pre potraviny a poľnohospodárstvo, ktorá má cieľ zabezpečiť dostatok potravín a pitnej vody pre obyvateľov najmä rozvojových krajín, prijala v roku 1996 spolu s OSN plán, ktorého úlohou je znižovanie počtu podvýživných a hladujúcich osôb na svete. Do konca roka 2015 bol počet týchto osôb z roku 1996 znížený na polovicu.

Vývoj vzniku krízových situácií vyvolaných mimoriadnymi udalosťami v SR

Aj Slovensko trápia krízové situácie, vyvolané mimoriadnymi udalosťami. V roku 2022 Slovensko trápili povodne, privalové dažde, nedostatok pitnej vody, zosuvy pôdy, požiare, úniky nebezpečných látok. Taktiež sem môžeme zaradiť aj veterné smršte, poplašné správy. Tie opakovane viedli k vyhláseniu mimoriadnych udalostí vo viacerých krajoch na Slovensku. Najviac boli postihnuté oblasti Žilinského a Prešovského kraja. V roku 2022 bolo zaznamenaných 222 mimoriadnych udalostí, v roku 2021 až 400. Najčastejším dôvodom vyhlásenia mimoriadnej situácie v roku 2022 boli snehové kalamity, nedostatok pitnej vody, požiar, havarijný stav mosta, zosuv pôdy, veterná smršť a úniky nebezpečnej látky.

Záver

Výskyt krízových javov je v dnešnej dobe veľmi častý. Môžu sa vyskytovať so stúpajúcou silou aj intenzitou. Všetky tieto javy vznikajú buď vinou prírody, človeka alebo techniky. Krízové javy si nevyberajú ani čas, ani miesto, kde vzniknú. Sú veľmi ťažko predvídateľne, avšak, keď je obec, mesto alebo vyšší územný celok pripravený na krízový jav, nezabráni to síce jeho vzniku ale pomôže mu to pri jeho prekonávaní.

Výsledkom tejto práce je zhodnotenie stavu preventívnych opatrení pri riešení krízových javov v meste Senec a v Bratislavskom samosprávnom kraji a ich vzájomná spolupráca.

Teoretická časť práce bola zameraná predovšetkým na vymedzenie základných pojmov ako je krízový manažment vo verejnej spárve, klasifikáciu krízových situácií, vývoj vzniku krízových situácií na Slovensku, civilnú ochranu a bezpečnosť a organizáciu a úlohy krízového manažmentu obce a VÚC. Celá kapitola hovorí o teoretických poznatkoch z danej oblasti. Táto časť práce zahŕňa kompetencie jednotlivých orgánov štátnej správy pri riadení krízových situácií. VÚC má vo svojich kompetenciách zabezpečiť vykonávanie záchranných prác pri vyhlásení zimnej kalamity, pri povodniach, zosuvoch pôdy, požiaroch, zemetraseniach, pri evakuácii obyvateľstva a v ďalších prípadoch podľa rozhodnutia predsedu komisie. Pred vznikom mimoriadnej situácie by mal krízový štáb najmä sledovať možné zdroje vzniku mimoriadnych udalostí, ktoré by mohli ohroziť životy, zdravie a majetok občanov. Ďalej by mala VÚC zvyšovať povedomie o odolnosti voči mimoriadnym udalostiam, sledovať stav monitorovania územia a špeciálneho prieskumu cestou odboru civilnej ochrany a krízového riadenia vyššieho územného celku, sledovať stav informovanosti obyvateľov o zdrojoch, účinkoch a možných následkoch mimoriadnych udalostí, zabezpečovať pripravenosť zariadení civilnej obrany obyvateľstva prípadne vytvorených jednotiek civilnej obrany na vykonávanie záchranných prác, vyhodnocovať informácie získané od Odboru civilnej ochrany a krízového riadenia. Už pri samotnom vzniku a po vzniku situácie by mala VÚC sledovať, koordinovať a hodnotiť činnosť síl a prostriedkov vykonávajúcich záchranné práce v priestore vzniku mimoriadnej udalosti, prijímať opatrenia na poskytnutie pomoci pri vykonávaní záchranných prác, ak na tieto práce nestačia subjektom ich vlastné sily a prostriedky, koordinovať opatrenia na ochranu obyvateľstva, materiálnych hodnôt v ohrozených priestoroch, vyhlasovať a odvoláva mimoriadnu situáciu na území. V kompetencii obcí je zriadiť krízový štáb a k nemu príslušnú dokumentáciu, ktorá obsahuje štatút krízového štábu, menovacie dekréty, zoznam členov krízového štábu, vykonávaciu a pomocnú dokumentáciu. Ďalej môže obec riadiť činnosť podnikateľov, právnických osôb a fyzických osôb pri civilnom núdzovom plánovaní, robiť opatrenia pre civilné núdzové opatrenia a mala by plniť všetky

úlohy, ktoré jej udáva vláda, krízový štáb, okresný úrad v sídle kraja. Taktiež by mala obec zhromažďovať informácie o počte osôb, ktoré sa v danej situácii na danom mieste nachádzajú. Obce by mali mať evidenciu, aké krízové udalosti môžu nastať a mať pripravený krízový aj evakuačný plán pri vzniku danej udalosti.

Preventívne opatrenia pri vzniku krízových udalostí v meste Senec a v Bratislavskom samosprávnom kraji sme zisťovali na základe dotazníka, ktorý bol podaný kompetentným respondentom pracujúcim na Mestskom úrade mesta Senec a na Úrade Bratislavského samosprávneho kraja. Respondenti nám odpovedali na 25 otázok, ktorými sme sa snažili dospieť k odpovediam na hypotézy, ktoré sme si stanovili v 2 časti tejto práce. V tretej časti práce uvádzame výsledky dotazníka, na ktorý nám respondenti odpovedali. Na základe tohto dotazníka sme v štvrtej časti práce vyhodnocovali jednotlivé hypotézy a navrhli odporúčania pre dané výsledky. Hypotéza 1 bola stanovená ako „Odborná pripravenosť členov krízových štábov nezodpovedá konkrétnym hrozbám vzniku krízových javov na území mesta či kraja“. Túto hypotézu sme vyhodnotili ako pravdivú, nakoľko si myslíme, že odborná pripravenosť členov krízového štábu nezodpovedá konkrétnym hrozbám vzniku krízových javov na území Slovenska. Hovorí o tom aj fakt, že aktuálny starosta mesta nám nevedel odpovedať na všetky otázky, týkajúce sa priamo krízových situácií. Aj keď mal teoretické znalosti o tom, ako krízovú situáciu riešiť, prakticky nám napríklad nevedel odpovedať, čo obsahuje dokument krízového riadenia alebo ako by doplnili zákon. To isté bolo aj v prípade Bratislavského samosprávneho kraja. Musíme však povedať, že aj keď nie sú osoby tak odborne pripravené, ako by sa očakávalo, aj mesto Senec aj Bratislavský samosprávny kraj sa snažia preventívne opatrenia aj opatrenia už počas krízovej situácie realizovať na takej úrovni, aby bola zabezpečená bezpečnosť obyvateľstva a majetku. Mesto Senec sa však snaží kompetentne riešiť situácie, o čom svedčí aj fakt častých povodní, pre zle vybudovanú kanalizáciu, ktorú už začali prerábať. V tejto oblasti sme navrhli, aby sa členovia krízového štábu lepšie oboznámili so zákonmi a taktiež aby bola upravená legislatíva krízového riadenia pre prípravu krízových štábov a vytýčenie kompetencií krízových manažérov.

Literatúra

Knižné zdroje:

- [1] ANTUŠÁK, E. 2009. *Krízový management: hrozby – krize – príležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, Česká republika, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.
- [2] BEDNÁRIK, J. 2010. *Krízový manažment*. 2010. Vydavateľ: Univerzita Sv. Cyrila a Metoda v Trnave. 64 s. ISBN 9788081051869.

- [3] BELAJOVÁ, A. a kol. 2014. *Kvalita a samospráva manažmentu na miestnej úrovni*. Wolters Kluwer. ISBN: 78-80-571-0382-0.
- [4] BLAŽEK, V. 2007. *Obrana a krízový manažment regiónu*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 1. vydanie. 144 s. ISBN 978-80-8054-428-7.
- [5] BUZALKA, J. – ROTH, R. 2008. *Analýza a monitoring zdrojov ohrozenia v civilnej ochrane*. Bratislava APZ, 2008, 105 s. ISBN 80–8054-372-0.
- [6] HAŠANOVÁ, J. 2011. *Správne právo*. Vydavateľstvo: VEDA. ISBN 9788022411769.
- [7] KAŇKOVÁ, J. – HON, Z. – NAVRÁTIL, L. 2009. Řízení rizik. In: *Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí 2. časť*. Žilinská univerzita v Žiline. 2009. s. 322. ISBN: 978-80-554-0015-00.
- [8] MATULČÍKOVÁ, M. – SRNA, O. 2002. *Krízový manažment*. Bratislava : EUBA, 2002. 325 s. ISBN 80-225-1595-7.
- [9] MAREŠ, M. 2013. *Krízový management*. Vydavateľstvo: Management press. s. 237. ISBN 9788086929927.
- [10] ROŽNÁK, P. – JUŘIČEK, L. 2014. *Bezpečnosť, hrozby a rizika v 21. storočí*. Vydavateľstvo Key publishing. s 324. ISBN 9788074182013.
- [11] REPKA, I. – UBREŽIOVÁ, I. 2002. *Manažment krízových situácií*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita. ISBN 80-8069-128-2.
- [12] REKTORÍK, J. a kol. 2004. *Krízový management ve verejnej správe*. Vydavateľstvo Ekopress. ISBN 8086119831.
- [13] ROUDNÝ, R. – LINHART, P. 2007. *Krízový management III. Teorie a praxe rizika*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 80-71924-8.
- [14] TURNER, T. – GELLES, G. 2003. *Threat Assessment a Risk Management Approach*. New York: The Haworth Press, 2003, ISBN 0-7890-1627-3.
- [15] TICHÝ, M. 2006. *Ovládání rizika*. Praha: C.H. BECK, 2006. ISBN 80-7179-415-5.
- [16] ŠIMÁK, L. 2004. *Krízový manažment vo verejnej správe*. Žilina: FŠI ŽU, 2004. 245 s. ISBN 80-88829-13-5.
- [17] ŠIMÁK, L. a kolektív. 2005. *Terminologický slovník krízového riadenia*. Žilina: EDIS, 2005. 43 s. ISBN 80-88829-75-5.
- [18] ŠIMÁK, L. 2015. *Krízový manažment vo verejnej správe*. Žilina: EDIS, 2015. 263 s. ISBN 978-80-554-1165-1.
- [19] ŠIMÁK, L. 2017. *Krízový manažment vo verejnej správe*. Vydavateľstvo EDIS. ISBN: 9788055411651.
- [20] ŠKULTÉTY, P. 2008. *Verejná správa a správne právo*. Vydavateľstvo VEDA. ISBN 9788022412032.
- [21] THE STUDY GUIDE. 2023. *Preparing the population for action in emergency situation*. s. 68.

- [22] VEBER, J. a kol. 2009. *Management. Základy, moderní manažerské přístupy, výkonnost a prosperita*. 2. aktualizované vyd. Praha: Management Press, 2009. 736 s. ISBN 978-80-7261-200-0.

Internetové zdroje:

- [23] FAO. 2023. [online]. Dostupné z: <https://www.fao.org/about/en/>.
- [24] MESTO SENEC. AKTUALITY. [online]. Dostupné z: <https://www.senec.sk/sk/aktualita/informacie-a-oporucania-ku-koronavirusu-covid19>.
- [25] MINV. MIMORIADNA SITUACIA COVID 19. 2021. <https://www.minv.sk/?platnost-mimoriadnej-situacie-v-suvistosti-covid-19-ouke>.
- [26] MINV. Mimoriadne udalosti 2022. 2022. [online]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=v-roku-2022-slovensko-celilo-222-mimoriadnym-udalostiam-mimoriadna-situacia-bola-vyhlasena-v-102-pripadoch>.
- [27] MŽP SR. 2023. Povodne – úvod. [online]. Dostupné z: <https://www.minzp.sk/voda/ochrana-pred-povodnamimi/>.
- [28] SMOLÍK, J. 2009. Úvod do studia medzinárodných vzťahů. [online]. Dostupné z: https://www.grada.sk/uvod-do-studia-mezinarodnich-vztahu-8118/?gclid=CjwKCAjw6poBhAYEiwAgg2PgrS6RXSN4rPMKXcDD54rzJWjGOLpAgHQ62SFoMFfLFIQTqbg1ZBCRoC_LMQAvD_BwE.
- [29] WALTER, L. F. – AZUL, M. – BRANDLI, L. – WALL, T. 2020. Sustainable Cities and Communities. [online]. Dostupné z: <https://sci-hub.se/downloads/2020-05-03/a6/10.1007@978-3-319-95717-3.pdf>.
- [30] ZMENY V ORGANIZÁCIÍ MIESTNEJ ŠTÁTNEJ SPRÁVY OD 1. 10. 2013. 2013. [online]. Dostupné na internete: <http://www.najpravo.sk/clanky/zmeny-v-organizacii-miestnej-statnej-spravy-od-1-10-2013.html>.

Zákony, vyhlášky a smernice dostupné na internete:

- [31] Zákon č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva. [online]. Bratislava: 1994 [13.08.2023]. Dostupné na internete: <https://zakony.judikaty.info/predpis/zakon-42/1994>.
- [32] Zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov. [online]. Bratislava: 2011 [13.09.2023]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/179/20110801.html>.
- [33] Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu. [online]. Bratislava: 2002 [13.09.2023]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-387>.

- [34] Zákon NR SR č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky. [13.09.2023]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-319>.
- [35] Zákon NR SR č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-227>.
- [36] Zákon NR SR č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-314>.
- [37] Zákon NR SR č. 444/2006 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/444/>.
- [38] Zákon NR SR č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.
- [39] Zákon NR SR č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/227/20160102.html>.
- [40] Smernica MV SR č. KMCO-191-33/CO-2008, ktorou sa upravujú podrobnosti o uplatňovaní náhrad výdavkov v súvislosti so záchrannými prácami. Dostupné na internete: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/202211/2021%20Aktu%C3%A1lne%20ot%C3%A1zky%20-%209.%20ro%C4%8Dn%C3%ADk_E.pdf.
- [41] Vyhláška MV SR 599/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výdavkoch na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu v znení neskorších predpisov.
- [42] Vyhláška MV SR č. 523/2006 Z.z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2006-599>.
- [43] MV SR. Smernica č. 14, ktorá upravuje podrobnosti o vnútornej organizácii okresného úradu. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/verejna_sprava/statna_sprava_ou_legislativa/smernica_14_2018.pdf.

Esej rigorózneho práca na tému:

Ekonomická efektívnosť ako determinant úspešnosti podnikateľského subjektu

Economic efficiency as a determinant of the success of a business entity

Mgr. Viktória RYBÁROVÁ*

Abstract

The main goal of the doctoral thesis was to evaluate the economy using exact methods and determine its impact on the economic results of the selected business entity. The doctoral thesis consists of four chapters. The first chapter mainly concerns theoretical concepts that are related to the given topic. The second and third chapters are devoted to the complex characteristics of the selected production company, where we focused on the analysis of the business environment of the company and on the financial analysis using ex-post and ex-ante methods. The last, final chapter provides a summary of the results of the financial analysis, where we used the methods to compare, evaluate and determine the prediction of the future development of the company under investigation.

Keywords: *economic efficiency, financial analysis, ex post financial analysis, ex ante financial analysis, financial health*

Úvod

Podnikateľský svet je dynamický a neustále sa meniaci. Ekonomická efektívnosť je preto jedným z kľúčových ukazovateľov, ktorý určuje úspešnosť a prosperitu každého podniku. Úspech podnikateľského subjektu môže byť definovaný rôznymi spôsobmi a úspech môže vyzeráť pre každý podnik inak, preto je dôležité pochopiť vlastnú definíciu úspechu. Pre niekoho to môže byť finančná stabilita, rast podniku, spokojnosť zamestnancov a zákazníkov alebo vhodná pozícia na trhu. Ekonomická efektívnosť je základným kritériom pri hodnotení výkonu podniku a môže byť určená ako pomer výstupov ku vstupom. Každý podnik

* Mgr. Viktória Rybárová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: rybarovaviktoria@gmail.com

pôsobiaci na trhu chce byť vo svojej oblasti podnikania úspešný, prosperujúci, užitočný a chce dosahovať čo najvyšší zisk. Efektívnosť podniku samozrejme nezáleží len od dosahovaných ziskov, ale efektívnosť ovplyvňuje s určitosťou viacero iných faktorov, ako napríklad podnikateľské prostredie, správne nastavené podnikové ciele, vedenie podniku, zamestnanci, správne hospodárenie, spokojnosť zákazníkov či inovatívnosť podniku. Hlavným cieľom eseje k rigorózne práci bude priblížiť čitateľovi možnosti a spôsoby, ako môže byť ekonomická efektívnosť podniku zadefinovaná.

Ekonomická efektívnosť

Efektívnosť vyjadruje pomer vstupov a výstupov podniku. Efektívnosť môžeme merať aj jednotlivo ako efektívnosť výroby, investícií, využívania materiálu alebo efektívnosť ľudských zdrojov. Pre podnik je však podstatná celková efektívnosť, teda ekonomická efektívnosť, ktorú môžeme definovať ako hodnotu, ktorá vypovedá o vzťahu medzi vynaloženými prostriedkami podniku a ich ekonomickými účinkami. Ekonomická efektívnosť vyjadruje hodnotu vstupov a výstupov podniku.

Efektívnosť podniku môžeme charakterizovať ako jeden z kľúčových kritérií hodnotenia výsledkov a činnosti podniku. Efektívnosť podniku vyjadruje mieru, v akej dochádza k splneniu stanovených podnikových cieľov a v akej sa vytvárajú podmienky na ich plnenie aj do budúcnosti.

Efektívnosť podniku závisí od premeny vstupov (*nákladov*) na výstupy (*zisk, tržby*). Mierkou úspešnosti či neúspešnosti podniku je výsledok hospodárenia a teda zisk alebo strata. Ekonomická efektívnosť podniku odzrkadľuje mieru jeho hospodárenia, výkonnosti a fungovania na trhu. Efektívnosť podniku môžeme zhodnotiť aj na základe finančnej analýzy, ktorou vieme posúdiť, či je podnik dostatočne stabilný, likvidný, solventný a konkurencieschopný.

Hodnotenie ekonomickej efektívnosti

Hodnotenie ekonomickej efektívnosti vyjadruje mieru, ako efektívne podnik využíva svoje zdroje na dosiahnutie stanovených cieľov. Pre úspešnosť a ziskovosť podniku je podstatné, aby podnikateľ alebo manažér dobre poznal finančnú situáciu a finančné údaje vo svojom podniku. Schopnosť porozumieť financiám a správne s nimi zaobchádzať je dôležitou súčasťou úspešnej podnikateľskej činnosti.

Z nášho pohľadu je veľmi účinný nástroj na meranie ekonomickej efektívnosti podniku práve finančná analýza. Prostredníctvom finančnej analýzy vieme zistiť zdravie podniku, jeho stabilitu, likviditu a solventnosť. Údaje z finančnej

analýzy môžu pomôcť podnikateľovi pri jeho ďalšom rozhodovaní a investovaní ale na druhej strane môže napomôcť aj externým skupinám ako sú investori, banky či obchodní partneri.

Hlavným účelom finančnej analýzy je komplexné zhodnotenie finančnej situácie v podniku. Prostredníctvom finančnej analýzy môžeme odhaliť, či je podnik dostatočne ziskový, či efektívne využíva svoje aktíva, či je schopný včas splácať svoje záväzky, či má vhodnú kapitálovú štruktúru a množstvo ďalších skutočností, ktoré sú potrebné pre správne fungovanie podniku.

Finančná analýza je metóda, ktorá umožňuje získať predstavu o finančnom zdraví podniku. Predstavuje súbor metód a postupov zameraných na analýzu finančnej situácie v podniku. Analýza skúma minulosť, súčasnosť a budúcnosť, čím prináša informácie o výkonnosti podniku o potenciálnych rizikách, ktoré vyplývajú z jeho fungovania. Finančná analýza je súčasťou finančného riadenia, slúži ako zdroj pre rozhodovanie a pre tvorbu ďalších cieľov v podniku, poskytuje informácie o hospodárení podniku. Hlavným cieľom a úlohou finančnej analýzy je: identifikácia a spoznanie finančného zdravia podniku, sledovanie, kontrola a analýza hospodárskej činnosti, analýza vývoja podniku, zabránenie úpadku podniku, rast platobnej schopnosti, trvalo udržateľný rast hodnoty podniku, zvýšenie cash flow, maximalizácia zisku, rozšírenie podniku na nový trh, investovanie, predaj podniku, poskytnutie informácií pre ďalšie rozhodovanie a plánovanie, zistenie slabých stránok podniku.

Finančná analýza poskytuje dôležité finančné údaje o podniku, ktoré sú objektom záujmu viacerých subjektov. Výsledky z finančnej analýzy sú rozhodujúce informácie pre podnikateľa a teda pre vedenie podniku a manažment ale aj pre iné subjekty, ktoré tvoria externé prostredie podniku. Medzi používateľov finančnej analýzy patria:

- interní používatelia – manažment podniku, vlastníci podniku
- externí používatelia – banky, obchodní partneri, investori, odberatelia, konkurenčné podniky, zamestnanci, štátne orgány, verejnosť a regionálne orgány.

Spracovanie finančnej analýzy si vyžaduje zozbieranie množstva údajov pre dosiahnutie kvalitných a vypovedacích výsledkov o finančnej situácii v danom analyzovanom podniku. Medzi najpoužívanejší a ihneď dostupný zdroj informácií pre spracovanie finančnej analýzy patrí jednoznačne účtovníctvo daného podniku.

Údaje, z ktorých môžeme vychádzať pri tvorbe finančnej analýzy delíme na:

- *finančné údaje* – účtovná závierka, výkaz ziskov a strát, súvaha, cash-flow, prílohy účtovnej závierky, výročná správa podniku, prospekty cenných papierov, vnútropodnikové účtovné výkazy, manažérske účtovné doklady, výkaz o zmenách vlastného kapitálu, údaje mzdových predpisov, štatistické databázy,

- *nefinančné údaje* – obchodný register, vnútorné smernice, zákony, súdne rozhodnutia, politické, vedecké správy, vnútorné zmeny podniku (personálne zmeny), informácie o konkurenčných podnikoch.

Zdroje informácií pre tvorbu finančnej analýzy rozdeľujeme nasledovne:

- *externé zdroje* – informácie z mimopodnikových, verejných zdrojov (štatistiky, legislatívne normy, prognózy, normatívy, obchodný register a iné),
- *interné zdroje* – všetky vnútro podnikové informácie (účtovníctvo, neúčtovné evidencie, personálna agenda, majetok, výroba, rozpočet, podnikové kalkulácie, výročná správa a podobne).

Finančnú situáciu v podniku môžeme analyzovať rôznymi metódami. Vhodne a správne vypracovaná finančná analýza slúži ako podklad pre ďalšie finančné riadenie, rozhodovanie, tvorbu cieľov, vízií, investovanie a rast podniku. Preto je dôležité vybrať si pre vypracovanie finančnej analýzy adekvátnu metódu a postup.

Za základnú a jednoduchú metódu analýzy podniku považujeme fundamentálnu analýzu, ktorá sa zameriava na kvalitatívne informácie o podniku a jej základ je založený na empirických a teoretických skúsenostiach analytika. Tento druh analýzy využíva analýzu hodnoty zákazníka, Hofferovu maticu, SWOT analýzu, PEST analýzu, BCG maticu alebo portfóliovú analýzu. Výsledkom fundamentálnej analýzy je hlavne charakteristika trhu, podnikateľského prostredia, identifikácia silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb pre podnik, analýza rastového potenciálu, identifikácia konkurencieschopnosti a konkurenčnej výhody.

Zložitejšou metódou finančnej analýzy podniku je technická metóda, ktorá predstavuje kvantitatívne spracovanie ekonomických údajov podniku s použitím matematických, matematicko-štatistických a algoritmických metód. Je podstatné, aby zvolená metóda pre uskutočnenie finančnej analýzy bola vo väzbe s cieľmi podniku a zodpovedala stanovenému cieľu. Technickú metódu finančnej analýzy rozdeľujeme na elementárnu alebo teda základnú metódu a modernú inak nazývanú aj vyššiu metódu.

Medzi elementárne metódy finančnej analýzy zaraďujeme:

- analýza absolútnych ukazovateľov – ide o analýzu majetkovej a finančnej štruktúry podniku, ktorá sa delí na horizontálnu a vertikálnu analýzu,
- analýza tokových ukazovateľov – týka sa najmä analýzy nákladov, výnosov, zisku a cash flow,
- analýza rozdielových ukazovateľov – sa orientuje predovšetkým na likviditu podniku, kde hlavným ukazovateľom je čistý pracovný kapitál,
- analýza pomerových ukazovateľov – sa zaoberá analýzou ukazovateľov ako je likvidita, rentabilita, aktivita, produktivita, zadlženosť, cash flow,
- analýza sústav ukazovateľov – zaraďujeme sem pyramídové rozklady a Du Pontov rozklad.

K moderným metódam finančnej analýzy patria:

- matematicko-štatistické metódy – analýza rozptylu, regresná a korelačná analýza, štatistické testy, empirické distribučné funkcie, bodové a intervalové odhady, faktorová analýza, zhluková analýza, diskriminačná analýza, robustné metódy,
- neštatistické metódy – expertné systémy, metóda založená na teórii matných množín, metóda založená na alternatívnej teórii množín, metódy formálnej matematickej logiky, metóda fraktálnej geometrie, neurónové siete, metóda založená na gnostickej teórii neurčitých dát.

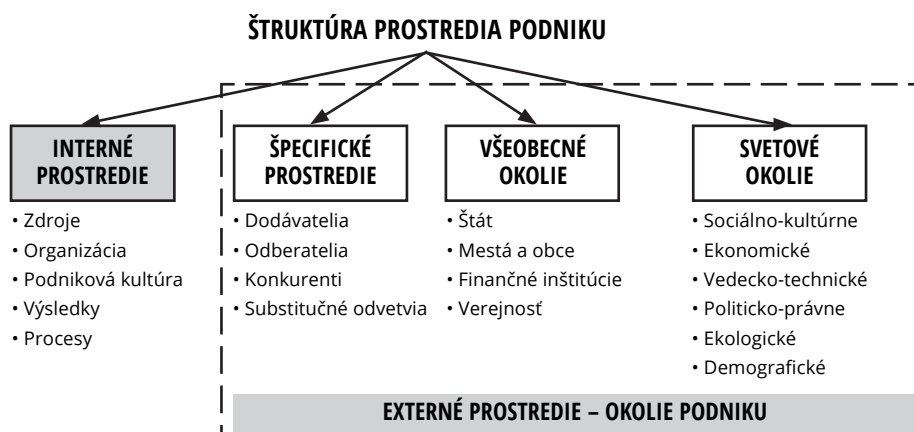
Faktory ovplyvňujúce ekonomickú efektívnosť

Úspech podniku neurčuje len zisk podniku ale omnoho viacej faktorov. Každý podnik je súčasťou určitého prostredia a toto prostredie nazývame podnikateľským prostredím. Na podnik počas jeho činnosti pôsobia rôznorodé faktory, ktoré môžu mať výrazný pozitívny ale aj negatívny vplyv na jeho prevádzku. Podnikateľským prostredím chápeme všetko, čo obklopuje a ovplyvňuje podnik. Ak chce byť podnik na trhu úspešný a ekonomicky efektívny je potrebné, aby podnikateľ alebo manažér pozoroval, aké faktory majú vplyv na rozvoj a činnosť jeho podniku. Keď vedia, aké faktory ovplyvňujú organizáciu v jej vnútri alebo mimo nej, môžu vytvoriť vhodné stratégie na zvládnutie akejkoľvek nepredvídanej situácie. Podnikateľské prostredie má podľa nášho názoru výrazný vplyv na ekonomickú efektívnosť podniku, úspech podniku, víziu a stratégiu rozvoja. Práve preto považujeme analýzu a monitorovanie vonkajšieho a vnútorného prostredia za jednu z najdôležitejších nástrojov pre správne fungovanie podniku.

Podnikateľské prostredie môžeme charakterizovať ako súhrn prvkov prostredia, s ktorými je daný podnik vo vzájomnej väzbe. Podnikateľské prostredie rozdeľujeme:

- Interné prostredie podniku – predstavuje prvky a vzťahy vo vnútri podniku,
- Externé prostredie podniku – predstavuje súhrn všetkých vonkajších prvkov a väzieb ovplyvňujúcich podnik.

Obr. 1 Štruktúra prostredia podniku



Zdroj: KÁDAROVÁ, J. – JANEKOVÁ, J. 2019. *Riadenie a ekonomika podnikov*. s. 15

Vyššie uvedený Obr. 1 Štruktúra prostredia podniku nám bližšie znázorňuje členenie podnikateľského prostredia na interné prostredie a externé prostredie podniku, ktoré ešte delíme na špecifické, všeobecné a svetové okolie podniku.

Ďalším z faktorov, ktoré môžu mať vplyv na ekonomickú efektívnosť sú podnikové ciele. Otázkou je, prečo sú podnikové ciele také dôležité? Stanovenie podnikových cieľov je podľa nášho názoru osvedčenou metódou pre úspešnosť podnikania. Práve ciele pomáhajú viesť podniky správnym smerom a motivujú podnikateľov stanovené ciele aj dosiahnuť a tým vyniknúť na trhu a predbehnúť konkurenciu. V súčasnosti je trh presýtený množstvom podnikov a ne jeden z podnikateľov sa musí obracať, aby ten jeho na trhu vynikol a prosperoval. Aj z tohto dôvodu si podnikatelia zadávajú ciele, plány a stratégiu ako byť na trhu prosperujúci, uspokojíť vlastné potreby a aj potreby zákazníka. Každý z podnikateľov by si mal určiť ciele, ktoré chce okrem zisku v podnikaní docieľiť alebo čo chce v podnikaní zlepšiť. Vytvorenie si cieľov alebo vízií a plánov do budúcnosti môže priniesť množstvo výhod v podnikaní. Úspech či neúspech podniku závisí okrem množstva faktorov a neustále meniacim sa podnikateľským prostredím aj od nastavenia podnikateľských cieľov. Správne stanovené a nastavené ciele podniku môžu mať podstatný vplyv na ekonomickú efektívnosť podniku. Stanovenie podnikových cieľov a ich dosiahnutie napomáha podniku k jeho rastu, rozšíreniu a udržaniu sa na trhu. Cieľ vieme zdefinovať ako budúci stav, ktorý chce podnik dosiahnuť. Cieľ predstavuje záväzok a vypovedá o zámeroch, pozíciách akými chce podnik zaujať a o výsledkoch, ktoré chce dosiahnuť.

Záver

Úspech podniku je hlavným ukazovateľom jeho prosperity, ziskovosti a rastu. Nie je to ale len o zisku, ale aj o hodnote, ktorú podnik prináša svojim zákazníkom, zamestnancom a spoločnosti ako celku. V dnešnom svete rýchlo sa meniaceho podnikateľského prostredia je úspešnosť podniku ovplyvňovaná mnohými faktormi. Súčasnosť nám prináša množstvo hrozieb z vonkajšieho ale aj vnútorného podnikateľského prostredia, ktoré môžu činnosť podniku narušiť, preto pokladáme analýzu a monitoring podnikateľského prostredia za jednu z najdôležitejších nástrojov pre správne fungovanie podniku. Úspešný podnik je ten, ktorý je schopný generovať zisk, zabezpečiť udržateľný rast a dosiahnuť strategické ciele. Účinným a čoraz častejšie využívaným nástrojom na meranie ekonomickej efektívnosti je finančná analýza, prostredníctvom ktorej vieme zistiť súčasné finančné zdravie podniku a vieme zistiť aj predikciu finančného zdravia do budúcnosti. Esej k rigoróznemu práci nám v krátkosti priblížila definície ekonomickej efektívnosti podniku, faktory, ktoré ju môžu ovplyvniť a taktiež spôsoby hodnotenia a merania ekonomickej efektívnosti podnikov. Na záver len dodáme, že podnikanie je s určitou ťažkosťou ale za to obohacujúca cesta plná vzostupov a pádov, kde je len na podnikateľovi ako sa popasuje s nečakanými situáciami v podnikaní.

Literatúra

- [1] GRÜNWARD, R. – HOLEČKOVÁ, J. 2004. *Finanční analýza a plánování podniku*. 2. vyd. Praha: VŠE Oeconomica, 2004. 180 s. ISBN 80-245-0684-X.
- [2] JENČOVÁ, S. 2016. *Finančno-ekonomická analýza podnikateľských subjektov*. 3. vyd. Prešov: BookMan, 2016. 278 s. ISBN 978-80-8165-162-5.
- [3] KÁDAROVÁ, J. – JANEKOVÁ, J. 2019. *Riadenie a ekonomika podnikov – Podnikateľské prostredie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2019. 252 s. ISBN 978-80-248-4252-3.
- [4] KNÁPKOVÁ, A. – PAVELKOVÁ, D. – ŠTEKER, K. 2013. *Finanční analýza – Komplexní průvodce s příklady*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 240 s. ISBN 978-80-247-4456-8.
- [5] KOTULIČ, R. – KIRÁLY, P. – RAJČÁNIOVÁ, M. 2018. *Finančná analýza podniku*. 3. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 232 s. ISBN 978-80-8168-889-1.
- [6] KUBÍČKOVÁ, D. – JINDŘICHOVSKÁ, I. 2015. *Finanční analýza a hodnocení výkonnosti firmy*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2015. 368 s. ISBN 978-80-7400-538-1.
- [7] MAJDÚCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2014. *Podnik a podnikanie*. 2. vyd. Bratislava: Sprint 2, 2014. 215 s. ISBN 978-80-89710-04-1.

- [8] MAJDÚCHOVÁ, H. a kol. 2020. *Podnikové hospodárstvo*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020. 424 s. ISBN 978-80-571-0272-4.
- [9] NÝVLTOVÁ, R. – MARINIČ, P. 2010. *Finanční řízení podniku*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 204. s. ISBN 978-80-247-3158-2.
- [10] PAPULA, J. – PAPULOVÁ, Z. 2009. *Strategický manažment – Teoretické východiská alebo jadro vedomostí*. Bratislava: Kartptint, 2009. 141 s. ISBN 80-88870-78-4.
- [11] RAJČÁNIOVÁ, M. 2007. *Návody na cvičenia z podnikového hospodárstva*. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita vo Vydavateľstve SPU, 2007. 78 s. ISBN 978-80-8069-852-2.
- [12] RŮČKOVÁ, P. 2015. *Finanční analýza*. 5.vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. 160 s. ISBN 978-80-247-5534-2.
- [13] TUMPACH, M. a kol. 2008. *Manažérske a nákladové účtovníctvo*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2008. 252 s, ISBN 978-80-8078-186-2.

Esej rigoróznejskej práce na tému:

Bytová politika v SR a jej vplyv na migráciu za prácou do vzdialených regiónov

Housing Policy in the Slovak Republic and its Impact on Migration for Work to Remote Regions

*Mgr. Lucia ŠIMIÁK**

Abstract

The thesis aims to provide a comprehensive view of the housing policy in Slovakia and its impact on migration for work to distant regions. The thesis characterizes the essence and meaning of housing policy as a part of economic policy and describes the subjects, goals, and types of housing policy. In connection with housing policy instruments, it describes the support of supply and demand in rental housing and the building savings system. Subsequently, it discusses migration for work as a factor affecting housing development. The thesis analyzes the situation in the area of housing for individual types of households, the situation in the area of financing real estate for housing, presents the calculation of the housing availability index and analyzes the impact of selected factors on real estate prices, on the demand side. The research is based on quantitative research methodology and is aimed at assessing the impact of housing policy on labor migration to remote regions. Conclusions and model solutions are formulated based on the housing policy analysis results and the questionnaire survey results.

Keywords: *housing policy, migration, migration for work, rental housing policy*

Úvod

Na zabezpečenie dostupnosti bývania slúži štátu bytová politika, ktorú si každá krajina vytvára sama. Neexistuje žiadny konkrétny model, na základe ktorého by sa dala zhotovovať bytová politika v jednotlivých štátoch. Mnohé štáty vytvárajú štátne bytové koncepcie bývania, vrátane Slovenska.

* Mgr. Lucia Šimiak, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: lucia.hudakova19@gmail.com

Zámery bytovej politiky sú definované v koncepcii štátnej bytovej politiky, ktorej dlhodobým cieľom je zvyšovanie celkovej úrovne bývania a zabezpečenie stabilného trhového prostredia, aby si domácnosti zabezpečili bývanie podľa ich príjmovej situácie. Na splnenie tohto cieľa využíva štát nástroje systému podpory bývania. Tie možno rozdeliť na dve formy, a to priamu a nepriamu podporu štátu. Medzi priamu podporu štátu zaradujeme dotácie a zvýhodnenia úverov prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB) a do nepriamej podpory štátu patrí podpora v oblasti hypotekárneho financovania a štátna prémie k stavebnému sporeniu.

Bytovú politiku Slovenska sme si ako tému rigorózneho práce vybrali z dôvodu aktuálnosti tejto problematiky v našej spoločnosti. Napriek zmenám, ktoré sa za uplynulé dve desaťročia postupne realizovali, bytová otázka na Slovensku zďaleka nie je uspokojivá, a to najmä v súvislosti s nedostupným nájomným bývaním. Práve nájomné bývanie sa totiž považuje za jeden z nástrojov, ktorým je možné dosiahnuť zvýšenie migrácie za prácou do vzdialených regiónov SR, kde existuje potenciál zamestnať sa.

Bytová politika v SR

Rok 1989 bol v oblasti bytovej politiky na Slovensku zlomový. Do roku 1989 môžeme hovoriť o lacnom bývaní, keďže ako bolo vyššie spomenuté, komunálne, družstevné a podnikové byty boli síce podobné ako nájomné byty, do nákladov nájomného sa však vtedy nepremietli skutočné náklady na bývanie, čiže nájomné bolo značne nižšie. No v tomto roku prišla zmena aj vo výstavbe nových bytov a prišiel útlm výstavby. Kým sa v 80. rokoch 20. storočia postavilo v priemere viac ako 20 tisíc bytov, v roku 1990 klesol tento počet na polovicu a v roku 1995 to bolo len okolo 6000 bytov.

V Slovenskej republike sa od roku 1990 pod vplyvom spoločenských zmien menil aj charakter a úloha bytovej politiky. Výstavbu bytov v bytových domoch do roku 1989 financoval štát a realizovala sa formou hromadnej výstavby bytov. Od roku 1992 sa postupne prehodnotil systém financovania bytovej výstavby a začal sa odpredaj bytov do osobného vlastníctva. Rozvoj stavebného sporenia a reformy v nájomnom pokračovali. V týchto rokoch tiež pozastavili štátne príspevky na družstevnú a individuálnu výstavbu. V roku 1993 bol v NR SR prijatý zákon, ktorým sa štátne byty previedli na samosprávy a schválený bol Koncept štátnej bytovej politiky, v ktorom boli zadefinované problémy spojené s bývaním a bytovou politikou. Zmena ponímania bytovej politiky sa prejavila na samotnej bytovej výstavbe a počet začatých bytov klesal. V roku 1994 sa na Slovensku začalo stavať najmenej, len 3 809 bytov. Následne sa v roku 1995 dokončilo len 6 157 bytov. V rokoch 1996-1997 sa bytová výstavba veľmi mierne oživila. Oživenie bytovej výstavby

v rozhodujúcej miere podmienili postupne prijaté a legislatívne upravené podporné ekonomické nástroje zo strany štátu, a to najmä zavedenie podpory prostredníctvom stavebného sporenia, úverov poskytovaných na uspokojovanie potreby bývať zo Štátneho fondu rozvoja bývania. Po roku 1998 a nástupe reformnej vlády sa dôsledky snahy o stabilizáciu ekonomiky prejavili aj v odvetví stavebníctva, a to okrem iného aj v poklese počtu začatých a dokončených bytov.

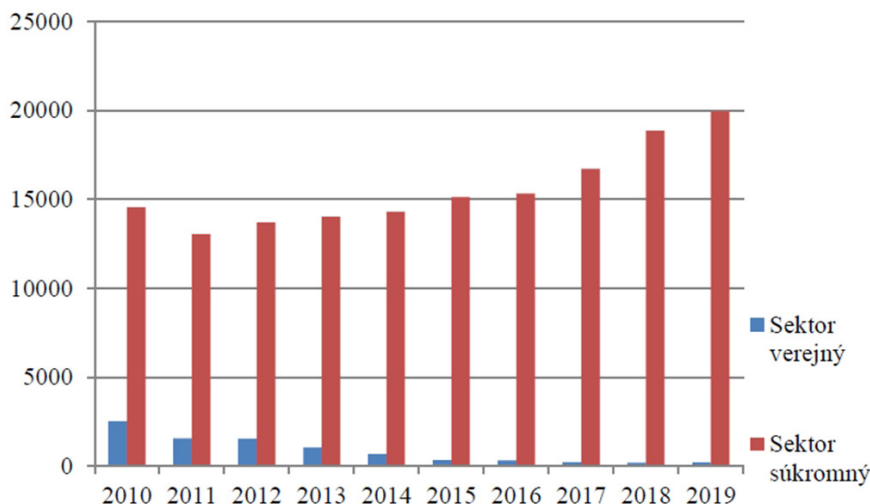
Celková dostupnosť bývania je v súčasnosti daná rozsahom disponibilného, teritoriálneho vhodne rozmiestneného bytového fondu na strane jednej a bytovými potrebami vyplývajúcimi z demografickej situácie na strane druhej. Dostupnosť je podmienená predovšetkým využitím existujúceho bytového fondu vrátane starostlivosti o ňu a zodpovedajúcej úrovni bytovej výstavby, ktorej rozsah je ovplyvňovaný mimo iné vhodnou pozemkovou politikou a územnou pripravenosťou. Efektívne využitie existujúceho bytového fondu je podmienené určitou mierou súladu medzi rozmiestnením bytového fondu a ponukou pracovných miest. Celková dostupnosť bývania, meraná počtom bytov určených na trvalé užívanie na 1000 obyvateľov, je v SR uspokojivá. Táto dostupnosť je však v skutočnosti znižovaná neefektívnym využitím existujúceho bytového fondu, ktorý je dôsledkom pretrvávajúcich nielen cenových deformácií a disproporcií medzi trhom bývania a trhom práce.

Štát má pri tvorbe bytovej politiky možnosť sa rozhodnúť, či bude podporovať investorov alebo sa rozhodne zamerať na podporu spotrebiteľov. Najviac je však rozšírená bytová politika, ktorá využíva nástroje na podporu oboch skupín, ako investorov, tak aj spotrebiteľov. Medzi nástroje ponukovej stratégie patria: výstavba bytov pre nízko a stredne príjmové skupiny obyvateľstva, podpora súkromných (ziskových, neziskových) investorov. K nástrojom dopytovej stratégie sa najčastejšie radia príspevky na bývanie, daňové úľavy a podpora stavebného sporenia (prostredníctvom štátneho príspevku a podpora dlhodobých hypotekárnych úverov).

Zvláštnu kategóriu bytovej politiky tvorí kategória nájomného bývania. Jedná sa o nehnuteľnosť vo vlastníctve inej osoby, ako je rezident alebo právnická osoba a za ktorú rezident vypláca majiteľovi mesačné nájomné. Podstatou nájomného bývania je, že osoba užívajúca byt nie je jeho vlastníkom a taktiež nie je zodpovedná za správu domu a jeho spoločných častí. Tento vzťah je z právneho hľadiska riešený nájomnou zmluvou. V rámci bytovej politiky neexistuje žiadny model, ktorý by predstavoval optimálnu možnosť. Určitá úroveň medzinárodného porovnávania má svoj zmysel pre orientáciu a možnú inšpiráciu, ale nič nefunguje rovnako v rôznych kontextoch, ale aj časoch. Bytová politika reaguje na rýchle zmeny v rámci vývoja spoločnosti a trhu, ktoré nie sú prenosné v čase ani priestore.

Kľúčovými faktormi ovplyvňujúcimi bytovú politiku sú predovšetkým demografické faktory. Jedným z podstatných faktov, ktorý ovplyvňuje rozvoj bývania, je aj migrácia za prácou, t. j. pracovná migrácia.

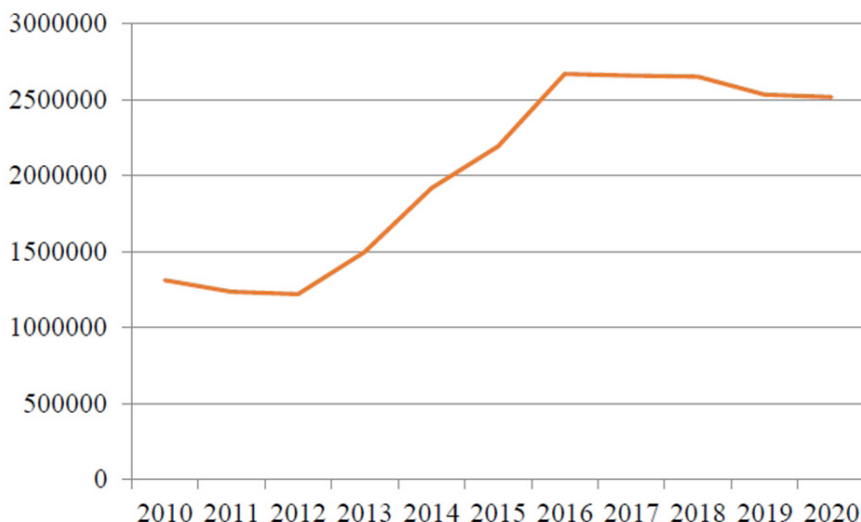
Obrázok 1 Počet dokončených bytov v SR podľa sektorov



Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ŠÚ SR

Z Obr. 1 vyplýva, že na Slovensku počas obdobia rokov 2010 – 2019 predstavoval počet dokončených bytov vo súkromnom vlastníctve väčšinovú prevahu nad sektorom verejným. Vývoj v rámci verejného sektora má v období pribúdajúcich rokov klesajúcu tendenciu, naopak vývoj v sektore verejnom zaznamenával nárast. V roku 2019 bol počet dokončených bytov vo verejnom vlastníctve 205 a v súkromnom 19 966 bytov, kým v roku to bolo 2 519 dokončených bytov vo verejnom vlastníctve a 14 557 bytov v súkromnom vlastníctve. To znamená, že počet dokončených bytov vo verejnom vlastníctve v roku 2019 poklesol o 8,13 % oproti roku 2010. Naproti tomu, počet dokončených bytov v súkromnom vlastníctve v roku 2019 vzrástol o 37,16 % oproti roku 2010. Z toho možno vyvodíť záver, že na Slovensku je väčšina bytov práve v súkromnom vlastníctve. Zároveň minimum obyvateľov býva v nájomných bytoch, ktoré nie sú v centre pozornosti súčasnej bytovej politiky.

Obrázok 2 Vývoj objemu poskytnutých hypotekárnych úverov (€) v SR



Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z NBS

Väčšina obyvateľov financuje kúpu nehnuteľnosti hypotekárnym financovaním. Na Obr. 2 sú uvedené len úvery na bývanie poskytnuté sektoru obyvateľstva. Ide len o účelové úvery, nezávisle od zabezpečenia nehnuteľnosti. Z obrázku vyplýva, že v roku 2020 bol objem poskytovaných hypotekárnych úverov približne dvojnásobný oproti základnému roku 2010. V súčasnosti však môžeme zaznamenávať mierny pokles poskytovaných hypotekárnych úverov, bude pravdepodobne pokračovať.

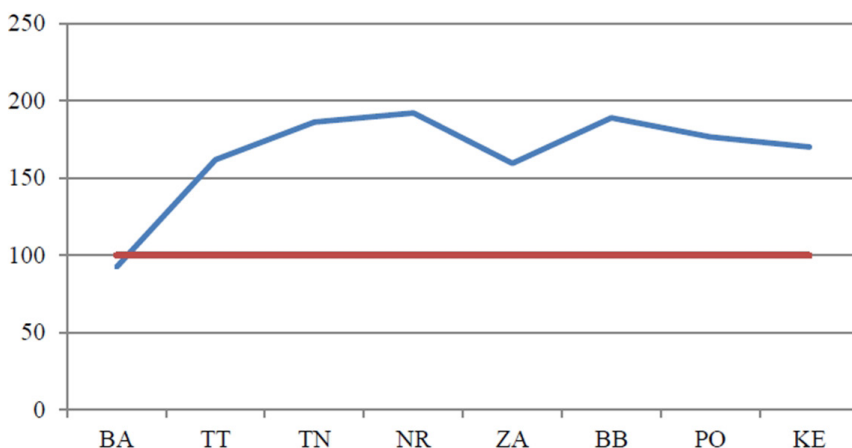
Obrázok 3 Poskytnutá podpora zo ŠFRB (€) v jednotlivých krajoch SR



Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z výročných správ ŠFRB

Z Obr. 3 vyplýva, že oproti roku 2010 došlo k výraznejšiemu nárastu v oblasti podpory bývania zo ŠFRB v Bratislavskom kraji. V minulosti to tak nebolo, Bratislavský kraj nepatril ku krajom, ktoré by vo väčšej miere využívali tento druh podpory bývania. Naopak, kraje ktoré v bazickom roku 2010 využívali túto podporu viac, tak v súčasnosti patria ku krajom s menším čerpaním nasledovných zdrojov. Keď zrátame celkový objem poskytnutej finančnej pomoci, tak v roku 2010 to bolo za celú SR 136 108 714 € a v poslednom dostupnom roku 2019 to bolo 193 574 830 €. To predstavuje nárast približne o 42 %. Viac sa teda daná pomoc využíva na podporu nájomných bytov a takisto dochádza aj k inému prerozdeleniu v rámci krajov ako v roku 2010.

Obrázok 4 Index dostupnosti bývania v jednotlivých krajoch SR za rok 2019



Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ŠÚ SR, NBS, NAR

Výsledky indexu dostupnosti bývania sa interpretujú k východiskovým 100 bodom. Táto hodnota znamená, že domácnosti s priemerným príjmom pri zohľadnení ostatných faktorov majú dostatočnú dostupnosť bývania a vynaložia 25 % zo svojho príjmu na splátku úveru. Toto je východisková priemerná, ideálna situácia. Hodnoty nad 100, predstavujú vyššiu dostupnosť bývania pre domácnosti, ktoré na splátku úveru vynakladajú menej ako 25 % zo svojho príjmu. Naopak je to pri hodnote menšej ako 100 bodov, ktorá predstavuje nežiaduci stav, kedy nie je dostupnosť bývania v danom kraji dostatočná. Z údajov prezentovaných na Obr. 4 možno konštatovať, že najhoršia dostupnosť bývania je v Bratislavskom kraji a zároveň jedine v tomto kraji nie je ani na požadovanej úrovni 100 bodov. Konkrétne index v Bratislavskom kraji dosahuje hodnotu 92,40 bodov. Ostatné kraje na Slovensku sú na tom oveľa lepšie. Najlepšie je na tom Nitriansky kraj s hodnotou 191,96 bodov a za ním Trenčiansky kraj s indexom na úrovni 186,16 bodov.

Dôsledkom zlej dostupnosti bývania je vysoká cena nehnuteľností na bývanie v porovnaní s príjmami. Aj keď sú príjmy v Bratislavskom kraji najvyššie zo všetkých krajov, nehnuteľnosti sú tam tak drahé, že dané príjmy sú nepostačujúce. V iných krajoch sú síce priemerné príjmy nižšie, avšak aj ceny nehnuteľností sú primerane nízke k príjmom domácností.

Výskum vplyvu bytovej politiky v SR na migráciu za prácou do vzdialených regiónov

Cieľom výskumu bolo posúdenie vplyvu bytovej politiky v SR na migráciu za prácou do vzdialených regiónov. Čiastkovými cieľmi bolo identifikovať push a pull faktory migrácie za prácou, zistiť typ migrácie za prácou podľa kritéria doby migrácie a posúdiť, ako vplyvajú jednotlivé nástroje bytovej politiky na migráciu za prácou do vzdialených regiónov. Výberový súbor tvorený 963 osobami migrujúcimi za prácou do vzdialeného regiónu. Výskumné dáta boli zbierané dotazníkovým šetrením.

Výskum priniesol mnohé zaujímavé zistenia. Cieľovými regiónmi migrácie za prácou sú kraje západného Slovenska, najmä Bratislavský (66 %), Trenčiansky (15 %) a Trnavský (15 %). Môžeme teda konštatovať, že najčastejším migračným pohybom je pohyb z Prešovského do Bratislavského kraja. Dominantným dôvodom, prečo sa respondenti rozhodli práve pre tieto kraje, ako sme v otvorenej položke zistili, bolo práve pracovné uplatnenie a vyššia mzda ako v domovskom regióne, čo naznačuje, aké *push a pull* faktory budú v prípade migrujúcich respondentov prevládať.

Viac ako polovica respondentov (54 %) je rozhodnutá migrovať za prácou aj dlhodobo, teda na obdobie presahujúce 5 rokov. Aj z tohto zistenia vyplýva, že riešením bývania v cieľovom regióne by mohlo byť aj nájomné bývanie, ktoré by mohlo motivovať migrujúcich obyvateľov pracovať tam, kde sú voľné pracovné miesta. Z hľadiska početností odpovedí nasleduje migrácia strednodobá, teda v trvaní do 5 rokov (11 %) a migrácia krátkodobá, teda kratšia ako jeden rok (9 %).

Za povšimnutie tiež stojí zistenie, že až 80 % respondentov si vie predstaviť, že v kraji, v ktorom pracujú, ostanú pracovať a žiť nastalo. Na druhej strane, natrvalo žiť a pracovať v cieľovom regióne by si nevedeli predstaviť 4 % respondentov a až 16 % nebolo jednoznačne rozhodnutých a nevedeli tak zaujať konkrétne stanovisko. Práve nájomné bývanie by podľa nášho názoru mohlo motivovať ľudí z regiónov, v ktorých nenachádzajú pracovné uplatnenie, migrovať za prácou do tých regiónov, kde majú reálnu možnosť zamestnať sa.

Pull faktorom s najvyšším skóre bolo finančné ohodnotenie v cieľovom regióne. Vzhľadom na to, že najčastejším migračným pohybom je pohyb z Prešovského

do Bratislavského kraja, teda z kraja ekonomicky vyspelého do kraja slabo rozvinutého, sme uvedený pull faktor aj očakávali. Push faktorom s najvyšším skóre bolo nedostatočné finančné ohodnotenie v domovskom regióne. Je to práve finančné ohodnotenie, ktoré „vytláča“ obyvateľov slabo rozvinutých regiónov za prácou do zahraničia. V poradí druhým push faktorom s najvyšším priemerným skóre bola ekonomická situácia v domovskom regióne. Tá súvisí s HDP na obyvateľa a vzhľadom na to, že práve v Bratislavskom kraji a celkovo na západe Slovenska sú koncentrované priemysel a služby, dosahuje najvyššie HDP na obyvateľa práve Bratislavský kraj.

Bratislavský kraj v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby HDP je dlhodobou najvýkonnejším regiónom Slovenska. V roku 2020 regionálny hrubý domáci produkt kraja dosiahol hodnotu 26 380 mil. eur v bežných cenách. Objem v kraji vytvoreného HDP predstavoval 28,1 % podiel na vytvorenom HDP na Slovensku. V prepočte na obyvateľa regionálny HDP dosiahol 39 704 eur v bežných cenách a 2,3 násobne prevýšil celonárodný priemer.

V domovskom regióne býva 71 % respondentov u rodičov, 11 % respondentov v prenajatej nehnuteľnosti a 7 % respondentov má bývanie zabezpečené iným spôsobom (u širšej rodiny). 18 % respondentov býva vo vlastnej nehnuteľnosti. Z týchto výsledkov vyplýva, že profil priemerného migrujúceho za prácou je človek z Prešovského kraja, pracujúci v Bratislavskom kraji, ktorý býva u rodičov.

V cieľovom regióne bývajú dve tretiny respondentov (67 %) v ubytovaní poskytovanom zamestnávateľom. Predpokladáme, že zabezpečenie ubytovania zo strany zamestnávateľa je jedným z benefitov, ktorým sa zamestnávatelia snažia motivovať aj zamestnancov zo vzdialených regiónov. Ďalej 32 % respondentov býva v prenajatej nehnuteľnosti a len 1 % vo vlastnej nehnuteľnosti. Ako môžeme vidieť, bývanie v cieľovom regióne je poväčšine zabezpečované zamestnávateľom, čo zvyšuje jeho náklady na zamestnanca.

O kúpe vlastnej nehnuteľnosti uvažuje viac ako polovica respondentov (51 %) a 27 % nie je pevne rozhodnutých. 10 % o kúpe neuvažuje. Najčastejším dôvodom, pre ktorý respondenti migrujúci za prácou neuvažujú o kúpe vlastnej nehnuteľnosti sú vysoké ceny nehnuteľností a ich permanentný nárast.

Spomedzi respondentov, ktorí sú vlastníkami nehnuteľnosti, 10 % využilo hypotekárne financovanie. Je zaujímavé, že stavebné sporenie využilo len 1 % respondentov a príspevok zo ŠFRB dokonca žiadny z respondentov. 112 respondentov má vlastnú nehnuteľnosť, z nich ju 99 respondentov spláca využívajúc hypotekárne financovanie. Až 110 respondentov uviedlo ako dôvod migrácie za prácou práve splácanie hypotekárneho úveru.

Až 58 % respondentov by nebolo motivovaných ostať pracovať v domovskom regióne v prípade dostupnosti nájomného bývania. Ako dôvod títo respondenti uviedli predovšetkým nedostatočné možnosti pre pracovné uplatnenie v tomto regióne a lepšie finančné ohodnotenie za vykonávanú prácu, čo sa v podstate zhoduje so zistenými push a pull faktormi. V tejto otázke nebolo rozhodnutých 36 % respondentov a len 6% respondentov by bolo motivovaných ostať pracovať v domovskom regióne.

83 % respondentov by bolo motivovaných ostať pracovať v cieľovom regióne v prípade dostupnosti nájomného bývania, 10 % bolo nerozhodnutých a 7 % by nebolo motivovaných. V porovnaní s predchádzajúcimi zisteniami teda možno konštatovať, že respondenti sú v prípade dostupnosti nájomného bývania skôr motivovaní ostať pracovať v cieľovom regióne než v domovskom regióne, čo odôvodnili už spomínanými push a pull faktormi.

Za zaujímavé považujeme zistenie, že pre 93 % respondentov je dostupnejšie bývanie v domovskom než v cieľovom regióne, a to aj napriek zisteniu, že respondenti sú v prípade dostupnosti nájomného bývania skôr motivovaní ostať pracovať v cieľovom regióne než v domovskom regióne. Možno teda predpokladať, že bývanie je dostupnejšie v regiónoch východného Slovenska, no pracovné uplatnenie majú v západných krajoch, preto preferujú možnosť ostať pracovať v cieľovom regióne, ak by bolo pre nich dostupné nájomné bývanie.

Záver

Na základe analýzy bytovej politiky v SR možno vyvodiť záver, že základným problémom v oblasti bývania na Slovensku je oblasť nájomného bývania, a to aj v súvislosti s migráciou pracovnej sily do vzdialených regiónov. Spomedzi nástrojov bytovej politiky ovplyvňuje migráciu za prácou najmä hypotekárne financovanie nehnuteľností. Práve to vedie migrujúcich obyvateľov vycestovať za prácou. Nedostatočné zabezpečenie cenovo primeraného a kvalitného nájomného bývania negatívne vplyva napríklad na podporu bývania mladých ľudí, ale aj na možnosť mobility pracovnej sily. V oblasti bývania je SR nad priemerom EÚ v počte súkromného vlastníctva bytov. Na Slovensku je teda štátna podpora zameraná na oblasť vlastného bývaniu. Táto podpora je realizovaná napríklad prostredníctvom stavebného sporenia, resp. daňovej úľavy z poskytnutých úverov na bývanie. Tieto podpory nemožno považovať za zlé, ale treba zväziť fakt, že ceny nehnuteľností rastú a podmienky na poskytovanie hypotekárnych úverov sa každým rokom sprísňujú, čo je aktuálne hlavne v súčasnosti. Tým pádom je táto podpora nevýhodná pre obyvateľstvo, ktoré si nedokáže zaobstarať vlastné bývanie – najmä pre obyvateľov z východných častí Slovenska. Štát by mohol podporovať výstavbu nájomných

bytov prostredníctvom dotácií od štátu pre investorov, ktorí by dokázali zabezpečiť znížené nájomné pre obyvateľov, ktorí nemajú dostatočný príjem na zabezpečenie iného bývania. Výška nájomov by mohla byť fixne určená prostredníctvom určitého podielu priemernej mzdy v daných krajoch.

Podmienku zlepšenia, zefektívnenia využívania, ale aj reprodukcie a rozvoja bytového fondu na Slovensku vidíme bezpodmienečne v intenzívnejšom a aktívnom zapojení sa samospráv územných jednotiek, najmä obcí a miest do procesu prípravy i vlastnej realizácie rozvoja bývania. Samosprávy územných jednotiek musia byť všeobecne aktívnejšie však nielen v oblasti výstavby nových bytov, ale aj obydlií alternatívnych k bytom, k získavaniu verejných zdrojov pri financovaní rôznych foriem bývania najmä pre mladé domácnosti, rodiny ale perspektívne zvlášť pre seniorov. Na riešenie problému rozvoja bývania na Slovensku by sa mala ako strategický zámer hľadať, definovať a už v najbližšom období aj zakladať, dlhodobá, cieľovo orientovaná štátna, regionálna a komunálna bytová politika, prípadne uceleným spôsobom problematiku riešiť, napr. v podobe dlhodobého cieľového štátneho programu rozvoja bývania s prepojením na dlhodobé realizačné programy rozvoja bývania územných jednotiek Slovenska.

Nedostatok bytov zaťažuje hospodárstvo krajiny v celom jeho rozsahu. Je vážnou bariérou mobility pracovných síl, ktorá je účinným prostriedkom na znižovanie nezamestnanosti. Súčasný nedostatok bytov na Slovensku neumožňuje prirodzený pohyb obyvateľstva medzi regiónmi s rozdielnymi sociálnymi podmienkami.

Pritom možnosť prirodzenej mobility pracovníkov je prostriedkom na zvýšenie konkurencieschopnosti ekonomických odvetví. Väčšia mobilita umožňuje dosiahnuť vyššie priemerné reálne mzdy, nárast životnej úrovne a je mechanizmom na znižovanie regionálnych rozdielov v hospodárskych výstupoch.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že migrujúci za prácou sa budú snažiť o získanie vhodného bývania v mieste, kde sa im podarí získať výhodné zamestnanie. Podľa nášho názoru v budúcom vývoji bude u novej generácii samozrejmosťou kvôli práci meniť bývanie. Tento faktor možno považovať za jeden z elementov tlaku na dostatočnú ponuku bytov a zrealnenie podmienok na trhu s bytmi. Medzi zamestnanosťou, mobilitou a bytovou výstavbou teda musí existovať určitá priama väzba, ktorú môže zabezpečiť jedine fungujúci trh s bytmi pri funkčných rámcových podmienkach verejného sektora.

Práve mestá, kde je nezamestnanosť najnižšia a, naopak, bytová núdza najväčšia, by sa mali stať centrom oživenia novej nájomnej bytovej výstavby.

Podporu nájomnej bytovej výstavby vidíme vo forme zníženia dane z pridanej hodnoty na realizované stavebné práce. V Čechách sa tento nástroj využíva pri novej výstavbe nájomných bytov, ktoré sú limitované podlahovou plochou a pre

opravy existujúceho bytového fondu. Obdobný nástroj by bolo možné zaviesť aj na Slovensku. Bolo by potrebné zvážiť, v ktorej oblasti bytovej výstavby by sa tento nástroj uplatňoval. Tento nástroj by viedol k zníženiu daňových príjmov, súčasne by ale pôsobil motivujúco na stavebnú produkciu, čím by sa zvýšila výroba stavebného materiálu, zamestnanosť a v konečnom dôsledku aj počet nájomných bytov a domov.

Literatúra

- [1] DVOŘÁK, T. 2017. *Bytové družstevnictví*. Praha : C. H. Beck, 2017. 312 s. ISBN 978-8074-00-6432.
- [2] GERBERY, D. 2011. *Potrebujeme sociálny štát? Úvahy (nielen) o verejnej politike*. B. m. : ridrich Ebert Stiftung, 2011. 191 s. ISBN 978-80-89149-16-2.
- [3] KAČÍRKOVÁ, M. 2020. Pracovná migrácia v Európskej únii – hľadanie vhodného scenára pre jej riadenie. In *MATES: recenzovaný zborník z 5. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : SSŽP, 2020, ISBN 978-80-973460-7-2, s. 40-48.
- [4] KOZOŇOVÁ, S. 2013. *Migrácia za prácou zo Slovenska ako opatrovatel'/ opatrovatelka seniorov v Rakúsku*. In PREUSS, K., PAVELKOVÁ J. *Ekonomika a řízení ve zdravotních a sociálních službách*. Praha : Vysoká škola aplikované psychologie, 2013. ISBN 978-80-87871-00-3, s. 181-187.
- [5] KREBS, V. a kol. 2015. *Sociální politika*. 6. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2015. 568 S. ISBN 78-80-7478-921-2.
- [6] LUX, M., KOSTELECKÝ, T. 2012. *Bytová politika. Teorie a inovace pro praxi*. Praha : Vydavatelství Slon, 2012. ISBN 978-80-7419-068-1.
- [7] MDV SR. 2020. *Náhradné nájomné byty*. [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné na internete: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/nahradne-najomne-byty>.
- [8] NBS. 2020. *Informácie o úveroch na bývanie*. [online] <https://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom-prakticke-informacie/publikacie-a-vybrane-udaje/vybrane-udaje/informacie-o-uveroch-na-byvanie>.
- [9] ŠFRB. 2020. *Štatút ŠFRB*. [online]. [cit. 2021-12-01]. Dostupné na internete: https://www.sfrb.sk/wp-content/uploads/2021/08/Statut-SFRB_2021.pdf.
- [10] ŠPIRKOVÁ, D. – ZÚBKOVÁ, M. – MACHAJDÍKOVÁ, J. 2017. *Bytová politika*. Bratislava : STU, 2017. 187 s. ISBN 978-80-227-4396-9.
- [11] ŠPIRKOVÁ, D. – IVANIČKA, K. – FINKA, M. 2009. *Bývanie a bytová politika*. Bratislava : STU, 2009. s. 191. ISBN 978-80-227-3173-7.
- [12] ŠÚ SR. 2021. *Bratislavský kraj – charakteristika regiónu*. [online]. [cit. 2022-05-17]. Dostupné na internete: lovak.statistics.sk.
- [13] VIDOVÁ, J. 2015. *Hospodárska politika Európskej únie*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2015. ISBN 978-80-225-4161-9.

Esej rigorózneho práca na tému:

Nové bezpečnostné hrozby (COVID-19) v manažmente BOZP podnikateľských subjektov

New security threats (COVID-19) in the management of health and safety of business entities

*Mgr. Martina VOZÁROVÁ**

Abstract

In this work, we deal with the issue of the impact of the COVID-19 pandemic on the management of health and safety of selected business entities. In the first chapter, we deal with the theoretical part of the basic concepts and definitions of risk management, the management system and the principles of the OSH management system, the methods and procedures of OSH evaluation, the issue of COVID-19 and the rate of occupational accidents during the COVID-19 pandemic in Slovakia. In the second chapter, we deal in more detail with the goals and tasks of research, research hypotheses, objects, subjects and methods of research and sources of obtaining, collecting and processing the necessary information. In the third chapter, we deal with the interpretation of the survey results and the evaluation of the health and safety situation during the COVID-19 pandemic. In the fourth chapter, we deal with the discussion from the questionnaire survey and the guided interview and proposals for a solution in the event of a return of the COVID-19 disease.

Keywords: *risk management, questionnaire survey, hypotheses, health and safety, research methods and procedures, COVID-19*

Úvod

Novými hrozbami v manažmente BOZP sa po roku 2019 stalo ochorenie COVID-19, ktoré ochromilo nielen SR a EÚ, ale aj celý svet. Pre ochorenie COVID-19 bolo potrebné zmeniť prístupy k riadeniu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci,

* Mgr. Martina Vozárová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: martinavozarova61@gmail.com

na základe ohrozenia zdravia samotných zamestnancov bolo treba upraviť pracovné prostredie a bolo potrebné prehodnotenie nových rizík a hrozieb, ktorým zamestnanci začali čeliť a na základe komplikácií z toho vyplývajúcich, prijať nové opatrenia prispôsobené novým okolnostiam, ktoré sa začali vyskytovať. Pre zníženie šírenia ochorenia COVID-19, Vláda SR a pandemická komisia zostavená s odborníkmi, vypracovala nariadenia a obmedzenia, ktoré sa postupne ukázali ako významné a účinné, pričom dokázali spomaliť šírenie ochorenia COVID-19. Pre vplyv ochorenia COVID-19 a jeho dopadov v drevospracujúcom priemysle sme sa pomocou dotazníkovej metódy dopracovali k výsledkom, ktoré nám pomôžu pri opakovanom výskyte ochorenia COVID-19 alebo podobného ochorenia, ktoré by mohlo nastať. Na základe nariadení a opatrení vieme určiť, ktoré bolo najúčinnnejšie alebo naopak, ktoré nemalo až taký očakávaný účinok, aký sa predpokladal pri výkone práce.

Nové bezpečnostné hrozby (COVID-19) v manažmente BOZP podnikateľských subjektoch

Ochorenie COVID-19 sa stalo novou hrozbou v podnikateľských subjektoch v roku 2019, kedy bola ochromená nielen ekonomika podnikov a samotné zdravotníctvo, ale hlavne zdravie zamestnancov a obyvateľov SR. Na základe dostupných informácií boli nariadené opatrenia Vládou SR, ktoré vypracovala pandemická komisia zostavená s odborníkmi zo širších odvetví nielen z lekárskeho prostredia. Hlavným opatrením pred šírením ochorenia COVID-19 bolo nosenie ochrany tváre, rozostupy, zvýšená dezinfekcia rúk, a iné. Na základe rozhodnutí pandemickej komisie boli stanované opatrenia, a to obmedzenie návštevnosti gastro prevádzok, pričom boli možné len donášky, spoločenské akcie ako svadby, oslavy a kary, boli znížené na určitý počet, ktorý sa odvíjal od m² miestnosti, pozastavené boli aj návštevy pre verejnosť v zdravotníckych a sociálnych (DDS) zariadeniach, obmedzené služby športových zariadení, školy boli v prevádzkach online výučby a zamestnanci, ktorí mali možnosť pracovať z domu pracovali na home office. Bolo potrebné nájsť najsprávnejšie opatrenie, ktoré by dokázalo zastaviť šírenie ochorenia, ktoré sa v histórii ešte nevyskytlo.

Vláda SR nehľadala len správne riešenia ako pozastaviť alebo obmedziť šírenie ochorenia COVID-19, ale snažila sa hlavne finančne odškodniť zamestnancov zvýšením sociálnych dávok, ktorý v neľahkom období vrcholu ochorenia museli pre zatváranie školských zariadení ostať s deťmi doma na pandemickej OČR a pandemickej PN, ak bola obmedzená alebo pozastavená činnosť ich zamestnávateľa. Jedným z opatrení, ktoré bolo nariadené Vládou SR, bolo aj povinná karanténa v prípade positivity jedného alebo viacerých členov jednej domácnosti na minimálne 10 dní, postupne sa podľa celoštátnej positivity znížila karanténa na 5 dní.

Opatrenia bolo potrebné meniť podľa pozitivity a situácie v SR. V období rokov 2020-2021, kedy bola situácia v SR najhoršia boli zavedené sprísnené opatrenia, a to vyhlásením núdzového stavu, cestovné obmedzenia, zákaz hromadných akcií a neskôr do max. počtu 50 ľudí, zatváranie podnikov, ktoré neboli nevyhnutné, zatváranie základných a stredných škôl a následná online výučba, povinnosť nosiť ochranu tváre v interiéri a exteriéri, celoplošné testovanie antigénovými testami, celoštátny zákaz vychádzania, zavedenie COVID automatu vo všetkých okresoch v SR. Postupne sa opatrenia zvoľňovali až úplne zrušili, aktuálne je povinnosť prekrytia tváre v zdravotníckych zariadeniach a tam, kde si to situácia vyžaduje.

Inšpiráciou na vytvorenie správnych otázok pre dotazníkovú metódu v danej problematike bol Prieskum vykonaný EÚ o bezpečnosti a ochrany pri práci na pracoviskách po pandémii ochorenia COVID-19 so zberom údajov v období 25.4. – 23.5.2022 bolo v EÚ 27 (25 683 rozhovorov) a na Slovensku (1000 rozhovorov), čo činilo 1,29% z celkových opýtaných respondentov, ktorý bol zameraný na okruh otázok na stres a psychické zdravie v práci, zdravotné problémy súvisiace s prácou a riadenie bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci.

Pre empirický výskum boli vybraté 3 spoločnosti z drevospracujúceho priemyslu, kde sme mohli využiť dotazníkovú metódu skúmania a riadený rozhovor s vedením spoločností, a boli to spoločnosť Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o. z okresu Poltár, ktorá je zameraná na výrobu drevodomov a 2 spoločnosti z okresu Brezno, a to pily TOMBA, s. r. o. a PILREZ, spol. s. r. o., ktoré sú zamerané na opracovanie drevenej hmoty.

Spoločnosť Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o. sa zaoberá výrobou drevených stavieb a patrí medzi mikropodniky. Vyrábajú podľa požiadaviek zákazníkov najmä drevodomy, strechy, drevenice a altánky, terasy, pergoly a iné priznané konštrukcie. Spoločnosť si zakladá na výrobe kvalitných drevených stavieb, výbere z materiálov a krytín, a nie na kvantite a „pásovej výrobe“ domov na zákazku. Na Slovenskom trhu sa snaží si budovať stabilné miesto s dobrým menom a povestou. Aktuálne zamestnáva 5 zamestnancov v trvalom pracovnom pomere, 3 zamestnanci momentálne pracujú na dohodu a externí zamestnanci na živnosť, a to účtovníčka, projektant a detailista.

Hlavnou činnosťou spoločnosti TOMBA, s. r. o. je opracovávanie drevenej hmoty a výroby komponentov z dreva prevažne guľatiny podľa požiadaviek zákazníka. Podľa požiadaviek zákazníka spracováva a upravuje na mieru stavebné rezivo. Vyrábajú na mieru dosky, laty, foršty, prekladové drevo – hranoly, klíny a kálané drevo. Sprostredkovávajú predaj palivového dreva pelety a brikety. Spoločnosť patrí medzi mikropodniky a zamestnáva aktuálne 7 zamestnancov v trvalom pracovnom pomere, 1 zamestnanca eviduje na dohodu a ekonómku pracujúcu na živnosť.

Hlavnou činnosťou spoločnosti PILREZ, spol. s r. o. je výroba drevených obalov, piliarska výroba a sušenie dreva. Spoločnosť sa zaoberá výrobou drevených paliet, drevených dební podľa požiadaviek zákazníka, podkladových hranolov do kamiónov, drevených klinov na zabezpečenie proti posunu a v neposlednom rade, podľa požiadaviek, výrobou dosák a lát. Spoločnosť aktuálne zamestnáva 5 zamestnancov v trvalom pracovnom pomere pracujúcich na pozícii pilčík, 4 zamestnanci pracujú ako manipulační pomocníci na dohodu o výkone práce, 2 zamestnanci pracujúci na živnosť a taktiež pracujúca ekonómka na živnosť.

Stanovili sme si hypotézy, ktorými sme si chceli overiť vplyv pandémie COVID-19 na respondentov pomocou dotazníkového prieskumu. Cieľom bolo zistiť ako pociťovali respondenti dopady ochorenia COVID-19, a to pozitívne, neutrálne alebo negatívne. Zisťovali sme výšku miery vplyvu pandémie COVID-19 na chod spoločnosti a vplyv na samotných zamestnancov. Preto sme si stanovili až 3 hypotézy zamerané na opatrenia na pracovisku, zmenu zdravotného stavu zamestnanca a vplyv na duševné zdravie zamestnanca, v znení Hypotéza 1: Predpokladáme, že protipandemické opatrenia a pomoc zo strany štátu mala pozitívny vplyv na plnenia potrebných opatrení na pracovisku. Hypotéza 2: Nepredpokladáme, aby zmena zdravotného stavu zamestnancov mala vplyv na pracovnú činnosť, ako dôsledok po prekonaní ochorenia COVID-19. Hypotéza 3: Predpokladáme, že vplyv pandémie COVID-19 nemal negatívny vplyv na duševné zdravie zamestnancov.

Na základe rozhodnutia a výberu vhodnej metódy, v praktickej časti sme identifikovali v dotazníkovom prieskum postoje a vnímanie zamestnancov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci počas vykonávania pracovnej činnosti a vplyv pandémie COVID-19 na riadenie BOZP ako celku. Zvolením dotazníkového prieskumu formou online, sme docielili bezproblémovú dostupnosť respondentov aj dostatok času na ich odpovede z domova alebo na pracovisku, ak by nebola možnosť vyplniť dotazník z domu, možnosť vyplniť ho podľa dohody zabezpečia konatelia spoločnosti (prístup k PC). Zber výsledkov z dotazníkového prieskumu bol realizovaný v období od 9. februára do 15. februára 2023. V dotazníku odpovedali všetci 27 respondenti z pracovného zaradenia pilčík a pomocný manipulants, ktorí prichádzajú priamo vo výrobe do kontaktu s opatreniami BOZP a najlepšie vedia zhodnotiť alebo napomôcť k určeniu nových hrozieb vyvolaných pandemiou COVID-19 a najlepšie dokážu potvrdiť alebo vyvrátiť stanovené hypotézy. Výsledky analýzy sú následne spracované a zobrazené v nasledujúcich grafoch.

Okrem dotazníka sme pri spracovaní rigorózneho práce využili aj metódy vedeckej abstrakcie a deskripcie, metódu analýzy a syntézy, komparatívnu metódu, štatistickú metódu a metódu grafov pri vyhodnocovaní dotazníkov, a pri formulovaní záverov a návrhov sme uplatňovali metódy vedeckej indukcie a dedukcie.

Jednotlivé otázky v dotazníku boli rozdelené do skupín A - D, ktoré boli zamerané na rôzne bloky spojené s BOZP s počtom 25 otázok. V A časti boli položené otázky zamerané na všeobecné informácie o respondentoch, a to informácie o spoločnosti, v ktorej pracujú, pohlavie, veková štruktúra a spokojnosť s pracovným miestom. V B časti boli položené otázky o možnosti vzdelávania BOZP v konkrétnych spoločnostiach, a to o oboznámení sa s BOZP v spoločnosti a o forme overenia vedomostí, frekvencií školenia, upozornenia rizík na pracovisku a vykonávania vstupnej prehliadky. V C časti boli položené otázky, ktoré boli zamerané na spokojnosť alebo nespokojnosť ohľadom pracovných podmienok a pracovného prostredia respondentov, a to o pocite bezpečnosti na pracovisku, vnímania spokojnosti na pracovisku, o možných rizikách na pracovisku, hodnotenia bezpečnostných opatrení a vykonávania skúšok na omamné látky. V D časti boli položené otázky o opatreniach spojených s ochorením COVID-19, a to k výskytu ochorenia, obmedzenosti činnosti pre ochorenie, aké opatrenia boli použité, zmeny pracovného režimu, absencie pracovníkov pre ochorenie a kompenzácie pracovnej náplne, využitie štátnej pomoci, možných problémoch po ochorení, určenie druhu zdravotného problému a vplyv ochorenia na duševné zdravie.

Na zhodnotenie stavu BOZP v skúmaných spoločnostiach počas pandémie vyvolanej COVID-19 sme tiež využili riadené rozhovory s vedením spoločností Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o., TOMBA, s. r. o., PILREZ, spol. s. r. o. otázkami, ktoré sa týkajú danej problematiky a v dotazníkovom prieskume časti D – opatrenia spojené s ochorením COVID-19 a možné negatívne dôsledky po prekonaní na zdravie respondenta. Mali sme za to, že pohľad zamestnanca vo výrobe sa bude odlišovať od pohľadu vedenia spoločnosti, čo sa nám aj potvrdilo.

Výsledky dotazníkovej metódy a riadeného rozhovoru s vedením spoločnosti viedli k potvrdeniu alebo vyvráteniu hypotéz. Hypotézou 1 sme s určitosťou potvrdili, že tvrdenie bolo správne. Nastavené opatrenia pre ochorenie COVID-19 nariadeniami Vlády SR a ich zavedenie do praxe v skúmaných spoločnostiach malo pozitívny vplyv. Už z odpovedí respondentov nám vyplýva, že bez opatrení a nariadení by bola situácia horšia a šírenie ochorenia COVID-19 rýchlejšie a nie postupné ako v tomto prípade. Aj keď napriek tomu bola absencia pracovníkov vyššia pre ochorenie COVID-19, vplyv mal na to vek, zdravotný stav, pracovisko, a pod. Hypotézou 2 sme s určitosťou potvrdili, že toto tvrdenie bolo nesprávne. Ochorenie COVID-19 aj napriek tomu, že malo ťažší priebeh, ako pri bežnom respiračnom ochorení, malo vplyv na zmenu zdravotného stavu. Respondenti síce pociťovali zmeny a celkové oslabenie spojenými s inými problémami po prekonaní ochorenia COVID-19, ktoré však po preliečení a skončení inkubačnej doby ustúpilo a neprejavovalo sa. Vedenie spoločností Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o., TOMBA, s. r. o. a PILREZ, spol. s. r. o. neuvádza dlhodobé PN a OČR mimo dvoch víln v rokoch 2021 a 2022. Vyvrátenie hypotézy sa nám preukázalo

v dotazníkovom prieskume tak, že len 3 respondenti z celkového počtu 27, nepociťovali vplyv na zmeny zdravotného stavu, čo činilo len 11,1% zo 100%. Hypotézou 3 sme s určitosťou potvrdili, že toto tvrdenie bolo nesprávne. Aj keď je ochorenie COVID-19 respiračného pôvodu a neovplyvňovalo len fyzický zdravotný stav, ale aj duševné zdravie a správanie respondentov, čo potvrdilo aj vedenie spoločností Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o., TOMBA, s. r. o. a PILREZ, spol. s. r. o. Vyvrátenie hypotézy sa nám preukázalo v dotazníkovom prieskume tak, že len 5 respondenti z celkového počtu 27, nepociťovalo vplyv na duševné zdravie a správanie, čo činilo len 18,51% zo 100%.

Na základe uvedených výsledkov prieskumu a riadených rozhovorov sme navrhli tieto opatrenia: dodržiavanie opatrení prekrytie tváre, rozostupy, dezinfekciu rúk, samotestovanie antigénovými testami pri podozrení, a pod. Kontrolu bude vykonávať pracovník na to určený vedením spoločnosti. Chránenie seba a druhých pred nakazením COVID-19, zodpovednosťou pracovníka potrebnou skorou izoláciou formou PN, OČR alebo výberom dovolenky. Prvotné overenie pozitivity pri podozrení na pracovisku zabezpečí vedenie spoločnosti pomocou samotestovacieho antigénového testu. Častejšie sledovanie zdravotného stavu pracovníkov pravidelným informovaním sa vedením spoločnosti a následnou preventívnou prehliadkou pomocou závodného lekára, ktorého si vyberie a zabezpečí samotná spoločnosť. Posilnenie záujmu vedenia spoločnosti o duševné zdravie pracovníka formou teambuildingov a spoločných športových a nešportových aktivít alebo turistikou, motivačných finančných a nefinančných odmien a benefitov, zlepšením pracovných podmienok a pracovného prostredia, poskytnutie rekondičných pobytov a sociálnej výpomoci v prípade dlhodobej choroby formou pôžičky alebo preddavku na mzdu. Organizovanie a zabezpečenie osobou na to určenou (ekonómka, majiteľ), financované zo sociálneho fondu alebo zisku spoločnosti. Poskytnutie benefitov pre pracovníkov dočasným preradením pracovníka na menej namáhavú prácu po prekonaní ochorenia COVID-19 ak si to bude vyžadovať ich postcovidový zdravotný stav, poskytnutím výživových doplnkov a vitamínov na pracovisku a zabezpečenie pravidelného pitného režimu teplými a studenými nealkoholickými nápojmi a iontovými nápojmi, vedenie spoločnosti zabezpečí z vlastných zdrojov (z výdavkov) ochranné zdravotné pomôcky (rúška, dezinfekcia rúk). Poskytnutie prekážky na strane zamestnanca formou určitého počtu dní (napr. 3 dni) pre ochorenie COVID-19, aby pracovník nemusel využiť krátkodobú PN, OČR, poprípade výber dovolenky alebo výberom neplateného voľna a poskytnutie rekondičných pobytov a príspevkov na rekreáciu po prekonaní ochorenia COVID-19, na rýchlejšie zotavenie.

Záver

Pri vedeckom výskume sme využili dotazníkovú metódu vedeckého skúmania a riadeného rozhovoru s vedením spoločností Tesárstvo Karásek Drevodomy, s. r. o., TOMBA s. r. o. a PILREZ, spol. s. r. o. Následnými výsledkami skúmania sme zhodnotili súčasný stav ochorenia COVID-19 v jednotlivých spoločnostiach, identifikovali a zhodnotíme následné problémy a riziká, ktoré prináša ochorenie COVID-19, potvrdili alebo vyvrátili sme stanovené hypotézy a následne sme navrhli opatrenia na zlepšenie v prípade návratu, opätovnému zhoršeniu stavu v SR alebo podobnej pandémie tohto typu. Na základe stanovenej hypotézy 1 môžeme potvrdiť, že opatrenia boli potrebné a účinné, hypotéza 2 sme vyvrátili, pretože ochorenie malo vplyv na zdravotný stav pri výkone pracovnej činnosti, a to až 88,9%, hypotéza 3 sme taktiež vyvrátili, keďže sa preukázalo, že ochorenie COVID-19 malo vplyv aj na duševné zdravie, a to až 81,49% pri skúmaných respondentoch v dotazníkovom prieskume. Na základe výsledkov sme odporučili podľa nás účinné návrhy na zlepšenie zdravotného stavu a duševného zdravia pracovníkov spoločností v drevospracujúcom priemysle v prípade návratu ochorenia COVID-19 alebo podobnej pandémie, ktorá by mohla nastať.

Literatúra

Knihy:

- [1] BELÁN, Ľ. 2015. *Bezpečnostný manažment*. 1. vyd. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU. 2015. 353 s. ISBN 978-80-554-1138-5.
- [2] BLAŠKOVÁ, M. 2011. *Rozvoj ľudského potenciálu*. 1. vyd. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU. 2011. 390 s. ISBN 978-80-554-0430-1.
- [3] BRAŽINOVÁ, A. A KOLEKTÍV. 2022. *Očkovanie v kontexte ochrany zdravia nielen v boji s pandemiou COVID-19*. 1.vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2022. 308 s. ISBN 978-80-571-0475-9.
- [4] BUZALKA, J. A KOLEKTÍV. 2014. *Rozvoj bezpečnostných rizík a tvorba krízových scenárov pre verejnú správu*. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. 232 s. ISBN 978-80-8054-588-8.
- [5] BUZALKA, J. 2012. *Teória bezpečnostných rizík*. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. 168 s. ISBN 978-80-8054-547-5.
- [6] BUZALKA, J. 2008. *Krízový manažment vo verejnej správe*. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave., 2008. 298 s. ISBN 978-80-8054-451-5.
- [7] CIBÁKOVÁ, V. A KOLEKTÍV. 2010. *Ako písať záverečnú prácu : Metodická príručka*. 1. vyd. Bratislava : crr sk s r. o., 2010. 67 s. ISBN 978-80-970272-5-4.

- [8] CIBÁKOVÁ, V. A KOLEKTÍV. 2013. *Verejná politika a regionálny rozvoj*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2013. 332 s. ISBN 978-80-8078-657-1.
- [9] DAŇKOVÁ, A. A KOLEKTÍV. 2010. *Malé a stredné podnikanie*. 1. vyd. Bratislava : crr sk s r. o., 2010. 270 s. ISBN 978-80-970495-2-2.
- [10] FILIP, S. A KOLEKTÍV. 2011. *Manažment rizika*. 1. vyd. Bratislava: Sprint dva. 2011. 199 s. ISBN 978-80-89393-49-7.
- [11] FILIP, S. 2017. *Postavenie Slovenskej republiky v krízovom manažmente Európskej únie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2017. 112 s. ISBN 978-80-8168-713-6.
- [12] FILIP, S – ŠIMÁK, L. 2006. *Manažérstvo rizík a krízových situácií vo verejnej správe*. 1. vyd. Bratislava : Merkury, 2006. 208 s. ISBN 978-80-89143-43-6.
- [13] FOTR, J. – HNILICA, J. 2014. *Aplikovaná analýza rizika*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 2014. 304 s. ISBN 978-80-247-5104-7.
- [14] GAŠPERÍK, J. 2019. *Integrovaný systém manažérstva kvality, environmentu, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci pre organizácie v sektore priemyslu a služieb v zmysle požiadaviek STN EN ISO 9001:2016, STN EN ISO 14001:2016 a STN EN ISO 45001:2019*. 1.vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EUROSTAV, spol. s. r. o., 2019. ISBN978-80-89228-63-8.
- [15] GOZORA, V. 2017. *Krízový manažment podniku*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, s. r. o., 2017. 184 s. ISBN 978-80-7552-805-6.
- [16] HAMALOVÁ, M. A KOLEKTÍV. 2014. *Teória, riadenie a organizácie verejnej správy*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, s. r. o., 2014. 454 s. ISBN 978-80-8168-139-4.
- [17] HAVAJ, P. - MAZUREK, J. 2022. *Almanach BOZP*. 1. vyd. Košice: Vysoká škola Bezpečnostného manažérstva v Košiciach., 2022. 107 s. ISBN 978-80-8185-048-6.
- [18] HUDÁKOVÁ, M. A KOLEKTÍV. 2019. *Manažment rizík malých a stredných podnikov*. 1. vyd. Žilina : EDIS – vydavateľské centrum ŽU. 2019. 202 s. ISBN 978-80-554-1518-5.
- [19] HUDÁKOVÁ, M. A KOLEKTÍV. 2014. *Rodinné podnikanie teória a príklady z praxe*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, s. r. o., 2014. 164 s. ISBN 978-80-8168-207-0.
- [20] JASENOVEC, J. – DVOŘÁK, Z. 2018. *Kvantitatívne hodnotenie sektorov kritickej infraštruktúry*. 1 vyd. Žilina : EDIS – vydavateľstvo centrum ŽU, 2018. 224 s. ISBN 978-80-554-1421-8.
- [21] KÁDÁROVÁ, J. 2018. *Krízové riadenie podnikov*. 1. vyd. Košice: Strojnícka fakulta Technickej univerzity v Košiciach. 2018. 224 s. ISBN 978-80-553-2935-2..
- [22] KACHAŇÁKOVÁ, A. A KOLEKTÍV. 2013. *Riadenie ľudských zdrojov v organizáciách pôsobiach na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2013. 132 s. ISBN 978-80-8078-606-9.

- [23] KISELOVÁ, D. A KOLEKTÍV. 2015. *Controlling rizík podnikania v modeloch ovplyvňujúcich výkonnosť a prognózovanie rizík v EÚ*. 1. vyd. Prešov : Bookman, spol. s. r. o. Prešov, 2015. 230 s. ISBN 978-80-8165-139-7.
- [24] KOLLÁR, V. – GASPEROVÁ, J. 2014. *Technické prekážky obchodu*. 1. vyd. Bratislava : VŠEMVS, 2014. 304 s. ISBN 978-80-89654-18-5.
- [25] KOLLÁR, V. – MATUŠOVÁ, S. 2020. *Manažment kvality*. 1. vyd. Bratislava : VŠEMVS, 2020. 272 s. ISBN 978-80-89654-68-0..
- [26] KÚTIK, J. – KRÁLIK, J. 2015. *Verejná správa a krízový manažment*. 4126. publikácia Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 2015. 230 s. ISBN 978-80224-1442-5.
- [27] MAJDÚCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2012. *Podnik a podnikanie*. 1. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2012. 215 s. ISBN 978-80-89393-83-1.
- [28] MAJDÚCHOVÁ, H. A KOLEKTÍV. 2020. *Podnikové hospodárstvo*. 2. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, s. r. o., 2020. 424 s. ISBN 978-80-571-0271-7.
- [29] MARTINOVIČOVÁ, D. – ČEJKOVÁ, V. 2013. *Poistenie rizík malých a stredných podnikov*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2013. 350 s. ISBN 978-80-8078-672-4.
- [30] MATUŠOVÁ, S. 2012. *Integračné procesy v Európe*. 1. vyd. Bratislava : crr sk s r. o, 2012. 348 s. ISBN 978-80-89600-03-8.
- [31] MESSINGEROVÁ, V. A KOLEKTÍV. 2016. *Lesnícka ergonómia a bezpečnosť pri práci*. 1. vyd. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene, 2016. 232 s. ISBN 978-80-228-2933-5.
- [32] MRAČKO, M. 2022. *Novelizovaný zákon o BOZP s aktualizovanými dôvodovými správami v úplnom znení*. 10. publikácia Ružomberok : EPOS, 2022. 64 s. ISBN 978-80-562-0349-1.
- [33] NOVÁK, L. A KOLEKTÍV. 2010. *Plánovanie zdrojov na riešenie krízových*. 1. vyd. Bratislava : crr sk s. r. o, 2010. 308 s. ISBN 978-80-970272-4-7.
- [34] PACEKOVÁ, T. 2014. *Zákon o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Wolters Kluwer, s. r. o., 2014, 278.s. ISBN 978-80- 8168-091-5.
- [35] PAČAIOVÁ, H. A KOLEKTÍV. 2020. *Posudzovanie a riadenie rizík strojových zariadení*. 1. vyd. Košice : Vydavateľstvo BEKI Design, s. r. o. , 2020. 225 s. ISBN 978-80-553-3698-5.
- [36] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2015. *Podnikanie a podnikateľské myslenie I*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. r. o., 2015. 240 s. ISBN 978-80-7478-950-2.
- [37] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2016. *Podnikanie a podnikateľské myslenie II*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. r. o., 2016. 236 s. ISBN 978-80-7478-994-6.
- [38] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2018. *Ako začať a úspešne podnikáť*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2018. 280 s. ISBN 978-80-7552-985-5.
- [39] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2019. *Strategický manažment*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. r. o., 2019. 320 s. ISBN 978-80-7598-535-4.

- [40] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2017. *Podnikanie a manažment*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. r. o., 2017. 320 s. ISBN 978-80-7552-579-6.
- [41] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2012. *Stratégia a strategický manažment*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2012. 276 s. ISBN 978-80-8078-533-8.
- [42] PAPULA, J. A KOLEKTÍV. 2017. *Manažérska ekonomika ako teória obo-
hacovaná skúsenosťami a trendmi v manažmente*. 1. vyd. Bratislava : Iura
Edition, spol. s. r. o., 2017. 258 s. ISBN 978-80-7552-807-0.
- [43] PISÁR, P. 2021. *Projektový manažment vo verejnom sektore: Manažment
programov EÚ*. 1. vyd. Banská Bystrica : Belianum, Vydavateľstvo Univerzity
Mateja Bela, 2021. 156 s. ISBN 978-80-557-1885-9.
- [44] ROMANČÍKOVÁ, E. 2011. *Ekonomía a životné prostredie*. 1.vyd. Bratislava
: Iura Edition, spol. s. r. o., 2011. 224 s. ISBN 978-80-8078-426-3.
- [45] RYBÁROVÁ, D. – GRISÁKOVÁ, N. 2010. *Podnikateľské riziko*. 1. vyd. Bra-
tislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2010. 181 s. ISBN 978-80-8078-377-8.
- [46] SEDLÁK, M. 2012. *Základy manažmentu*. 2. vyd. Bratislava Iura Edition,
spol. s. r. o., 2012. 305 s. ISBN 978-80-8078-455-3.
- [467] SOBEKOVÁ MAJKOVÁ, M. 2011. *Ako financovať malé a stredné podniky*.
1. vyd. Bratislava: Iura Edition, spol. s. r. o., 2011. 228 s. ISBN 978-80-8078-
413-3.
- [48] STACHO, Z. – STACHOVÁ, K. 2017. *Organizácia manažérskej práce*. 1.
vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2017. 304 s. ISBN 978-80-8168-719-
8.
- [49] ŠUKALOVÁ, V. 2006. *Manažment bezpečnostnej práce*. 1. vyd. Žilina: EDIS
– vydavateľstvo ŽU, 2006. 95 s. ISBN 80-8070-607-7.
- [50] TÁNCOŠOVÁ, J. 2020. *Vznik a vývoj medzinárodného podnikania a ma-
nažmentu*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2020. 140 s. ISBN 978-
80-7598-999-4.
- [51] TÁNCOŠOVÁ, J. 2015. *Ekonomía* 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o.,
2015. 348 s. ISBN 978-80-8168-294-0.
- [52] TOMEK, M A KOLEKTÍV. 2010. *Bezpečnosť a ochrana ľudí v pracovnom
processe*. 1. vyd. Žilina : EDIS – vydavateľstvo centrum ŽU., 2010. 224 s.
ISBN 978-80-554-0243-7.
- [53] TOMŠIK, R. 2017. *Kvalitatívny výskum v pedagogických vedách*. 1. vyd. Nit-
ra: Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre., 2017. 505
s. ISBN 978-80-5558-1206-9.
- [54] VOJTECH, F. 2021. *Regionálna politika európskej únie*. 1. vyd. Bratislava :
VŠEMVS., 2021. 192 s. ISBN 978-80-89654-50-5.
- [55] ZACHAR, M. A KOLEKTÍV. 2017. *Ochrana zdravia a bezpečnosť pri práci*.
1. vyd. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene , 2017. 200 s. ISBN 978-80-
228-3013-3.

Elektronické zdroje:

- [56] BEZPEČNOSŤ V PRAXI. 2022. *Definície pojmov*. [online]. 2022. [cit. 09.12.2022]. Dostupné na: <https://www.bezpecnostvpraxi.sk/odborny-clanok/odborne-usmernenie-hlavneho-hygienika-sr--postup-pri-kategorizacii-prac-s-laserovym-zariadenim-a-zariadenim-vyuzivajucim.htm>.
- [57] EUROFOUND.EUROPA. 2021. *Industrial relations and social dialogue Slovakia: Workinglife in the COVID-19 pandemic 2021*. [online]. 2021. [cit. 14.12.2022]. Dostupné na: <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/wpef22026.pdf>.
- [58] EUROISO. 2022. *ISO 14001 Certifikát environmentu*. [online]. 2022. [cit. 28.11.2022]. Dostupné na: <https://www.euroiso.sk/iso-14001>.
- [59] EUROISO. 2022. *ISO 45001 Certifikát bezpečnosti*. [online]. 2022. [cit. 28.11.2022]. Dostupné na: <https://www.euroiso.sk/iso-45001>.
- [60] EUROISO. 2022. *ISO 9001 Certifikát kvality*. [online]. 2022. [cit. 28.11.2022]. Dostupné na: <https://www.euroiso.sk/iso-9001>.
- [61] EUROISO. 2022. *ISO 45001 Certifikát bezpečnosti*. [online]. 2022. [cit. 28.11.2022]. Dostupné na: <https://www.iso.sk/certifikaty/ohsas-18001>.
- [62] EUR-LEX.EUROPA. 2021. *Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov*. [online]. 2021. [cit. 14.12.2022]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0323&from=EN>.
- [63] FINREPORT. 2021. *Väčšina krajín EÚ považuje COVID-19 v súvislosti s prácou za chorobu z povolania, tri za pracovný úraz*. [online] 2021. [cit. 11.1.2023]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/banky-a-poistovne/vacsi-na-krajin-eu-povazuje-covid-19-v-suvislosti-s-pracou-za-chorobu-z-povolania-tri-za-pracovny-uraz/>.
- [64] LEPSIE ZÁKONY.SK 2020. *TEST – MSP vplyvy korana krízy na podnikanie MSP*. [online]. 2020. [cit. 1.1.2023]. Dostupné na: http://lepsiezakony.sk/wp-content/uploads/2020/06/Test-MSP_vplyvy-korona-krizy-na-podnikanie-MSP.pdf.
- [65] LEPSIE ZÁKONY.SK 2020. *Súhrn opatrení pre podnikateľov prijatých na zmiernenie negatívnych dopadov krízovej situácie vyvolanej COVID-19*. [online]. 2020. [cit. 1.1.2023]. Dostupné na: http://lepsiezakony.sk/wp-content/uploads/2020/05/MonitoringCLR_COVID-19_05_2020-%E2%80%9393-verzia-2-CLR.pdf.
- [66] INŠPEKCIA PRÁCE. 2020. *Je COVID-19 pracovným úrazom alebo iným ochorením súvisiacim s prácou?* [online]. 2020. [cit. 10.1.2023]. Dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/je-covid-19-pracovnym-urazom-alebo-inym-ochorenim-suvisiacim-s-pracou/>.

- [67] INŠPEKCIA PRÁCE. 2021. *Správa 2020*. [online]. 2021. [cit. 12.1.2023]. Dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/analyza-pracovnej-urazovosti-za-rok-2020/>.
- [68] INŠPEKCIA PRÁCE. 2022. *Správa 2021*. [online]. 2022. [cit. 12.1.2023]. Dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/bozp/analyzy/?ip=nip>.
- [69] INŠPEKCIA PRÁCE. 2022. *Analýzy*. [online]. 2022. [cit. 12.1.2023]. Dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/analyza-pracovnej-urazovosti-za-rok-2021/>.
- [70] IVPR.GOV. 2021. *Domáca práca, telepráca a „Home office“ výzvy a možnosti*. [online]. 2021. [cit. 1.1.2023]. Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2021/12/bulletin_ivpr_11_2021.pdf
- [71] IVPR.GOV. 2021. *Choroba z povolania, úrazový príplatok a odškodňovanie za COVID-19 (analýza a výzvy)*. 2021. [cit. 1.1.2023]. Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2021/05/bulletin_ivpr_5_21.pdf.
- [72] OSHA.EUROPA. 2020. *COVID-19: SPÄŤ NA PRACOVISKO – prispôsobenie pracovísk a ochrana pracovníkov*. [online]. 2020. [cit. 14.12.2022]. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sk/publications/covid-19-back-workplaces-adapting-workplaces-and-protecting-workers>.
- [73] OSHA.EUROPA. 2022. *Slovakia: OSH Pulse 2022: BOZP na pracoviskách po pandémie*. [online]. 2022. [cit. 25.12.2022]. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sk/publications/slovakia-osh-pulse-2022-osh-post-pandemic-workplaces>.
- [74] OSHA.EUROPA. 2022. *Zhrnutie – Tretí Európsky prieskum podnikov v kontexte nových a vznikajúcich rizík (ESENER): Ako európske pracoviská riadia bezpečnosť a zdravie pri práci – prehľadná správa*. [online]. 2022. [cit. 25.12.2022]. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sk/publications/summary-esener-2019-overview-report-how-european-workplaces-manage-safety-and-health>.
- [75] OSHA.EUROPA. 2022. *Postkovidový syndróm a jeho vplyv na pracujúcich a pracoviská a úloha BOZP*. [online]. 2022. [cit. 25.12.2022]. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sk/publications/impact-long-covid-workers-and-workplaces-and-role-osh>.
- [76] PRACOVNÉ PRÁVO. 2020. *BOZP v období mimoriadnych opatrení proti šíreniu koronavírusu* [online]. 2020. [cit. 10.1.2023]. Dostupné na: <https://www.pracovnepravo.sk/sk/casopis/bozp/bozp-v-obdobi-mimoriadnych-opatreni-proti-sireniu-koronavirusu.m-10.html>.
- [77] PRACOVNÉ PRÁVO. 2022. *Vplyv dlhodobého Kovidu (Longcovid) na pracovníkov a pracoviská a úloha BOZP*. [online]. 2022. [cit. 10.1.2023]. Dostupné na: <https://www.pracovnepravo.sk/sk/casopis/bozp/cinnost-narodneho-kontaktneho-miestu-eu-osha-a-medzinarodne-aktuality-vplyv-dlneho-kovidu-long-covid-na-pracovnikov-a-pracoviska-a-uloha-bozp.m-1140.html>.

- [78] NÁRODNÝ INŠPEKTORÁT PRÁCE. 2022. *Legislatíva*. [online]. 2022. [cit. 01.11.2022]. Dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/bozpz/legislativa/>.
- [79] SLOV-LEX. 2019. *Vyhláška č. 448/2007 Z. z.* [online]. 2019. [cit. 01.12.2022]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2007/448/20190801>.
- [80] PILREZ, SPOL, S. R. O. 2022. *Výpis z živnostenského registra*. [online]. 2022. [cit. 10.02.2023]. Dostupné na: https://www.zrsr.sk/zr_vypis.aspx?ID=1&V=A.
- [81] TESÁRSTVO KARÁSEK DREVODOMY S. R. O. 2022. *O spoločnosti*. [online]. 2022. [cit. 08.02.2023]. Dostupné na: <https://www.tesarstvokarasek.sk/>.
- [82] TESÁRSTVO KARÁSEK DREVODOMY S. R. O. 2022. *Výpis z živnostenského registra*. [online]. 2022. [cit. 08.02.2023]. Dostupné na: https://www.zrsr.sk/zr_vypis.aspx?ID=1&V=A.
- [83] TOMBA S. R. O. 2023. *O spoločnosti*. [online]. 2023. [cit. 08.02.2023]. Dostupné na: <https://www.tomba.sk/>.
- [84] TOMBA S. R. O. 2022. *Výpis z živnostenského registra*. [online]. 2022. [cit. 10.02.2023]. Dostupné na: https://www.zrsr.sk/zr_vypis.aspx?ID=2&V=A.
- [85] TUVSUD. 2022. *ISO 45001*. [online]. 2022. [cit. 01.12.2022]. Dostupné na: <https://www.tuvsud.com/sk-sk/cinnosti/audit-a-certifikacia-systemov-manazerstva/iso-45001-certifikacia-systemov-manazerstva-bezpecnosti-a-ochrany-zdravia-pri-praci>.

Právne predpisy:

- [86] Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2023. [online]. 2023. [cit. 17.01.2023]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/124/20230101>.
- [87] Zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2023. [online]. 2023. [cit. 17.01.2023]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/125/20230101>.

Esej rigoróznejšej práce na tému:

Faktory ovplyvňujúce správanie sa klientov pri kúpe poisťného produktu

***Factors that influence decision of clients of insurance companies
to purchase insurance***

*Mgr. Peter ZÁVODSKÝ**

Abstract

The thesis provides insight into the behavior of clients of insurance companies, with a focus on the factors that influence their decision to purchase insurance. The first part of the thesis is dedicated to analyzing and synthesizing the theoretical foundations of the problem. We pay attention to the field of insurance, specifically the branch of financial services, the insurance market, insurance products offered in Slovakia, as well as the risks associated with them. Additionally, we thoroughly examine the factors that influence purchasing behavior. In the following section, we describe a survey conducted by the insurance company Generali, in which we attempted to capture the factors that influenced respondents' decision-making when selecting and purchasing an insurance product, using a questionnaire. In conclusion, we present measures that could facilitate the insurance process for clients and assist insurance company employees in their interactions with clients.

Keywords: *insurance industry, insurance, insurance products offered in Slovakia, Generali the insurance company, purchasing behavior, factors influencing consumer purchasing behavior*

Úvod

Problematika neistoty je v poslednom období stále diskutovanou témou. Neistota ide zakaždým ruka v ruke s obavami. Tie sa manifestujú najmä v situáciách, v ktorých človeku hrozí nebezpečenstvo, poškodenie zdravia alebo majetku, či ohrozenie na živote. Nech sa jedná o akúkoľvek negatívnu udalosť, ktorá

* Mgr. Peter Závodský, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: petozavodsky@gmail.com

u človeka evokuje nebezpečenstvo alebo škodu, každá môže byť príčinou obáv. Obavy a neistota sú teda viazané na aktuálnu situáciu, na ohrozenie toho, čo má pre konkrétneho jedinca hodnotu. Ľudia sa obávajú „toho, čo bude“, zvažujú kroky, ktoré by mohli, respektíve mali podniknúť. S rastom neistoty a nebezpečenstva sa u nich aktivizuje konanie, ktoré možno nazvať akýmsi „bojom“ o vlastnú bezpečnosť. A teda hľadajú riešenia.

Jedným z riešení pre bežného jedinca je eliminovať možné negatívne následky týchto nepredvídateľných udalostí. Máme na mysli riešenie formou poistenia, ktorého podstatou – zjednodušene povedané – je za každých okolností „pomoc v núdzi“. Rôzne poisťovne ponúkajú rôzne poisťné produkty. V poslednom období je ich doménou orientácia na jednotlivca, to jest ponuka rôznych poistení „vytvorených na mieru“. Keďže ponuka zo strany poisťovní je široká, záleží len na spotrebiteľoch – klientoch, pre ktorý z konkrétnych produktov sa rozhodnú. Na prvý pohľad sa zdá, že sa jedná o jednoduchú voľbu medzi dvoma alebo viacerými možnosťami. No nie je to tak, nakoľko samotný proces rozhodovania sa začína oveľa skôr, ako dochádza k zvažovaniu alternatív. Každé rozhodovanie sa v rámci nákupu poisťného produktu je do určitej miery predurčené a ovplyvňované mnohými faktormi. Každá situácia nákupu je teda jedinečná a každý klient v nej je individualitou.

Správanie sa jedinca, ako aj faktorov ovplyvňujúcich jeho rozhodovanie sa pri kúpe poisťného produktu, zaujíma odborníkov z oblasti poisťovníctva pomerne dlhé obdobie. Analyzujú sa kultúrne, demografické, spoločenské, ekonomické faktory, ako aj psychologické charakteristiky spotrebiteľov. V snahe poukázať na dôvod tohto záujmu, ponúkame súhrn postrehov, svojich osobných skúseností a navrhovaných opatrení, ktoré by mohli uľahčiť prácu nielen zamestnancom poisťovne, ale i samotným klientom v prípade ich interasu o možnosť poistiť sa.

Správanie sa spotrebiteľa a faktory ovplyvňujúce jeho rozhodovanie pri kúpe poisťného produktu

Každý spotrebiteľ, nezávisle na tom, či sa jedná o klienta alebo zamestnanca firmy, podniku, inštitúcie, je pri rozhodovaní sa o kúpe produktu ovplyvňovaný množstvom faktorov. Tieto na jednej strane súvisia s prostredím, v ktorom sa pohybuje, v ktorom žije, na druhej strane sú to faktory osobné, psychologické a teda typické pre samotného konkrétneho jedinca a nakoniec tiež faktory, ktoré sú úzko napojené na situáciu nakupovania. Jednotlivé faktory sa navzájom prelínajú a úzko spolu súvisia, takže komplexný prístup k nim považujeme za nevyhnutnosť. Napriek tomu sme niektorým venovali zvýšenú pozornosť:

Vek – jeho podchytenie sme považovali za prínos, nakoľko sme predpokladali, že ľudia narodení v určitom období, približne v rovnakom roku, majú podobný

pohľad na nákup a teda rozhodovanie sa o nákupe má vzhľadom k veku svoje špecifiká. Určité znalosti z oblasti vývinu jedinca môžu pomôcť napríklad aj zamestnancom poisťovne zorientovať sa v potrebách klientov rôzneho veku. Tieto znalosti sú následne pre ich prácu prínosom, keďže im pomáhajú pochopiť, prečo sa niektorí klienti správajú tak, ako sa správajú. Takisto im môžu pomôcť pri ich očakávaniach, ktoré následne nebudú nereálne, a teda nebudú zdrojom možných a zbytočných konfliktov.

Pohlavie – zaujímalo nás vo všeobecnosti prezentované tvrdenie o akejsi mužskej prevahe, či dominancii. Faktom zostáva, že starostlivosť o deti je vo všeobecnosti delegovaná na ženu – matku a od muža – otca sa očakáva zabezpečenie finančných prostriedkov pre rodinu. V súčasnej dobe sa zdôrazňuje potreba stierania rozdielov medzi pohlaviami a vyzdvihuje sa rovnocennosť a teda sloboda pri rozhodovaní sa a aj pri kúpe akéhokoľvek produktu. Napriek uvedenému musíme podotknúť, že rozdiely pri nákupnom správaní sami evidujeme a že teda pretrvávajú. Už samotný spôsob nakupovania je odlišný – ženy podľa nášho názoru nakupujú viac plánujú, preferujú návštevu predajní, kým muži nakupujú spontánnejšie, často bez návštevy predajne, prostredníctvom internetu.

Vzdelanie, príjem a povolanie – majú neodškriepiteľne vplyv na fungovanie jedinca v spoločnosti, a teda majú vplyv aj na nákupné správanie sa. Zaradenie do určitej spoločenskej vrstvy podľa vzdelania, príjmu a povolania formuje očakávanie jedinca od samého seba i od okolia.

Vzdelanie bolo kedysi považované za prostriedok zrovnoprávňovania jedincov v spoločnosti, keďže malo hlavne mladým ľuďom poskytnúť vedomosti a schopnosti s perspektívou zaujať „dobrú pozíciu“. Často sa objavovali názory, týkajúce sa „lepších“ škôl, ktoré mali predurčovať študentov na lepšiu pozíciu na trhu práce, a teda zabezpečiť im aj vyšší príjem. V súčasnosti vieme, že vzdelanie ako také sa nemusí odraziť na mzde, ale určite nachádza svoj odraz v profesionálnom a sociálnom statuse, ovplyvňuje spotrebiteľské správanie, prispieva k osobnému rozvoju, zdraviu (predpokladá sa určité prepojenie medzi vzdelaním a zdravím) a ku kvalite života rodiny.

Príjem a jeho výška ovplyvňuje ekonomické zaradenie jedincov, a teda aj jeho začlenenie do určitej spoločenskej hierarchie. Príjmová situácia každej rodiny závisí od viacerých aspektov – od veľkosti a zloženia rodiny, od fázy životného cyklu, v ktorej sa aktuálne rodina nachádza, od lokality bydliska (vidiek, mesto) a podobne. Ťažšie sa hospodári jedincem, ktorí žijú osamotene, tiež dôchodcom, mladým rodinám s viacerými nezaopatrenými deťmi. Takisto rozloženie príjmu v rodinách sa výrazne líši – inak rozložená spotreba je na vidieku a inak v meste, ovplyvňuje ho tiež preferovanie a realizovanie rôznych druhov aktivít (napr. šport, rekreácie) atď. V poslednom období, v období veľkého zdražovania, stále pribúdajú rodiny,

ktoré nie sú schopné uspokojovať všetky svoje potreby a viaceré služby sú pre ne nedostupné.

Povolanie predstavuje akúsi biologicko – sociálnu veličinu. Do pracovného pomeru vstupuje každý jedinec so svojou štruktúrou potrieb, hodnotovým systémom, záujmami, rodinným zázemím, so svojim spôsobom života a jeho kvalitou. Správanie človeka vo vzťahu k povolaniu teda nemožno redukovať len na ekonomické determinanty, hoci častým motívom je práve potreba „zarobiť si“, či riešenie finančnej situácie rodiny. Už dlhé obdobie je v súvislosti s povolaním diskutovanou témou otázka diskriminácie.

Rodina, rodinný stav a počet detí – výrazne determinujú nákupné správanie sa klienta, keďže rodina vytvára hodnoty, normy a spotrebné priority. Jednotliví členovia rodiny sa spolupodieľajú na rozhodovaní o produkte, značke a mieste nákupu. Nákup zväčša plánujú spoločne, respektíve predpokladá sa, že rozhodujú o nákupe spoločne. Vo vzťahu k nákupnému správaniu sa je dôležité sledovať životný cyklus rodiny, rolu (rola matky, rola otca, rola dieťaťa) a status jednotlivých členov (mladý pár len vo vzťahu, mladí manželia, bezdetní manželia, manželia s dieťaťom, s viacerými deťmi, seniori a podobne). Tak či onak, každá rodina sprostredkováva skúsenosti individualizované pre ňu špecifickým spôsobom, teda výchovou smeruje jedinca. Rodina pôsobí na každého jedinca v oblasti citovej, v oblasti postojov, hodnôt atď. A tie sa následne manifestujú v nákupnom správaní, ako i rozhodovaní sa o nákupe.

Životný štýl – nás zaujímal z dôvodu, že aj on vyjadruje vyhranené spôsoby správania sa ľudí v spoločnosti. Vzniká zo životného spôsobu a predstavuje vlastne jeho formálnu a estetickú stránku. Reprezentujú ho napríklad hodnoty, postoje, záujmy a činy. Životný štýl by mal prinášať každému jedincovi uspokojenie. V životnom štýle sa odráža individualizácia kvality života. Jedná sa vlastne o subjektívne vnímanie životných podmienok, okolností, sociálnych vzťahov a podobne. Hodnotenie jednotlivých životných situácií, či už sa jedná o pozitívne alebo negatívne hodnotenie, závisí od hodnôt prijatých jedincom. Tie isté situácie môžu jednotlivci vnímať a následne hodnotiť rozdielne. Teda kvalita života úzko súvisí s vnímaním človeka, s jeho cieľmi, zmyslom života. Indíciami býva zväčša zdravie, zamestnanie, príjem, vzdelanie, bývanie, spotreba atď.

Záujmy – predstavuje zameranosť na určité predmety, javy a podobne, samozrejme s nejakou tendenciou venovať im zvýšenú a dlhšie trvajúcu či sústavnú pozornosť. Záujmy úzko súvisia takisto s potrebami človeka a môžu zohrávať dôležitú úlohu pri dosahovaní cieľa. Tým cieľom môže byť upevnenie sociálneho statusu, naplnenie očakávania skupiny alebo len očakávaní okolia. Toto všetko jedinca pri rozhodovaní, výbere produktu a jeho nákupe ovplyvňuje. Jedinec sa často so skupinou, v ktorej sa pohybuje aj identifikuje, a to práve pomocou nákupu.

Vnímanie – predstavuje zdroj informácií o vonkajšom, ale aj vnútornom prostredí. Aj vo vnímaní sú značné individuálne rozdiely, ktoré súvisia s uprednostňovaním určitých predmetov alebo javov. Toto uprednostňovanie súvisí so zameranosťou jedinca, s jeho postojmi, záujmami a hodnotami. Teda to, čo človek uprednostňuje, a to, čo si vyberá, ho do istej miery charakterizuje. Napríklad aj samotné vnímanie situácie nakupovania poistného produktu závisí od toho, čo klient od nákupu očakáva, čo nákupom chce uspokojiť, aké má potreby a motiváciu. Už samotné potreby si ľudia hierarchizujú, pričom táto hierarchia závisí od mnohých faktorov – napríklad od národnosti, prostredia, v ktorom vyrastá, v ktorom žije a podobne. Okrem nich je dôležitým faktorom aj osobná zainteresovanosť na výbere produktu, to jest môžu prevažovať emócie, môže prevažovať tlak okolia, rodiny, sociálnej skupiny. Pri rozhodovaní sa o nákupe klient zväčša nevníma len primárny úžitok, ktorý mu ten – ktorý produkt následne poskytne, ale zvažuje súbežne aj dôsledky konkrétneho nákupu. Klienti samozrejme hľadajú možnosti eliminovania možného rizika, napríklad už i tým, že sa vopred informujú o inštitúcii, pýtajú sa známych, oslovujú zákaznícke centrá, hľadajú na internete, na webovej stránke, v katalógoch.

Postoj – každý jedinec zaujíma ku všetkému vôkol seba určitý postoj. Postoj sa osvojuje zo sociálneho prostredia, pričom veľký vplyv možno pripísať rodine, komunikácii s blízkym okolím, tiež masmédiám, reklame. Postoj vlastne vypovedá o tom, akú hodnotu jedinec čomu pripisuje – akú hodnotu pripisuje objektu, myšlienke alebo aj situácii. Určité hodnoty sa všeobecne prijímajú (napríklad sloboda, odvaha a podobne), iné ovplyvňujú už nami opakované spomínané faktory, ako je vek, potreby jednotlivca, jeho názory a v neposlednom rade city (obdiv, sympatia, averzia a podobne). Na vytvorenie rebríčka hodnôt pôsobí spoločnosť, tiež však aj zážitky a vlastné skúsenosti každého z nás. Preto niektorých ľudí môže reklama namotivovať ku kúpe nejakého poistného produktu a u iných môže vyvolať dilemu. Takisto informácie od dôveryhodných osôb môžu mať na niekoho extrémne pozitívny dopad a u iného môžu provokovať myšlienky súvisiace s ohováraním a osočovaním (výber konkrétnej poisťovne, zlé skúsenosti s inštitúciou a jej zamestnancami).

Motivácia – predstavuje akúsi silu, ktorá jedinca ženie k nejakému cieľu. Zjednodušene povedané, aká bude hnacia sila záleží od významu tohto cieľa pre človeka. Toto takzvané motivované správanie ovplyvňujú viaceré vonkajšie, ako i vnútorné faktory. Ale vždy je to motív, ktorý nám dá odpoveď na otázku, prečo sa konkrétny jedinec rozhodne pre nejaký cieľ. Je to vždy motív alebo popud v širšom slova zmysle, ktorý charakterizuje nákupné správanie jednotlivca. Tento „pudový“ motivačný faktor pôsobí aj pri rozhodovaní sa o nákupe nejakého, v našom prípade poistného produktu. Keďže pri samotnom nakupovaní pôsobia na jedinca rôzne reklamy, internet, zľavy, odporúčania známych, môže práve tieto vyvolať popud a „prinútiť“ jedinca konať. Je dôležité poznať, aké potreby a očakávania

má klient poisťovne, hoci tieto sa môžu vplyvom už spomínaných faktorov meniť. Potreby sú totiž jadrom motivácie. Čím viac je klient motivovaný, tým je jeho rozhodovanie o nákupe komplexnejšie. Klient je aktívnejší, hľadá riešenia, zhromažďuje informácie, snaží sa čo najrýchlejšie uspokojiť svoju potrebu – dosiahnuť cieľ. Čím je produkt pre klienta dôležitejší, tým je jeho zainteresovanosť na celom procese väčšia.

Preferencia formy kontaktu s poisťovňou – keďže v súčasnej dobe je konkurencia veľká, každá poisťovacia inštitúcia sa snaží poznať zákazníka a ponúknuť mu produkt „šitý na mieru“. V popredí je klient ako jediniec a služby sú chápané ako ponuka produktov uspokojujúcich potreby konkrétneho klienta, konkrétneho jedinca. Klient sa stal plnohodnotným subjektom, ktorý sa spolupodieľa na tom, čo, kedy a kde mu bude ponúknuté a následne poskytnuté. Pre niektorého klienta je dôležitým faktorom pri rozhodovaní sa cena, pre niektorého dostupnosť a možnosť riešenia bez fyzického kontaktu. Osobný predaj má svoje výhody v zmysle spätnej väzby. Neosobný predaj napríklad prostredníctvom mobilu umožňuje promptnú reakciu klienta bez návštevy poisťovne. Takisto využívanie internetu, ktorého obrovskou výhodou je jeho dostupnosť, či on-line nákupy pre širokú verejnosť, sa v poslednom období dostávajú do popredia. Podmienkou je však prehľadnosť, zrozumiteľnosť (ľahká orientácia v produktoch), jednoduchosť a kvalitný obsah web stránky. Rozmach technológií má za následok, že nakupovanie je čoraz jednoduchšie.

Po analýze vyššie uvedených faktorov, o ktorých sme predpokladali, že vo významnej miere môžu proces rozhodovania sa pri výbere a kúpe poistného produktu ovplyvniť, sme zamerali svoju pozornosť na správanie sa jedincov, konkrétne na klientov a zamestnancov poisťovne. Zistenia nás prekvapili, nakoľko sme nezaznamenali výraznejšie rozdiely ako v prípade už spomínaných faktorov, tak i v prípade výberu využívaných poistných produktov, preferencií kontaktu, pri chápaní dôležitosti životného poistenia, či motivácii k samotnému nákupu.

Uzatvorenie poistenia je súčasťou nášho života, bežne diskutovanou témou jednotlivcov, ako i rôznych firiem a podnikov. Každý ekonomický subjekt totiž hľadá nástroje, pomocou ktorých dokáže minimalizovať svoje ohrozenie, riziká, škody. Práve využitie poistenia predstavuje jednu z možností ako eliminovať negatívne následky takýchto náhodných udalostí. A mnohoročné skúsenosti potvrdzujú, že sa jedná o najspoľahlivejšie riešenie. Poistenie ako také totiž predstavuje druh tovaru, ktorý sa predáva, keďže spotrebiteľ musí zaň zaplatiť. Máme na mysli dobrovoľné poistenie na základe zmluvy uzatváranej v komerčných poisťovniach. Tieto inštitúcie sa orientujú na výkon poisťovacej činnosti s cieľom na jednej strane uspokojiť potreby klientov – spotrebiteľov, ale na druhej strane vytvoriť zisk. Každá jedna komerčná poisťovňa je zameraná na dosahovanie zisku. A na to, aby

poisťovňa zisk dosahovala, musí okrem iného priniesť pre klienta vhodný produkt, ktorý zaujímavosť spropaguje a ktorý jej dokáže želaný zisk aj vygenerovať. Aby bol však pre klienta – ako zákazníka – produkt naozaj šitý na mieru, musí tento produkt a samozrejme i samotná poisťovňa, spĺňať niekoľko predpokladov.

V záujme sprehľadnenia sme sa rozhodli spomínané predpoklady, naše postrehy a navrhované opatrenia rozdeliť do siedmich bodov:

Reklama – cieľom je vyvolanie záujmu a dopytu klienta poisťovne, a to formou neosobnej prezentácie a propagácie tovaru – poisťného produktu. Zároveň môže poukazovať na výhody a prednosti niektorého konkrétneho produktu v porovnaní s podobným produktom ponúkaným konkurenciou, a teda v konečnom dôsledku podnecovať spotrebiteľa ku kúpe. Zjednodušene povedané, reklama má veľký vplyv na zmenu nákupného správania sa spotrebiteľa a preto je dôležité, aby oslovila čo najširšie spektrum kupujúcich. Aby bol jej záber naozaj široký, aby vzbudila pozornosť a oslovila čo najväčšie množstvo spotrebiteľov, mala by mať chytlavý slogan a zdôrazňovať kvalitu poisťného produktu, jeho úžitok či užitočnosť. Pre posilnenie dobrého mena poisťovne by sme odporučili rozdelenie marketingovej podpory rovnomerne medzi rôzne skupiny – šport, kultúra, obnova pamiatok, ale i podpora slabších, znevýhodnených a marginalizovaných skupín.

Poisťné udalosti – dobré meno poisťovne je často spájané s predchádzajúcimi dobrými skúsenosťami klientov. Sú to práve poisťné udalosti a postup konkrétnej poisťovne pri ich riešení, ktoré nachádzajú svoj odraz v spokojnosti, prípadne v nespokojnosti klienta. Skúsenosti klientov aj v rámci jednej poisťovne môžu byť rôzne. Iné pri výbere poisťného produktu na internete, iné pri prvom kontakte s poradcom, kladné napríklad pri uzatváraní poistenia vzhľadom na jeho jednoduchosť, ale aj negatívne - najčastejšie pri riešení (likvidácii) poisťnej udalosti. V tomto prípade by sme odporučili venovať zvýšenú pozornosť zamestnancom dvoch úsekov, a to: personálu na infolinke a likvidátorom, v zmysle zabezpečenia ich profesionálneho a súčasne empatického prístupu ku klientovi.

Vlastná obchodná sieť poisťovne – predstavuje akýsi základný stavebný kameň poisťovne a tým nemyslíme percento poisťného biznisu, ktoré býva často v porovnaní s inými distribučnými kanálmi relatívne zanedbateľné. Pracovníci vlastnej obchodnej siete pracujú pre poisťovňu na pobočkách. Na spokojnosť klienta vplýva pri návšteve pobočky veľa atribútov ako napríklad: prvý dojem, prostredie, čakacia doba, vybavenosť kancelárie (wi-fi, káva...) a samotný poradca. K dobrému menu poisťovne prináleží nielen jeho sebaisté vystupovanie, ale i poskytnutie pocitu, že v danej pobočke je „správny zamestnanec na správnom mieste“ a teda, že konkrétny zamestnanec danej problematike rozumie, má ju „v malíčku“, dokáže potrebné informácie patrične podať – to znamená zrozumiteľne a v primeranom množstve. Poisťovňa by mala podľa nášho názoru investovať viac finančných prostriedkov

do osobnostného a sociálneho rozvoja svojich zamestnancov a zabezpečiť im profesionálny rast a čo najkvalitnejšie vzdelávanie.

Cena – vo všeobecnosti je rozšírené tvrdenie, že cena je pri výbere poistného produktu veľmi dôležitá. Podľa nás dôležitejšie je poskytnúť kvalitný produkt šitý na mieru a k tomu aj kvalitné služby. Čo v poisťovniach často absentuje, sú rôzne zvýhodnenia a zľavy – napríklad zvýhodnenie za vernosť, prípadne zľavy pri poistení rodinných príslušníkov atď. Posledným spôsobom, ako by poisťovňa mohla ovplyvniť cenu poistného produktu, je vyplácanie nižších provízií. Jedná sa o často diskutovanú tému, veľmi ťažkú problematiku, pri ktorej na seba narážajú dva záujmové prúdy – na jednej strane je to poradca, ktorý chce mať províziu logicky čo najvyššiu a na druhej strane je to zasa poisťovňa, ktorej cieľom je minimalizovať náklady a tým pádom snaha províziu tlačiť smerom dole. Máme za to, že provízie za predaj zmlúv sú dosť vysoké, v niektorých prípadoch dosahujú až 50% z ročného poistného, čo napríklad pri priemernom životnom poistení v sume 50 eur mesačne znamená províziu pre predajcu vo výške 300 eur. Ak by sa v tomto prípade znížila napríklad provízia obchodníka o 10%, klesla by suma mesačného poistného pre klienta. Uvedené môže byť pre viacero klientov pri prebiehajúcom konkurenčnom boji poisťovní kľúčové.

Zmeny v produktovej štruktúre – poisťovňa by sa mala snažiť svojimi produktmi osloviť čo najširšie „publikum“. Môže to urobiť buď formou cieleného marketingu alebo tým, že produkty budú ponúkať niečo „navyš“ . Niečo, k čomu sa v inej poisťovni klienti nevedia dostať. Poisťovňa by mala zvážiť vytvorenie takzvaných produktových balíkov. Výhoda pre klienta by spočívala v tom, že v čase, keby vedel, že dané poistenie z balíka využívať nebude, mohol by ho dočasne „vypnúť“ a opätovne neskôr aktivovať. Tým by sa mu na isté obdobie mohla znížiť aj cena daného balíčka. Ďalšou možnosťou, ako vniesť zmeny, ktoré by boli pozitívom, do produktovej štruktúry poisťovne a súčasne tým zabezpečiť jej „inakosť“ v porovnaní s konkurenciou, je ponuka ďalších, menej i viacej ojedinelých poistení.

Zvýšenie motivácie ľudí uzatvoriť si poistenie – motiváciu sme spomínali v súvislosti s faktormi, ktoré ovplyvňujú správanie sa spotrebiteľa, keďže práve motivácia je tá, ktorá aktivuje správanie jedinca a určuje jeho smer. To znamená to, čo spotrebiteľa ženie robiť niečo, čo naozaj chce, čo sa mu páči a o čom je presvedčený, že mu tá činnosť prinesie niečo pozitívne. Máme na mysli už spomínaný pocit zodpovednosti voči sebe a svojim blízkym s následným uvedomením si potreby poistenia a potreby poistného krytia záväzkov v prípade neočakávaných životných udalostí, ktoré by mohli ohroziť jeho životný štandard. Vychádzajúc z uvedeného považujeme vo všeobecnosti za veľmi dôležité zamerať pozornosť nielen na postupné zvyšovanie finančnej gramotnosti, ale venovať viacej pozornosti celkovej osvete mladého človeka. Poisťovňa by napríklad mohla investovať finančné prostriedky do školení prostredníctvom zaujímavých osobností z ekonomickej sféry,

tiež by mohla naprogramovať mobilnú aplikáciu, ktorú by si mohli bezplatne stiahnuť študenti a prostredníctvom nej sa vzdelávať. Riešením sa nám javí i investícia času a finančných prostriedkov do vzdelávania študentov priamo na školách. Túto možnosť vnímame ako najinteresantnejšiu, hoci by si takáto možnosť vyžadovala vynaloženie väčšieho úsilia a nadviazanie spolupráce s jednotlivými školami – ideálne prostredníctvom asociácie poisťovní cez Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Malo by ísť o spoločný záujem nielen poisťovní a bánk, ale i štátu, urobiť maximum pre to, aby sa finančná gramotnosť mladých ľudí na Slovensku zvýšila.

Užívateľské prostredie a lákavejší on-line nákup – on-line nákup veľmi úzko súvisí s rozmachom a denno-denným používaním internetu vekovo neohraničených jedincov. Čo sa týka oblasti poistenia, je pravdepodobné, že čím je ponuka poistných produktov väčšia, tým je väčšia i návštevnosť internetových portálov. Spotrebiteľ jednoduchým spôsobom získa informácie o cenách produktov, o jeho vlastnostiach, pričom môže porovnať ceny aj s konkurenciou. Čo sa týka preferovania on-line nákupu konkrétneho poistného produktu, domnievame sa, že môže súvisieť s viacerými aspektmi: neochota čakať, snaha vyhnúť sa nátlaku predajcu, možnosť porovnať si rôzne možnosti poistenia. Pri každom on-line nákupe klienti vo všeobecnosti preferujú prehľadnosť, jednoduchosť, rýchlosť uzatvorenia zmluvy a samozrejme nemôžeme zabudnúť na bezpečnosť. Poisťovňa by sa mala snažiť, aby emócie klienta pri uzatváraní zmluvy boli výlučne pozitívne a aby klient odchádzal spokojný a s dobrým pocitom. Napomôcť tomu by mohlo aj kladnejšie pôsobiace užívateľské prostredie, poskytnutie ponuky uzatvoriť si poistenie do hôr, ale i cestovné poistenie formou SMS správy, či eliminácia technických chýb pri on-line predaji.

Navrhli sme viacero opatrení, ktoré by mohli uľahčiť klientom cestu k poisteniu, ako aj samotný nákup poistného produktu a takisto opatrenia, ktoré by mohli napomôcť samotnej poisťovni pri uplatňovaní prístupu s väčším zameraním na klienta, na ponuku produktov „šitých na mieru“ a v neposlednom rade na interakčné a akceptujúce správanie, nakoľko zamestnanci samotní sú často indikátorom kvality služby, a teda dobrého mena poisťovne.

Záver

Trh je zaplavený informáciami o potrebe poistenia a ľudia sú neustále konfrontovaní s „možnými rizikami života“. Ešte stále však existuje množstvo takých ľudí, ktorých správanie sa nemení a na ktorých nemajú rôzne kampane žiaden vplyv. Akoby nepripúšťali, že takmer každá aktivita, ktorej sa človek venuje, so sebou prináša určité riziko, často riziko ohrozenia zdravia a života. Ale je to je vecou osobnej slobody – rady možno prijať, ale aj neprijať. V každom prípade podstatné je dokázať

následne niest' a „uniest“ zodpovednosť za tieto rozhodnutia. Kedysi uzatvárali poistenie svojim deťom rodičia. Doba je dnes iná. Aj poistenie ako také plní inú úlohu. V súčasnosti sa sústreďuje viacej na riziká. A tie sa podceňovať naozaj nevypláca. Tak, ako sa nevypláca v dnešnej dobe podceňovať potrebu poistiť sa.

Literatúra

- [1] BÁRTOVÁ, H. – BÁRTA, V. – KOUDELKA, J. 2004. *Chování spotřebitele a výzkum trhu*. Praha: Oeconomica, 2004. 243 s. ISBN 80-245-0778-1.
- [2] BLOUDEK, J. a kol. 2013. *Rozumíte svým zákazníkům?*. Praha: Management Press, 2013. 232 s. ISBN 978-80-7261-2-581.
- [3] DOHNAL, J. – ŠPERKA, T. 2013. *Spotřebitel*. Prvé vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 56 s. ISBN 978-80-7357-3-997.
- [4] FEDORKO, I. 2016. *Analýza vplyvu marketingovej komunikácie na nákupné správanie spotrebiteľov v prostredí internetu*. Prvé vydanie. Prešov: Bookman, s.r.o.
- [5] GBUROVÁ, J. – LELKOVÁ, A. 2014. *Nákupné správanie na trhu*. Prvé vydanie. Prešov: Bookman s.r.o., 2014. 82 s. ISBN 978-80-8165-074-1.
- [6] KITA, P. 2017. *Nákupné správanie spotrebiteľov: Marketingový prístup*. In *Maloobchod a špecifiká časovo-priestorového správania spotrebiteľov: Monografia*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2017. ISBN 978-80-223-4434-0, 19 s. – 51 s.
- [7] KOMÁRKOVÁ, R. – VYSEKALOVÁ, J. 2001. *Psychologie reklamy*. Praha: Grada Publishing, 2001. 228 s. ISBN 802479067x.
- [8] KONČEKOVÁ, Ľ. 2014. *Vývinová psychológia*. Štvrté vydanie. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2014. 295 s. ISBN 978-80-7165-945-7.
- [9] KONDÁŠ, O. 1997. *Klinická psychológia*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo Osveta, 1997. 384 s. ISBN 70-036-77.
- [10] 1996. *Základy psychologie*. Druhé vydanie. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1996. 103 s. ISBN 80-08-01216-1.
- [11] KOUDELKA, J. 2010. *Spotřební chování*. Prvé vydanie. Praha: Oeconomica, 2010. 158 s. ISBN 978-80-245-1698-1.
- [12] RICHTEROVÁ, K. a kol. 2010. *Spotřebitel'ské správanie*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. 258 s. ISBN 978-80-225-2931-0.
- [13] RICHTEROVÁ, K. – KLEPOCHOVÁ, D. – ŽÁK, Š. 2015. *Spotřebitel'ské správanie: Vysokoškolská učebnica*. Bratislava: SPRINT 2 s.r.o., 2015. 404 s. ISBN 978-80-89710-18-8.
- [14] SHOTTON, R. 2020. *Anatomie rozhodování: 25 skrytých faktorů, které ovlivňují to, jak nakupujeme*. Prvé vydanie. Praha: Dobrovský s.r.o., 2020. 211 s. ISBN 978-80-7642-548-4.

- [15] VÁGNEROVÁ, M. 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Prvé vydanie. Praha: Portál, s.r.o., 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [16] VOKOUNOVÁ, D. 2013. *Správanie a hodnoty & zodpovednosť*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 127 s. ISBN 978-80-225-3763-6.
- [17] VYSEKALOVÁ, J. a kol. 2011. *Chování zákazníka*. Prvé vydanie. Praha: Grada Publishing, 2011. 356 s. ISBN 978-80-247-3528-3.
- [18] VYSEKALOVÁ, J. 2004. *Psychologie spotřebitele: Jak zákazníci nakupují*. Prvé vydanie. Praha: Grada Publishing, 2004. 284 s. ISBN 80-247-0393-9.

Informácie a pokyny pre autorov príspevkov

Redakcia prijíma a uverejňuje príspevky v slovenskom, českom a anglickom jazyku. Za originalitu, odbornú i formálnu správnosť príspevku zodpovedá autor. V časopise nie je možné publikovať článok, ktorý už bol uverejnený v inom periodiku. Redakcia si vyhradzuje právo uverejnenia len pôvodných príspevkov, ktoré spĺňajú obsahové a všetky formálne náležitosti vedeckého článku.

Príspevky sa predkladajú:

- jedenkrát elektronicky (e-mailom na adresu: edita.kulova@vsemba.sk)
- a v dvoch tlačенých exemplároch na adresu redakcie časopisu ČasOpis, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava. Príspevky je potrebné odovzdať vo formáte MS Word. Rozsah príspevku je limitovaný na max. 10 strán, pri recenziách a správach je rozsah limitovaný na max. 5 strán predpísaného formátu vrátane grafov, tabuliek a literatúry.

Základné formátovanie

NASTAVENIA STRANY:

- Veľkosť papiera je B5 (ISO) (rozmery šírka 17,59 cm, výška 24,99 cm).
- Okraje stránky musia byť nastavené na 2 cm zo všetkých strán.
- Musí sa zvoliť voľba zrkadlových okrajov.
- Vzdialenosť záhlavia a päty od okraja stránky má byť 1,25 cm.

TEXT:

- Typ písma textu príspevku musí byť Arial s veľkosťou 10 bodov.
- Riadkovanie 1,5.
- Prvý riadok každého odseku má byť odsadený o hodnotu 0,8 cm.
- Za každým odsekom je potrebné nastaviť medzeru 6 bodov.
- Pred každým nadpisom je potrebné vynechať dva prázdne riadky a za každým nadpisom jeden voľný riadok.

OBRÁZKY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za obrázkom sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie obrázka sa musí začínať skratkou a číslom (Obr. 1), za ktorými sú dve medzery a nasleduje popis obrázka.
- Skratky Obr. a číslo obrázka sú napísané tučnými písmenami.

GRAFY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za grafom sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie grafu sa musí začínať slovom (Graf 1) a číslom, za ktorými sú dve medzery a nasleduje popis grafu.
- Slová Graf a číslo grafu sú napísané tučnými písmenami.
- Grafy je potrebné uviesť v Exceli, a to aj ako prílohu v elektronickej verzii k rukopisom.

TABUĽKY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za tabuľkou sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie tabuľky sa musí začínať skratkou a číslom (Tab. 1), za ktorými sú dve medzery a nasleduje popis tabuľky.
- Skratka Tab. a číslo tabuľky sú napísané tučnými písmenami.
- Pod každým obrázkom, tabuľkou i grafom musí byť uvedený zdroj, z ktorého autor údaje čerpal.

ROVNICE:

- Musia byť napísané v editore rovníc Microsoft Equation, ktorý je súčasťou textového editora MS Word.
- Matematické symboly je nutné písať aj vo vnútri textu pomocou editora rovníc.

ANGLICKÝ NÁZOV A ABSTRAKT:

- V každom príspevku musí byť uvedený anglický názov a abstrakt rozsahu 8 riadkov v anglickom jazyku.
- Pod abstraktom je potrebné uviesť kľúčové slová (keywords) v angličtine (viď http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html).

LITERATÚRA:

- Uvádzať v súlade s normou STN ISO 690 v abecednom poradí podľa vzoru uvedenom v šablóne.
- Odvolania na literatúru sa označujú v texte metódou mena, dátumu a poradia v zozname literatúry tak, že na príslušnom mieste v texte sa do zátvoriek napíše meno autora, dátum publikovania dokumentu/ číslo podľa toho, ako sú tieto údaje uvedené v abecednom profile v zozname literatúry; napr. (Kotler,2001/14).

Recenzovanie príspevkov:

Recenzovanie príspevkov zabezpečuje redakčná rada. Recenzné konanie voči autorovi príspevku je anonymné.

Príspevky nie sú honorované.

Autori príspevkov:

Mgr. Miroslava Beclerová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: beclerova.miroslava@gmail.com

Mgr. Branislav Bernátek, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: branislavbernatek@gmail.com

Mgr. Veronika Bučkuliaková, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: nika.buckuliakova@gmail.com

Mgr. Martina Hostačná Szabová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: szabova.tinka@gmail.com

Ing. et. Mgr. Július Papík, MBA, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: julo.papik95@gmail.com

Mgr. Viktória Rybárová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: rybarovaviktoria@gmail.com

Mgr. Lucia Šimiak, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: lucia.hudakova19@gmail.com

Mgr. Martina Vozárová, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: martinavozarova61@gmail.com

Mgr. Peter Závodský, Vysoká škola ekonómie a manažmentu v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: petozavodsky@gmail.com

ISSN 1337-9593